

MULTİDİSİPLİNER AKADEMİK YAKLAŞIM ARAŞTIRMALARI

RESEARCHES ON MULTIDISCIPLINARY
APPROACHES

Ekim 2023

Cilt: 3

Sayı: 2

October 2023

Vol: 3

Issue: 2

ISSN:2791-9099

ROMAYA DERGİSİ

ROMAYA JOURNAL

MULTİDİSİPLİNER AKADEMİK YAKLAŞIM
ARAŞTIRMALARI

RESEARCHES ON MULTIDISCIPLINARY
APPROACHES

Ekim 2023	Cilt: 3	Sayı: 2
October 2023	Vol: 3	Issue: 2

Romaya Dergisi; yılda iki kez multidisipliner alanlarda yayın yapan hakemli bir dergidir.

Romaya Journal; It is a peer-reviewed journal that publishes in multidisciplinary fields twice a year.

Dil: Türkçe / İngilizce
Language: Turkish / English

Kurucu ve Yayımcı / Founder and Publisher

Dr. Öğr. Üyesi Ebru Bağcı
İstanbul Beykent Üniversitesi

Yazı İşleri / Editor

Eda Baltacı
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Mizampaj / Layout

Dr. Öğr. Üyesi Ece Ersoy Yılan
İstanbul Beykent Üniversitesi

Baş Editör / Chief Editor

Dr. Öğr. Üyesi Gerçek Özparlak
İstanbul Beykent Üniversitesi

Editörler / Editors

Dr. Öğr. Üyesi Burcu Arısoy
İstanbul Beykent Üniversitesi

Öğr. Gör. Dr. Cihan Yılmaz
Doğuş Üniversitesi

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Atilla Yüksel
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Prof. Dr. Emrah Özkul
Kocaeli Üniversitesi

Prof. Dr. Hüseyin Çeken
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim Halil Cankul
İstanbul Arel Üniversitesi

Prof. Dr. Syed Azharuddin
Dr. Babasaheb Ambedkar
Marathawada University

Doç. Dr. Aziz Bostan
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Doç. Dr. Ceren İşçi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Prof. Dr. Atilla Yüksel
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Doç. Dr. Galip Afşin Ravanoğlu
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Doç. Dr. Taner Dalgın
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Doç. Dr. Yunus Topsakal
Alanya HEP Üniversitesi

Dr. Cavadxan Yusif Oğlu Qasimov
Naxçıvan Dövlət Universiteti

Dr. Devesh Nigam
Bundelkhand University

Dr. Figen Sevinç
Bartın Üniversitesi

Dr. Oğuz Doğan
Antalya Bilim Üniversitesi

Dr. Rena Sultanova
Azerbaijan State University

Dr. Sinem Sipahioğlu Kara
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

İletişim / Contact

Multidisipliner Akademik Yaklaşım
Araştırmaları Dergisi
Beykent Üniversitesi, Hadımköy Yerleşkesi
İstanbul/Esenyurt
Email: romayajournal@gmail.com

ISSN: 2791-9099

BU SAYININ HAKEMLERİ
REFEREES IN THIS ISSUE

Hüseyin ÇEKEN,
Prof. Dr., Muğla University, TURKEY

Bora COŞAR,
Assoc. Prof. Dr., Beykent University, TURKEY

Fahri ÖZSUNGUR,
Assoc. Prof. Dr., Mersin University, TURKEY

Şaban KARGİGLİOĞLU,
Assoc. Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman University, TURKEY

Taner DALGIN,
Assoc. Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman University, TURKEY

Beyza BUZOL MÜLAYİM,
Dr., Kırklareli University, TURKEY

Feyza TAŞKIN,
Dr., Beykent University, TURKEY

Gülşah SUSURLUK
Dr., Beykent University, TURKEY

Oğuz DOĞAN,
Dr., Antalya Bilim University, TURKEY

Ozan Emre Ufacık
Dr., Beykent University, TURKEY

Özgün Küçüköğlü
Dr., Beykent University, TURKEY

Kevser Şahinbaş
Dr., Medipol University, TURKEY

Cemali Buzlukçu
Dr., Balıkesir University, TURKEY

Merve AYSAN,
Lect. Dr., Arel University, TURKEY

Ahmet TUZCUOĞLU,
Res. Asst. Dr., Istanbul University, TURKEY

Cansu UZUN GÜRİPEK,
Res. Asst. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa University,, TURKEY

Ebu Yusuf GÜVEN,
Res. Asst. Dr., Istanbul University-Cerrahpaşa, TURKEY

İÇİNDEKİLER CONTENTS

- Ece Melek - Zehra Doğan Sözüer**
1 **Moda Tasarımında Sanal Giysi Tasarım Süreci: CLO3D Örneği**
Virtual Clothing Design Process In Fashion Design: CLO3D Example
- Burçak Akıncı Ekiztepe**
2 **Sürdürülebilir Ekoturizmin Önemi: Serçin Örneği**
The Importance of Sustainable Ecotourism: The Serçin Example
- Meri Taksi Deveciyan**
3 **Green Organizational Identity and Green Competitive Advantage**
Yeşil Örgüt Kimliği Ve Yeşil Rekabet Avantajı
- Selma Atabey**
4 **Farklı İnanışlara Göre Ölümde Yemek Ritüelleri**
Food Rituals At Death According To Different Beliefs
- Begüm İlbay Vatan**
5 **Turizm Akademisyenlerinin Bilimsel Araştırma Süreçlerinde Karşılaştıkları Engeller**
Obstacles Encountered by Tourism Academicians in Scientific Research Processes
- Ali Ersoy Çeçil**
6 **Bir Akıllı Sistem Tasarımının Eve Monte Edilerek Güvenliğin Sağlanması**
Providing Security by Setting Up a Smart System Design into Home
- Müjde Aksoy**
7 **Determination of Thermal Tourism Facility Selection Criteria Weights by the BWM Method, One of the Multi-Criteria Decision Making Techniques**
Çok Kriterli Karar Verme Tekniklerinden Bwm Yöntemi İle Termal Turizm Tesisi Seçim Kriter Ağırlıklarının Belirlenmesi

Moda Tasarımında Sanal Giysi Tasarım Süreci: CLO3D Örneği¹

Virtual Clothing Design Process In Fashion Design: CLO3D Example²

Ece Melek / Sanatta Yeterlik Öğrencisi

Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
18141360014@ogr.halic.edu.tr

Zehra Doğan Sözüer / Dr. Öğr. Üyesi

Haliç Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
zehradogan@halic.edu.tr

Özet

Küreselleşmeyle birlikte bilgi teknolojilerinin hızlı bir şekilde gelişmesi ve buna bağlı olarak kişiler arası iletişimin hızlanması, birçok sektörü değişim ve gelişim sürecine sürüklemiştir. Bu değişimin temelinde dijitalizm yer alırken dijitalizm; bilgiye erişim, iletişim, veri analitiği, yapay zekâ, iş süreçlerinin dijital ortamlarda gerçekleştirilmesi ve diğer dijital araçların kullanımı gibi unsurları içermektedir.

Dijital teknolojilerin kullanımı hemen hemen her sektörde etkisini gösterirken moda endüstrisinde de sanal giysi tasarımı ile ön plana çıkmış ve sektör için sanal giysi tasarımlarının gerçekleştirilmesi adına; Browzwear, Optitex, Marveous Designer, CLO3D gibi yazılımlar geliştirilmiştir. Bu yazılımlar; tasarım süreçlerine verimlilik ve hız getirerek geleneksel prototip üretimine göre daha az maliyetli ve zaman tasarruflu bir yaklaşım sunmaktadır. Gerçek zamanlı simülasyonlar ve 3B modelleme özellikleri, tasarımcılara gerçekçi bir önizleme imkânı tanıyarak tasarım hatalarının erken aşamalarda tespit etmelerine olanak sağlamaktadır. Böylelikle sanal giysi tasarım süreci ile üretim sürecindeki gereksiz kaynak tüketiminin önüne geçilerek üretim verimliliği arttırılmakta ve bu bağlamda sürdürülebilirliğe de önemli oranda katkı sağlanmaktadır.

Gerçekleştirilen bu çalışmada; CLO3D programının kullanımı ile sanal giysi tasarım sürecinin temel işlem basamakları anlatılarak, tasarımcılar açısından bu

sürecin avantaj ve dezavantajlarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik, alan yazın araştırması yapılmış ve alanda kullanılan sanal giysi tasarım yazılımları incelenmiştir. Sanal giysi tasarım programlarının arasında CLO3D programının; gerçek zamanlı giysi tasarım sürecindeki kullanım kolaylığı, hızı ve sağlamış olduğu gerçekçi görünümler gibi özelliklere sahip olduğu görülmüştür. CLO3D'nin sahip olduğu bu özellikler, çalışmanın giysi tasarım süreci açıklamalarında tercih edilmesinin nedeni olmuş ve programının kullanılması ile gerçekleştirilen sanal giysi tasarımında kişisel deneyimler sonucu elde edilen veriler ışığında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Moda, Sanal Giysi Tasarımı, CLO3D.

Jel Kodu: S53, S55, S57

Abstract

The rapid development of information technologies and the acceleration of interpersonal communication due to globalisation has led many sectors to a process of change and development. While digitalism is at the basis of this change, digitalism includes elements such as access to information, communication, data analytics, artificial intelligence, realisation of business processes in digital environments and the use of other digital tools.

While the use of digital technologies is effective

¹ Çalışma; "Günümüzde Sanal Giysi Tasarımı ve Sanal Gerçeklik ile Dijital Oyun Odaklı Giysi Koleksiyon Önerisi" isimli Sanatta Yeterlik tezinden elde edilmiş ve Haliç Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (HBAP) Komisyonunca kabul edilen 604-II-6 numaralı proje kapsamında desteklenmiştir.

² The study is derived from the Proficiency in Art thesis titled "Virtual Clothing Design and Virtual Reality and Digital Game Oriented Clothing Collection Proposal" and supported by the project numbered 604-II-6 accepted by Haliç University Scientific Research Projects (HBAP) Commission.

in almost every sector, virtual garment design has come to the forefront in the fashion industry and software such as Browzwear, Optitex, Marveous Designer, CLO3D have been developed for the realisation of virtual garment designs for the sector. These software bring efficiency and speed to design processes and offer a less costly and time-saving approach compared to traditional prototype production. Real-time simulations and 3D modelling features provide designers with a realistic preview, allowing them to detect design errors at early stages. Thus, with the virtual garment design process, production efficiency is increased by preventing unnecessary resource consumption in the production process and in this context, a significant contribution is made to sustainability.

In this study, it is aimed to explain the basic steps of the virtual garment design process with the use of CLO3D software and to analyse the advantages and disadvantages of this process for designers. For this purpose, literature research was conducted and virtual garment design software used in the field were analysed. Among the virtual garment design programmes, CLO3D was found to have features such as ease of use, speed and realistic views in the real-time garment design process. These features of CLO3D were the reason why the study was preferred in the explanations of the garment design process and suggestions were made in the light of the data obtained as a result of personal experiences in virtual garment design using the programme.

Keywords: Fashion, Virtual Clothing Design, CLO3D.

Jel Codes: S53, S55, S57

Giriş

Moda endüstrisi ve teknolojik gelişmeler arasında giderek artan bir etkileşim olduğu gözlenmekte ve moda alanında teknolojik kullanımların önemli ölçüde arttığı bilinmektedir (Geyik Değerli, 2019). Alanda yaygınlaşan teknolojik gelişmelerin kullanımı ise tüketici taleplerindeki değişimler ve küreselleşmenin etkileri gibi faktörler sebebi ile hızlanmaktadır (Harranto, 2020). Moda endüstrisinde dijitalleşme süreciyle birlikte tasarım ile üretim süreçlerinden pazarlama stratejilerine kadar birçok alanda değişim gözlenmektedir (Ağca & Kozbekçi Ayrancı, 2021). Değişimler gözlemlense de Tekstil İhracatçıları ve Çalışanları Derneği (TİHCAD) Başkanı Ergin Aydın; Türkiye’de üretim yapan 46 bin işletmeden sadece 200 tanesinin gerekli teknolojik altyapıya sahip olduğunu vurgularken, bu firmalar içerisinde dijital teknolojileri etkin bir şekilde kullanmayı sürdürenlerin sayısının ise 100 olduğunu ifade etmiştir (Aydın, 2022). Bu duruma bağlı olarak, Türkiye’de hazır giyim üretim sistemi halen numune üretimine dayalı olarak sürdürülmektedir. Numune üretimi, tasarımcı-

ların yaptığı tasarım çizimlerinin ve ölçü bilgilerinin gerçek hayatta nasıl görüneceğini ve uygunluğunu test etmek için yapılan bir üretim aşamasıdır (Hedef, 2021). Hazır giyim endüstrisinde, bu aşama sık sık yapılmakta ve birçok kez tekrarlanmaktadır. Yapılan araştırmalara göre dünyada her yıl 150 milyon adet tekstil numunesi üretilmektedir. Henüz numune üretim aşamasında ise yılda 3 milyar metre kumaş çöpe atılmaktadır (Aydın, 2022). Numune üretimi sırasında kullanılan kumaş, dikiş malzemeleri ve diğer materyallerin yanı sıra boşa tüketim ile doğal kaynakların israfına ve çevre kirliliğine neden olmaktadır.

Moda endüstrisi için önemli bir dönüşümü temsil eden sanal giysi tasarımı; inovasyon, sürdürülebilirlik ve dijitalleşme açısından büyük bir rol oynamaktadır. Bu süreç, geleneksel üretim ve satış süreçlerine yepyeni bir boyut kazandırmakla birlikte sektörde sanal giysi tasarımları gerçekleştirebilecek; Browzwear, Optitex, Marveous Designer, CLO3D gibi programlar geliştirilmiştir. Geliştirilen programlar arası benzerlikler söz konusu olsa da dünya çapında teknoloji firmalarının 3B-modelleme kategorisindeki sıralamaları incelendiğinde; CLO3D, ilk 20 listesinin %3,11’lik pazar payı ile 6. sırasında yer almakta ve moda sektörü için modelleme yapan listedeki tek firma olması ile diğer programlarının önüne geçmektedir. Ayrıca; CLO Virtual Fashion Launches Global Community for Fashion Creators’a (2021) göre, CLO3D programı tüketicinin satın alma eyleminde veya tasarımcının kreasyonlarının projeksiyonu ve simülasyonu sırasında kolaylık sağlaması adına moda endüstrisinde en çok kullanılan programdır. Hwang Shin & Lee (2020), uluslararası moda şirketlerinin yaklaşık %50’sinin CLO3D programını kullandığını ve bu programın kullanımının sayesinde yaklaşık %60’lık bir hız ve verimlilik sağlandığını belirtmektedir. Giysi tasarımı ve prototipleme süreçlerinde CLO3D programını kullanan Türk firmalar incelendiğinde ise, bu sayının 41 olduğu görülmektedir (CLO3D, 2023).

Dünya çapındaki moda endüstri alanında yüksek oranda kullanıma sahip olan CLO3D programının; sahip olduğu simülasyon motorları sayesinde sayısız katmana ve karmaşık ayrıntılara sahip olan modellerin tasarımına olanak sağladığı görülmektedir. Programda basit bir bluzdan karmaşık desen parçalarına ve yapıya sahip olan teknik tüm ürünlerin tasarımı gerçekleştirilebilmektedir (Masterkey, 2021). Ayrıca CLO3D programında elde edilen sanal giysi tasarımı ile oluşturulan 3B giysilerin sunulacağı sanal mağazalar hazırlanabilmekte ve 3B dijital ürünler online alışveriş platformlarına entegre edilerek fiziksel üretimden önce satışa sunabilmektedir. Örneğin; 2020 yılında Diesel’in ana şirketi OTB tarafından tasarlanan Hyperoom isimli sanal mağaza bu duruma örnek gösterilebilmektedir. Hyperoom, Diesel’in Milano’daki fiziksel mağazası gibi sanal olarak oluşturulmuş ve 2021 İlkbahar ve Yaz Koleksiyonları da dâhil olmak üzere tüm Diesel ürünleri platformun özelleştirilmiş bir bölümü aracılığıyla sanal mağaza-

Moda Tasarımında Sanal Giysi Tasarım Süreci: CLO3D Örneği

da yer almıştır (Van, 2020).

Sanal mağazalar haricinde, büyük perakende moda üreticileri ve ünlü moda markaları 3B modeller ile sanal defileler hazırlamakta ve oluşturdukları sanal defileleri sanal moda haftalarında sunabilmektedir. Ni-yazi Erdoğan'ın 2020 Mercedes-Benz Fashion Week İstanbul'da sunduğu SS21 Collection TATAVLA Runway Defilesi ile endüstriyel moda tasarımlardan oluşan sanal defile, bu duruma örnek gösterilebilmektedir (Elmalı, 2020). Sanal defiler ile sanal moda haftalarına bir diğer örnek; 2020 Helsinki Moda Haftası'dır. 2020 Helsinki Moda Haftası, avatarlara giydirilmiş dijital koleksiyonlardan oluşan dünyanın ilk atıksız ve sürdürülebilir defilesi olması bakımından da önem teşkil etmektedir (Atalan, 2021). Sanal giysi tasarımlarının yer aldığı bir başka örnek ise; bir sanal gerçeklik platformu olan Decentraland'da 24-27 Mart 2022 tarihleri arasında düzenlenen dünyanın ilk metaverse moda haftasıdır. Metaverse Fashion Week'de, Auroboros ve The Fabricant'ın aralarında yer aldığı dijital moda evlerinin yanı sıra Tommy Hilfiger, Estée Lauder, Forever 21, Dolce & Gabbana ve Hugo Boss gibi fiziksel kıyafet ve aksesuarlar üreten markalar da koleksiyonlarını sergilemiştir (Çete, 2022).

Tüm bu bilgiler ışığında, yakın gelecekte moda sektöründe geleneksel yöntemler yerine dijital yöntemlerin kullanılacağı ön görülmektedir. Bu ön görüşle ilgili çalışmada moda endüstrisinde yaygın olarak kullanılan CLO3D programının tasarımcı kullanımı açısından avantaj ve dezavantajlarının analiz edilmesi amaçlanırken, kişisel deneyimlerden elde edilen veriler doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Sanal Giysi Tasarım Süreci

Sanal giysi tasarım süreci, moda endüstrisindeki geleneksel tasarım yaklaşımlarından farklı bir şekilde gerçekleştirilen, dijital tabanlı bir süreçtir. Bu süreç, tasarımcıların giysi prototiplerini dijital ortamda oluşturarak, tasarım aşamasından üretim ve pazarlamaya kadar olan süreçleri hızlandıran ve kolaylaştıran bir yöntemdir.

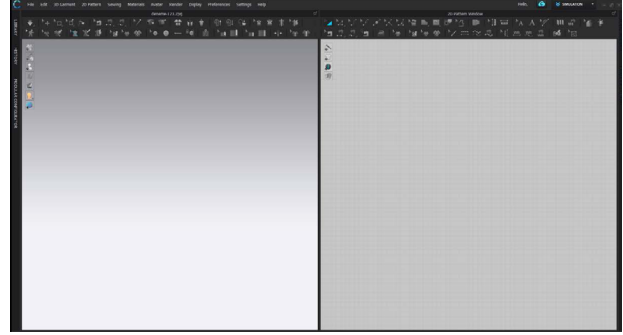
Bu konu başlığı altında sanal giysi tasarım süreci ele alınmış olup süreç içerisindeki uygulama örnekleri CLO3D programının 7.1 sürümündeki menü fonksiyonları dikkate alınarak açıklanmıştır. Gerçekleştirilen uygulama örnekleri yazar³ tarafından oluşturulan görseller ile sunulmuştur.

Ön Hazırlık

Dijital tasarım süreci ilk olarak ön hazırlık işlemleri ile başlamaktadır. Ön hazırlık işlemlerini avatar, eskiz, kumaş özellikleri ve aksesuar gibi aşamalar takip etmektedir.

Program açıldığında ekranın sol tarafında 3B tasarımın yapılacağı çalışma alanı, sağ tarafında ise 2B giysi kalıplarının hazırlanacağı alan yer almaktadır.

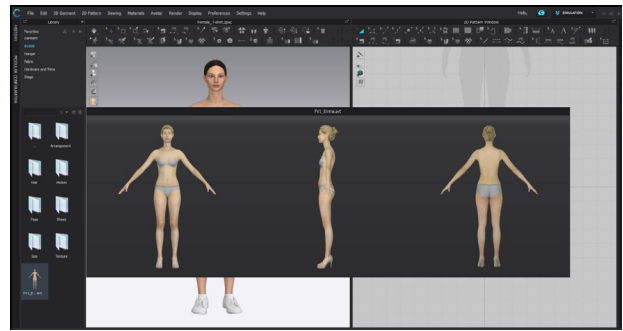
Program açıldığı andaki çalışma alanlarına ait ekran görüntü Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. CLO3D Programının Ara Yüzü

Avatar

Programda; kadın, erkek ve çocuk olmak üzere üç kategoride avatar (grafik beden) bulunmaktadır. Avatarlar, sanal olarak tasarlanan giysilerin gerçek dünya koşullarında test edilmesini imkân sağlamaktadır. Giysi tasarımının tamamlanmasından önce, giysi avatar üzerinde denenebilir ve uygunluğu ve konforu test edilebilmektedir. Avatarların sahip olduğu ten rengi, göz rengi, saç rengi ve şekli ile vücut ölçüleri gibi fiziksel özellikleri üzerinde değişiklikler yapılabildiği gibi fiziksel değişiklikler müşterilerin özelliklerine göre giysi tasarımlarının özelleştirilmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca avatarların duruş pozlarında da değişiklikler yapılabilmektedir. Tüm bu düzenlemeler "Avatar" menüsü içerisinde yer alan ilgili sekmeler aracılığıyla yapılabilmektedir. CLO3D'de avatar pozunu düzenle sekmesi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmaya ilişkin ekran görüntüsü Şekil 2'de yer almaktadır.

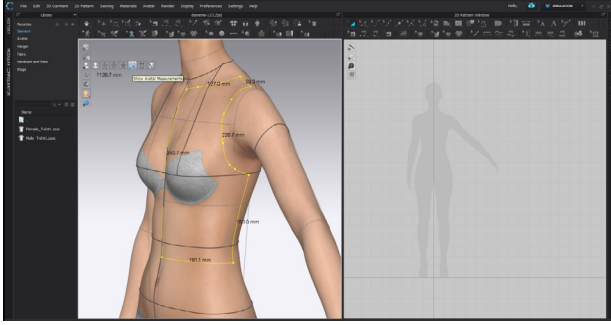
Şekil 2. CLO3D Avatar Seçim Menüsü

Eskiz

Giysi tasarımında; tasarıma yönelik son karara varmadan önce fikir üzerine çeşitlendirmeler oluşturma, eleştirel bir eleme yapma ve düzeltmeler yapabilmek için çalışma eskiz serileri hazırlanmaktadır (Hopkins, 2013). Eskiz çiziminde tasarımcı hazırlanacak olan modelin teknik form ve özellikleri doğrultusunda, seçtiği avatar üzerinde "3D Pen" aracı ile taslak çizimi oluşturabilmektedir. Bu işlem gerçekleştirilirken "Show Avatar Measurements" fonksiyonunu aktif

³Ece MELEK

hale getirerek avatarın beden hatlarının (beden, bel, kalça, yaka ve kol evleri gibi) görünmesi sağlanmakta olup böylelikle kılavuz çizgiler eşliğinde gerçeğe daha yakın serbest çizim yapılmasına olanak sağlanmaktadır. Şekil 3'te avatar üzerinde referans çizgileri yardımı ile gerçekleştirilen, eskiz çalışmasına ait ekran görüntüsü yer almaktadır.

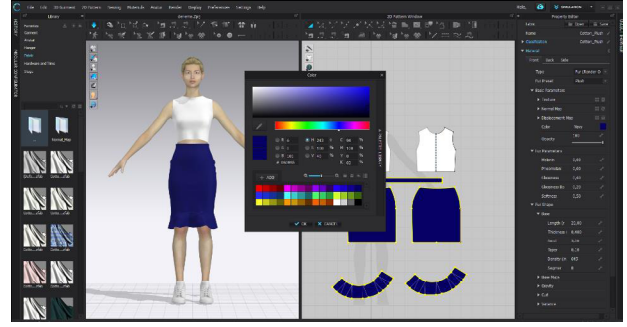
Şekil 3. CLO3D 3B Ekranda Referans Çizgi Üzerinden Eskiz Çalışması

Bunun yanı sıra tasarımcı avatarın olduğu zeminin arka planına yerleştirdiği fotoğraf yardımıyla da avatar üzerine eskiz çizim oluşturabilmektedir. Böylelikle kağıt üzerine çizmiş olduğu veya hazırda yer alan bir modelin de programdaki avatar üzerine taslak çizimi oluşturulabilmektedir.

Kumaş özellikleri

Program içerisinde dokuma ve örme kategorilerinde pamuk, yün, ipek, kürk, denim, naylon vb. birçok farklı yüzey çeşidi yer almaktadır. Ayrıca program içerisinde yer almayan ve tasarımda kullanılması planlanan kumaşa ait tüm özellikler de tanımlanabilmektedir. Buna ek olarak gerek sistem içerisinde yer alan gerekse modele uygun oluşturulan yüzeylere tüm fiziksel ve kimyasal özellikleri (kumaş inceliği, gramajı, dökümü, esneme ve germe kabiliyeti vb.) tanımlanabilmektedir.

CLO3D programını diğer programlardan ayıran en önemli özelliklerinden biri, gerçekçi kumaş simülasyonları yapabilmesidir (CLO3D, 2022). Bu sayede tasarımcılar, tasarladıkları giysilerin farklı kumaş türleri üzerinde nasıl görüneceğini, nasıl hareket edeceğini ve nasıl drape edeceğini görselleştirebilmektedir. Bu da tasarım sürecinin daha gerçekçi hale gelmesini ve daha iyi sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır. CLO3D ayrıca; tasarımcıların giysileri farklı açılardan görüntülemesine, boyutlarını değiştirmesine ve tasarımda farklı detaylar eklemesine olanak tanımaktadır. Bu özellikler sayesinde, tasarımcılar tasarımlarını hızlı bir şekilde özelleştirebilmekte ve farklı seçenekler deneyebilmektedir.

Şekil 4. CLO3D Pantela Renk Kartelası

Programda dünya çapında bir renk uzmanı kaynağı olan Pantone renk kartelası yer almakta olup, bu sayede tasarımı yapılan modelin hedeflenen nihai ürün ile renk açısından birebir benzer bir görünüme elde etmesi sağlanmaktadır. Tasarımcılar tasarladıkları giysilerde çeşitli renk, desen, kumaş ve stil seçeneklerinde değişiklik yaparak birçok farklı tasarım alternatifi üretebilmektedir. Sanal giysi tasarımı üzerine gerçekleştirilen renk atamalarına ilişkin ekran görüntüsü Şekil 4'te yer almaktadır.

Aksesuar

Aksesuarlar, giysi tamamlayıcı aksesuarlar ve giysi üretiminde yardımcı malzeme görevi gören aksesuarlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

Program içerisinde yer alan "Material" menüsü altındaki fonksiyonlar aracılığıyla sistemde mevcut olan ilik, düğme, fermuar, biye, kordon vb. yardımcı aksesuarlar ile şapka, çanta gibi giysi tamamlayıcı aksesuarlar seçilebilmekte ve bu malzemeler üzerinde tasarıma uygun gerekli düzenlemeler de yapılabilmektedir. Örneğin; tasarıma uygun malzeme seçimi yapıldıktan sonra aksesuarın malzeme cinsi, metal kaplaması, rengi, düğme kaplaması veya fermuarın bandı, elciği ile dişlerinin (plastik/metal) tasarımı yapılabilmektedir.

Bu seçim ve düzenlemelerin yanı sıra 3ds Max, AutoCAD and Rhino3D vb. çizim programlarında hazırlanan tamamlayıcı ve yardımcı aksesuarlar da sistem menüsü içerisinde dahil edilebilmektedir.

Kalıp Tasarımı

Tasarımı yapılan giysiye ait ön hazırlık işlemlerinin yapılmasının ardından kalıp tasarımı aşamasına geçilmektedir. CLO3D programında kalıp tasarımı 4 farklı uygulama şeklinde gerçekleştirilebilmektedir. Birinci uygulamada; sistem kütüphanesi içerisinde yer alan hazır giysi kalıpları ekrana çağırılarak doğrudan kullanılabilmesi gibi bu kalıplar üzerinde gerekli model ve ölçü revizyonları ile yeniden kalıp düzenlemesi yapılabilmektedir. Program kütüphanesinde yer alan kalıplar tişört, gömlek vb. üst beden giysi kalıplarından oluşmaktadır.

İkinci uygulamada; Gerber Accumark, Lectra/Modaris ve Assyst gibi farklı kalıp programlarında hazırla-

Moda Tasarımında Sanal Giysi Tasarım Süreci: CLO3D Örneği

nan 2 boyutlu kalıplar DXF formatı ile sistem içerisine dâhil edilebilmektedir. Bu kalıplar üzerinde de yine avatarın ölçülerine ve tasarlanan modele uygunluğu kontrol edilerek gerekli kalıp düzenlemeleri yapılabilmektedir.

Üçüncü uygulamada; 2B alanında geometrik şekiller aracılığıyla tasarlanan modele ait teknik özellikler doğrultusunda istenilen ölçü değerleri verilerek sıfırdan kalıp oluşturulabilmektedir. Dikdörtgen, daire gibi geometrik şekiller yardımıyla bilgisayar destekli kalıp sistemlerinde giysi kalıplarının en ve boy ölçüleri doğrultusunda ana hatlarının oluşumu sağlanmaktadır. Bu ana hatlar üzerine daha sonra düz çizgi, eğri çizgi, araçları yardımıyla yaka evi, kol evi, yan dikiş hatları, kup ve roba çizgileri yine ölçü tablosu değerleri ile oluşturularak modelin esas formuna kavuşması sağlanmaktadır. Ayrıca modelde yer alan pili, pens, büzgü vb. çeşitli model uygulama teknikleri sistem menüsünde yer alan fonksiyonlar yardımıyla eklenebilmektedir. 2B alanda kalıp oluşturulurken, zemin üzerinde yer alan avatar gölgesinin ölçüleri de referans alınabilmektedir. Aynı zamanda, avatar üzerinde kalıp parçalarının modele uygun pozisyonlara konumlandırılabilmesi ile hem ölçülerin hem de model ile kalıbın uyumu kontrol edilebilmektedir.

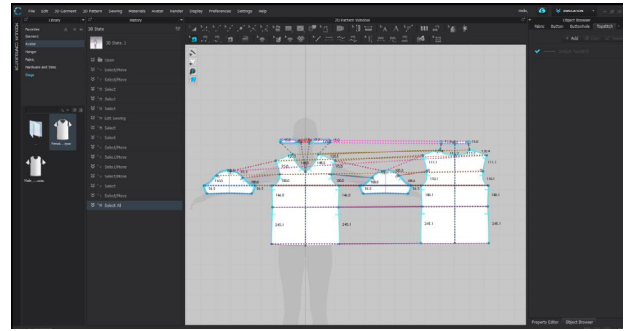
Dördüncü uygulamada ise; 2B alanında zemin üzerinde yer alan avatar gölgesi üzerine "Pen Tool" aracı ile kalıp çizilebilmektedir. Bu yöntemle kalıp hazırlanırken avatarın beden derinlik ölçüsü de dikkate alınmalıdır. Ancak bu yöntemde ölçü tablosu ile birlikte birebir çalılımadığı için kalıbın avatar ile 3B ekranda uyumuna bakıldığında diğer yöntemlere nazaran daha fazla düzeltme yapılması gerekebilmektedir.

CLO3D programının yukarıda anlatılan kalıp oluşturma alternatiflerinde giysi ölçülerinin tam olarak ölçülmesi ve analiz edilmesi sağlamaktadır. Bu da giysinin doğru boyutlarda ve kesimlerde yapılmasına imkân tanımakta olup prototip üretiminde kullanılan malzeme miktarının azaltılmasını sağlamaktadır.

Dikim İşlemi

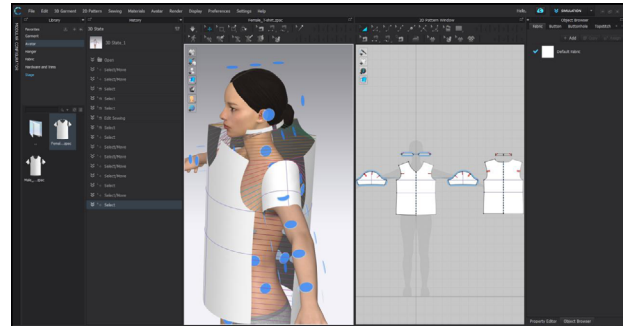
2B alanda hazırlanmış olan giysi kalıplarının avatar üzerinde prova işlemlerinin yapılabilmesi ve nihai ürüne dönüştürülebilmesi için bu kalıpların dikim fonksiyonu ile birleştirilmesi sağlanmaktadır. CLO3D'nin dikiş yapma özelliği, tasarımcıların dijital olarak giysi parçalarını bir araya getirerek tamamlanmış bir giysi oluşturabilmesine olanak tanımaktadır. Manuel ve otomatik olarak kullanılan dikim fonksiyonu hem 2B hem de 3B alanlarda bulunmaktadır. Ancak 2B alanda kalıp parçaları üzerinde işlem yapılması işlemin daha kolay ve kusursuz olmasını sağlamaktadır. Otomatik dikim fonksiyonunda işlem yapılabilecek ürünler arasında bluz, etek, pantolon vb. ürün çeşidi seçilerek kalıp parçasına tanımlanır ve bu tanımlamaya göre sistem kalıp parçalarının otomatik olarak birleştirilmesini sağlamaktadır.

Manuel dikim işlemi ise iki farklı şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Bunlardan ilki "Segment Sewing" aracı ile gerçekleştirilmektedir. Bu araçla iki boyutlu alandaki kalıp parçalarında birleştirmek istediğimiz iki çizgi hattını başlangıç ve bitiş yönlerine dikkat edilerek dikim işleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İkinci araç olan; "Free Sewing" ile dikilmesi istenen belirli nokta aralıklarının seçilmesi ile serbest bir aralıkta dikim işlemi gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır. Tıpkı "Segment Sewing" aracında olduğu gibi dikiyecek iki kenarın seçiminde, başlangıç ve bitiş yönlerine dikkat edilerek işlem gerçekleştirilmelidir. Ayrıca "Edit Sewing" fonksiyonu ile dikim işlemleri ile ilgili tüm düzenlemeler yapılabilmektedir. CLO3D' de dikim işlemi aşamalarına ait ekran görüntüleri Şekil 5 ve Şekil 6'da yer almaktadır.

Şekil 5. CLO3D 2B Alanda Oluşturulan Kalıpların Manuel Dikim İşlemi

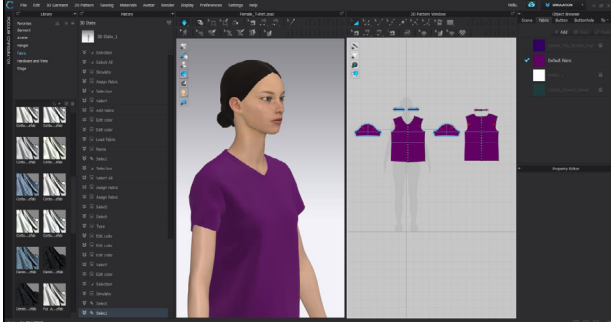
Dikim işlemine başlarken 2B alanda hazırlanmış olan kalıp parçaları avatar gölgesine göre yerleştirilir ve ardından bütün bedeni oluşturacak şekilde önce simetrisi veya kumaş katı alınır. Aynı anda 2B ekrandaki her kalıp parçası 3B ekranda da görülmektedir. 3B ekranda hem avatara hem de kalıp parçalarını hareket ettiren "Gizmo" aracı yardımıyla tüm kalıp parçaları avatar üzerinde olması gereken pozisyona yerleştirilir. "Show Arrangement Points" seçeneği ile avatar üzerinde beliren noktalar sayesinde kalıp parçalarının avatar bedeninde hangi noktalara yerleşeceğinin tespiti yapılmaktadır.

Şekil 6. CLO3D' de 2B ve 3B Alanda Dikim İşlem Aşaması

Kalıp parçalarının avatarın ön ve arka arka bedenindeki duruş pozisyonları ayarlandıktan sonra 2B ekrandaki dikim fonksiyonları ile dikimi gerçekleştirilir.

rilmektedir. Son olarak simülasyon fonksiyonu ile dikilmiş ürün görünümü elde edilmektedir. Sanal dikim işlemi gerçekleştirildikten sonra, tasarımın gerçekçi bir şekilde görselleştirilmesi için kumaş ve renk atamaları yapılmaktadır. CLO3D' de kumaş ve renk ataması gerçekleştirilen modele ilişkin görsel Şekil 7'de yer almaktadır.

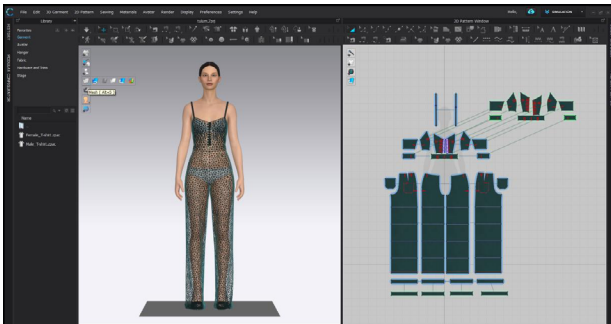

Şekil 7. CLO3D Dikim İşlemi Son Görünüm

Simülasyon

Tasarımı yapılan ve avatar üzerine aktarılan giysinin gerçekçi görünümünün elde edilebilmesi simülasyon işlemi ile gerçekleştirilmektedir.

Çalışma esnasında iki boyutlu olarak hazırlanan giysi kalıpları 3B alanda yer alan avatar üzerine konumlandırıldıktan sonra giysi dikimi gerçekleştirilmektedir. Hem giysi kumaşında hem aksesuarlarında fiziksel ürüne en yakın yüzey görünümünün elde edilebilmesi, bir çokgen kafes şeklinde nesnenin şeklini tanımlayan köşelerin (mesh) ayarlarının düzenlenmesi ile gerçekleştirilmektedir. Mesh ayarlarının küçültülmesi ile gerçek ürüne en yakın sonuç elde edilmekte olup bu şekilde çalışmak sistemsel yavaşlığa neden olduğu için simülasyon işleminden önce yapılması daha verimli çalışma olanağı sağlamaktadır. Mesh fonksiyonunun aktif hale getirilmesine ilişkin ekran görüntüsü Şekil 8'de yer almaktadır.

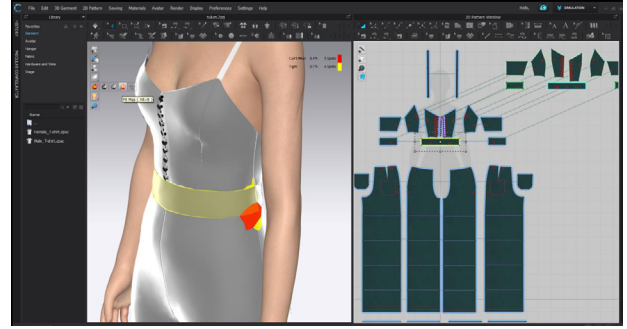
Şekil 8. CLO3D Mesh Fonksiyonunun Aktif Hale Getirilmesi

Giysi Provası

Giysi provası, simülasyon işleminden sonra elde edilen görüntünün, tasarlanan model ile uyumunun kontrol edildiği aşamadır. CLO3D programı ile giysilerin 2B alanda kalıp hazırlaması ve dikim işleminin

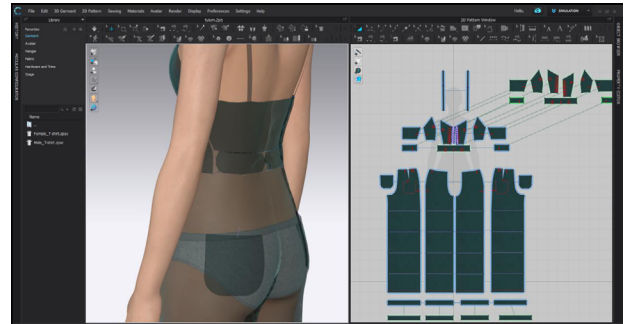
ardından 3B alanda avatar ile giysi provası gerçekleştirilmektedir. Dijital olarak hazırlanan giysilerin kontrolünün yalnızca ekran üzerinden yapılması söz konusu olduğu için program içerisinde nihai ürüne en yakın sonucu elde etmemize yarayan Fit Map, Opaque Surface, Strain Map gibi yardımcı fonksiyonlar yer almaktadır.

Prova işlemi sırasında kalıbın avatar ile hem ölçüsünü hem de kalıp dengesi uyumunu kontrol edebilmenin yanı sıra kumaş ve model uyumu da kontrol edilebilmektedir. Giysi provası gerçekleştirilirken 3B alanda yer alan "Fit Map" fonksiyonu aktif hale getirilerek avatarın 2B ekranda oluşturulan giysi kalıpları ile beden uyumunun kontrolü sağlanmaktadır. "Fit Map" fonksiyonu aktif hale getirildiğinde avatarın üzerinde görülen sarı ve kırmızı renkler ile belirtilen alanlarda kalıp ve beden uyumsuzluğu olduğu anlaşılmaktadır. Sarı renkli alan, giysinin avatar bedenine göre sıkı olduğunu gösterirken, kırmızı renkli alan ise giyilemeyecek derecede dar olduğunu belirlemektedir. Fit Map fonksiyonunun aktifleştirmesine ilişkin ekran görüntüsü Şekil 9'da yer almaktadır.

Şekil 9. CLO3D Fit Map Fonksiyonu ile Beden Üzerindeki Hatalı Kalıp Noktalarının Görünümü

3B alanında bulunan "Opaque Surface" fonksiyonu ile kumaş görünümü şeffaf yapılabilmekte ve bu sayede giysinin avatar üzerindeki duruşu, darlık ve bolluk derecesi ile bedene olan uzaklığı daha net görülebilmektedir. Şekil 10'da "Opaque Surface" ayarının aktif edilmesi ile iç kemer kalıbının bedene göre dar olduğu ve çekme yaptığı görülmektedir.

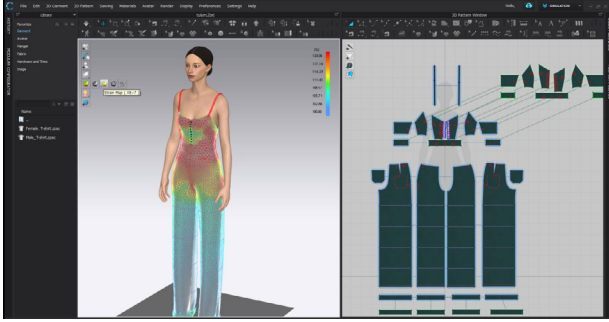

Şekil 10. CLO3D Opaque Surface Fonksiyonu İle Kumaşın Transparan Görünümü

Giysi provası aşamasında kumaş-avatar uyumunu

Moda Tasarımında Sanal Giysi Tasarım Süreci: CLO3D Örneği

kontrol etmemize yardımcı olabilecek fonksiyon ise "Strain Map" fonksiyonudur. Bu fonksiyon kumaşın bedene ne kadar baskı yaptığını göstermekte olup, kırmızı renk yüksek baskıyı ifade ederken rengin mavi olduğu bölgelerde kumaş bedenden daha uzakta yer almaktadır. Şekil 11'de "Strain Map" fonksiyonun aktif olduğu ekran görüntüsü yer almaktadır.

Şekil 11. CLO3D Strain Map Fonksiyonu

Giysi provası esnasında kalıp-avatar ve kumaş-giysi uyumunu kontrol etmenin yanı sıra giysi üzerinde kumaş takviyesine (tela) gereksinim olup olmadığı kontrol edilebilmektedir. Bunun yanı sıra ütü ile giderilmesi gereken potluk gibi durumların da kontrol edilerek düzeltilebilmesine olanak sağlanmaktadır. Ayrıca gerekli noktalarda punto dikişleri ile tutturma yapılabilmektedir.

Render

Tasarım yapılırken simülasyon aşamasında modele uygun malzemeler üzerine her ne kadar gerçekçi görüntüyü elde etmeye yönelik doku ve tonlamalar tanımlansa da bu işlemler sunum aşaması kısmında elde edilmek istenen son görüntüyü yansıtmamaktadır. Sunum aşamasında fiziksel ürüne en yakın görüntünün elde edilebilmesi ise render işlemi ile gerçekleştirilebilmektedir. Kelime karşılığı "sunmak", "derlemek" olan render; canlandırılan sahnedeki objelerin tüm hesaplamalarının yapılarak en son aşamasına gelmesi olarak tanımlanmaktadır (Varinlioğlu, 2020).

Render işlemi; ışık, obje ve renklerin en yüksek kalite ve kaplamaya sahip olması işlemidir. Bununla birlikte sunum sırasında arka plan, kamera açısı, poz ve gerekli efektlerin nasıl olması gerektiğine karar verilerek gerekli ayarlamalar bu aşamada yapılmaktadır.

Animasyon

Sözlük anlamı canlandırmak ve ruh vermek olan animasyon, "sabit figürlerin bir araya getirilip arka arkaya dizilmesi ve hareketin illüzyonunu oluşturmak için hızlıca gösterilmesi" işlemidir (Watkins, 2001). Nesne, grafik ve canlı gibi unsurlardan oluşan görsellerin hareketlendirilmesiyle oluşan animasyon, CLO3D programında 3B olarak tasarlanan modeller; istenilen podyum, ses, renk, ışık, kamera açısı ve yürüyüş

pozisyonları gibi detaylarla sanal sunum şekline dönüştürülebilmektedir.

Animasyon aşamasında, program içerisinde yer alan hazır sahnelerin ve dekorların kullanılabilirdiği gibi farklı formatlarda seyirci ve dekor objeleri de sisteme aktararak sunum için istenilen şekilde gerekli düzenlemeler yapılabilmektedir. Avatarın yürüyüş şekli ve duruş pozisyonları ile sahne açıları, kameranın duruş pozisyonları ayarlanabilmektedir. Gerekli sahne düzenlemelerinin ardından video ayarları kısmından süre ayarı yapılarak animasyonun ön izlemesi yapılabilmektedir. İzlenim süresince istenilen zaman ve açıdan durdurma işlemi yapılarak modelin detay fotoğraf çekimleri gerçekleştirilebilmektedir.

Sonuç

Sanal giysi tasarımı, moda tasarımcılarının ve tekstil endüstrisinin kullandığı geleneksel yöntemleri tamamlayan bir teknolojidir. Sanal prototipleme sayesinde tasarımcılar, tasarladıkları giysileri gerçek zamanlı olarak üretim sürecindeki materyallerle simüle edebilmekte ve tasarım hatalarını önceden tespit edebilmektedir. Bu durum; tasarım ile üretim sürecinde zaman ve maliyet tasarrufu sağlarken, tasarımcıların da daha inovatif ve yaratıcı tasarımlar üretmelerine olanak tanımaktadır. Aynı zamanda bu avantajların yanında; sürdürülebilirlik, çevre dostu üretim, ve online satış platformlarına entegrasyon gibi konular da yer almaktadır. Online satış platformlarına entegrasyon sayesinde, tüketiciler tasarlanan giysileri online olarak inceleyebilmekte ve satın alabilmektedir. Bu bağlamda ürün siparişleri fiziksel numune üretilmeden gerçekleştirilebilmekte ve fiziksel mağazalarda bulunan gereksiz giysi numunesinin azaltılması bakımından sanal giysi tasarımı sürdürülebilir moda döngüsü temeline katkı sağlamaktadır.

CLO3D programı moda endüstrisi için birçok avantaj sağlarken, birtakım dezavantajlara da sahiptir. Bu dezavantajlardan ilki; programın kullanımına yönelik yüksek performanslı bilgisayarlar ve özel grafik kartları gibi belirli donanım gereksinimleri ile yüksek maliyetlere sahip olmasıdır. Bu durum, özellikle küçük ölçekli veya bağımsız tasarımcılar için engelleyici olabilmektedir. Bir diğer dezavantaj ise programın kullanımı için belirli bir öğrenme sürecinin olmasıdır. Bu durum tasarımcılar açısından ek bir zaman ve kaynak yatırımı anlamına gelebilmektedir.

Dijital teknolojilerin maliyetli olması birçok insanın bu teknolojilere erişimini sınırlamakta ve teknolojik eksiklikler ve kullanıcı deneyimindeki bazı zorluklar, bu teknolojilerin tam potansiyelini gerçekleştirilmesini engelleyebilmektedir. Bu nedenle gelecekteki çalışmalarda; moda endüstrisi ve teknoloji geliştiricileri arasında daha yakın işbirliği yapılarak gerekli yatırımların yapılması ve dijital eğitime gerekli önem gösterilerek bu alanda daha fazla eğitim içeriğinin oluşturulması önerilmektedir.

Teşekkür

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde maddi destek sağlayan Haliç Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (HBAP) birimine katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Kaynakça

Ağca, G., & Kozbekçi Ayranpınar, S. (2021). Moda Sektöründe Artırılmış Gerçeklik ve Sanal Gerçeklik. *yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*,(25), s. 1-15.

Atalan, A. (2021, Şubat). Geleceğe Notlar. Şubat 8, 2022 tarihinde Vogue Türkiye: https://evelynmora.com/wpcontent/uploads/2021/02/VOGUE_SUBAT_2021_EvelynMora.pdf adresinden alındı

Aydın, E. (2022, Aralık 5). Numuneler dijital mağazalar sanal. (G. Alagöz, Röportaj Yapan) Ocak 28, 2023 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/numuneler-dijital-magazalar-sanal-42182170> adresinden alındı

CLO3D. (2022). By CLO Marketing. Nisan 7, 2023 tarihinde <https://clovirtualfashion.blog/>: <https://clovirtualfashion.blog/2022/10/07/the-4th-3d-creative-design-competition-comes-to-a-close-attracting-584-participants-from-48-countries/> adresinden alındı

CLO3D. (2023). Company. Nisan 7, 2023 tarihinde <https://www.clo3d.com/>: <https://www.clo3d.com/en/company/clients#2> adresinden alındı

Çete, Ş. (2022, Temmuz 18). metaversede. Nisan 14, 2023 tarihinde <https://artdogistanbul.com/metaversede-moda-haftasi/> adresinden alındı

Elmalı, K. (2020, Ekim 13). Fotohaber. Ocak 29, 2022 tarihinde Trendus.com: <https://www.trendus.com/fotohaber/mbfwi-niyazi-erdogandan-sanal-modeller-esliginde-dijital-defile-43756> adresinden alındı

Geyik Değerli, Ü. N. (2019). Moda Endüstrisinin Giyilebilir Teknoloji Tasarımları. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 4(1), s. 50-65. doi:10.21733/ibad.500289

Harranto, S. (2020). Clo3D as a Tool for Fashion Design After Pandemic. A. 2020 (Dü.), The 2th International Conference on ART for Technology, Science and Humanities (s. 159-166). Indonesia: The 2th International Conference on ART for Technology, Science and Humanities.

Hedef. (2021). Örme Konfeksiyon UR-GE Projesi'nde üç boyutlu ürün tasarımı eğitimleri başladı. *İTKİB HEDEF* (328), 22. Nisan 7, 2023 tarihinde alındı

Hopkins, J. (2013). Moda Tasarımında Moda Çizimi (Çev. Başoğlu, B.) İstanbul: Bilnet Matbaacılık.

Hwang Shin, S. J., & Lee, H. (2020). The use of 3D virtual fitting technology: comparison between sourcing agents contractors and domestic suppliers in the apparel industry. *International Journal of Fashion Design, Technology and Education*, 13(3), 300-307. <https://doi.org/10.1080/17543266.2020.1797905>

Masterkey. (2021). clo-or-marvelous-designer. February 10, 2023 tarihinde <https://masterkey.com.tr/>: <https://masterkey.com.tr/en/masterkey/clo-or-marvelous-designer/> adresinden alındı

Van, T. (2020, Haziran 26). Şubat 8, 2022 tarihinde InsideRetail: <https://insideretail.asia/2020/06/26/diesel-unveils-hyperoom-a-360-degree-selling-platform-and-virtual-showroom/> adresinden alındı

Varinlioğlu, G. (2020). Teos Üzerinden Dijital Mirasta Sanal Gerçeklik Uygulamalarını Anlamak. *Megarona*, 15(1), 161-170.

Sürdürülebilir Ekoturizmin Önemi: Serçin Örneği

The Importance of Sustainable Ecotourism: The Serçin Example

Burçak Akıncı Ekiztepe / Dr.

Milli Eğitim Bakanlığı,

burcakakinciekiztepe@gmail.com

Özet

Günümüzde bireylerin ve toplumların çevre ile ilişkilerini sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde yönetmemesine bağlı olarak mevcut dengenin bozulma eğiliminin hızlandığı görülmektedir. Son yılların kontrolsüz, düşüncesiz, sorumsuz tüketim anlayışı hem mevcut düzenin sürdürülebilirliğinin azalmasına sebep olmakta hem de doğanın koruma kullanma dengesinin gözetilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarındaki yörelerin ekolojik dengesinin korunmasına yönelik çabaları, yerel kalkınmaya katkı sağlama yönündedir.

Bu çalışmanın amacı, Serçin Ekoturizm Merkezi'nin yerel yönetimlerin sorumluluk alanında olan yörelerin sürdürülebilir ekoturizm uygulamalarına örnek oluşturduğunu ortaya çıkartmaktır. Çalışmada Serçin Ekoturizm Merkezi'nin uygulamalarına yönelik yeni bakış açısı kazanmak ve Merkezle ilgili derinleşme ve ayrıntılı bilgi edinmek amacıyla nitel araştırma yöntemi; nitel araştırma deseni olarak ise fenomenoloji (olgu bilim) kullanılmıştır. Veriler toplanırken Aydın Büyükşehir Belediyesi Kırsal Kalkınma Projeleri, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı Söke Ekoturizm Hedef Pazar Analizi, Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği (EKODOSD) ile ilgili basılı yayınlar doküman analizi yöntemi ile taranmış, ayrıca gözlem ve görüşme tekniklerine başvurulmuştur. Görüşmeler Serçin Ekoturizm Proje Sorumlusuyla yüz yüze yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Bafa Gölü Rekreasyon Alanı Projesi kapsamında hayata geçirilen Serçin Ekoturizm Merkezi, örneklemini ise Serçin Ekoturizm Proje Birimi oluşturmaktadır. Yapılan çalışmanın sonucunda yerel yönetimlerin sorumluluk alanında bulunan tüm yörelerin mevcut turistik arz değerlerinin özel sektör, yöre halkı, ziyaretçiler, STK'lar ve diğer paydaşlarla koordineli bir şekilde planlı çabalarla ön plana çıkartılmasının önemli olduğu anlaşılmıştır. Araştırmanın çıktısı ise bilinçli benzer uygulamaların yörelerin ekolojik

dengelerinin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacağı ve yöre halkının yerelde kalarak girişimcilik ruhunu aktif hale getireceği olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Sürdürülebilirlik, Serçin.

Jel Kodu: Q01,Q56, Z32

Abstract

Nowadays, it is seen that the tendency of deterioration of the existing ecological balance has accelerated due to the inability of individuals and societies to manage their relations with the environment within the framework of sustainability principles. The uncontrolled, thoughtless, irresponsible consumption approach of recent years both causes the sustainability of the current order to decrease and requires the protection and use balance of nature.

The aim of this study is to reveal that Serçin Ecotourism Center sets an example for sustainable ecotourism practices of the regions under the responsibility of local governments. In the study, qualitative research method in order to gain a new perspective on the practices of Serçin Ecotourism Center and to obtain in-depth and detailed information about the Center; Phenomenology (phenomenology) was used as a qualitative research design. While collecting the data, Aydın Metropolitan Municipality Rural Development Projects, T.C. Ministry of Industry and Technology T.R. Printed publications related to South Aegean Development Agency Söke Ecotourism Target Market Analysis (2022), Ecosystem Conservation and Nature Lovers Association (EKODOSD) were scanned with document analysis, and also observation and interview techniques were applied. The interviews were made face to face with Serçin Ecotourism Project Manager. The universe of the research is Serçin Ecotourism Center, which was implemented within the scope of the Bafa Lake Recreation Area

Project, and the sample is Serçin Ecotourism Project Unit. As a result of the study, it has been understood that it is important to bring the current touristic supply values of all regions within the responsibility area of local governments to the forefront with planned efforts in coordination with the private sector, local people, visitors, NGOs and other stakeholders. The output of the research is that conscious similar practices will contribute to the sustainability of the ecological balance of the regions and that the local people will stay local and activate the entrepreneurial spirit.

Keywords: Ecotourism, Sustainability, Serçin.

Jel Codes: Q01, Q56, Z32

Giriş

Ürün ve hizmet odaklı bir sektör olan turizm, ülkelerin ekonomik büyümelerini ve kalkınmalarını az bir çaba ile gerçekleştirmede (Dede ve Güremen, 2010: 2; Mulyana, 2021: 36) önemli bir paya sahiptir. Turizmin ekonomi ve toplum üzerinde yoksulluğun azaltılması, yerel halkın ve özellikle gençlerin istihdamının sağlanması, yerinde ihracatı güçlendirmesi ve milli gelir dağılımının daha dengeli bir hale getirilmesi için ekonomik bir kurtarıcı olduğu kabul edilmektedir (Javier ve Elazigue, 2011). Aynı zamanda çevrenin ve doğal kaynakların korunması gibi faydalar sağladığından turizm sektörü devletlerin odak çalışma konularında yer almaktadır (Baş vd., 2007: 1).

Turizmin dünyanın en büyük ve en hızlı büyüyen ekonomik sektörlerinden birisi haline gelebilmesi için sektörde sürekli gelişme ve çeşitlenme sağlanması gerektiği düşünülmektedir (Krukowska ve Haponiuk, 2017: 169). Turizm geliştirme süreci ve farklı dinamikleri ekoturizm, sürdürülebilir turizm, yeşil turizm ve rejeneratif turizm olarak nitelendirilen belirli bir hedef bölge için planlanan alternatif veya tamamlayıcı turizm türleri etrafında şekillenmektedir (Baloch vd., 2022: 3). Sürdürülebilir ekoturizm temelli kentsel gelişim, dünyanın çeşitli bölgelerinde görülmekte, kitle turizminin sebep olduğu yıkıcı etkilerin olumlu değerlere dönüştürülmesi hususunda yerel yönetimlerin kritik önemi burada ortaya çıkmaktadır (Mallick vd., 2020: 8).

Dünya genelinde neredeyse tamamen özel sektörün işletme egemenliğinde olduğunu söyleyebileceğimiz turizm, gündemden düşmeyen sürdürülebilirlik, küreselleşme ve alternatif turizm konuları bağlamında hem planlar hazırlayarak uygulama çerçevesinde hem de stratejiler belirleyerek hayata geçirme noktasında tedbir alabilecek mekanizmalara ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda merkezi otoritelerin ve yerel yönetimlerin gittikçe artan öneme sahip rolleri ve sorumlulukları olduğu dikkat çekmektedir (Dede ve Güremen, 2010: 3). Çünkü yerel yönetimler turizmin gelişiminin yöre halkına sağlayabileceği faydaların maksimize edilmesini etkileyen pazarlama, bilgi

hizmetleri, eğitim, kamu özel sektör işbirliği yoluyla danışmanlık gibi çeşitli özellikler üzerinde kontrole sahiptir (Bhuiyan vd., 2011: 557).

Yerel yönetimlerin temsil ettikleri turistik cazibe merkezlerinin imajının güçlendirilmesi; bu çekim merkezlerine yönelik turizm mevzuatının düzenlenmesi; turizmin teşvik edilmesi; yerel turizm politikalarının geliştirilmesi, uygulanması; arazi kullanımının planlanmasının üstlenilmesi; alt yapı, planlama, çevre ve sağlık konularının yönetilmesi; yöreyi bütünsel olarak dünyaya tanıtım çalışmalarının sorumluluğunun farkında olunması koordinasyonları ile ilgili etkili olduğunu vurgulayan birçok örnek çalışma bulunmaktadır (Dinica, 2009; Briedenhan, 2007; Ruhanen, 2013; Brokaj, 2014; Nguyen, 2016).

Doğal kaynaklara dayalı gelişim gösterirken bir yandan da doğal kaynakları tüketen özellik gösteren turizm sektörü, artan çevre sorunları farkındalığı nedeniyle sürdürülebilirlik tartışmalarına konu oluşturmaktadır. DTÖ'nün 2010 yılında turizme yönelik yaptığı sürdürülebilirlik vurgusuyla yerel yönetimlerin turizmin sürdürülebilirliğine katkısının ne şekilde olabileceği eksenine doğru bir yönelim oluşmuştur (Dede ve Güremen, 2010: 5). Yerel yönetimlerin turizmin gelişimini sağlamaya yönelik kurumsal kapasitesi ile mali ve fiziksel kaynakları topluluklarının sosyal, çevresel ve kültürel refahının sağlanmasına katkı oluşturacak şekildedir (Javier v Elazigue, 2011).

Aşağıda yerel yönetimlerin turizm stratejilerini ulusal turizm stratejileriyle bütünleştirmek yoluyla ne şekilde hayata geçirdiklerine dair örneklerle yer verilmiştir:

- İrlanda'da turizm, istihdam yaratan ve yarattığı istihdamı sürdüren pazar fırsatı olarak önem arz etmektedir. Yerelde turizmin iş yaratma potansiyeli tanınmakta ve yerel yönetimler, turizm sektörünün gelişimini alt yapının sağlanması, mevcut turistik arz çekiciliklerinin ve deneyimlerin geliştirilmesi, yöresel festivaller ve etkinliklerin desteklenmesi, turizm tanıtım planlamalarının uygulanması da dâhil olmak üzere desteklemektedir. 2012 yılında Etkin Yerel Yönetim İçin Eylem Planının yürürlüğe girmesiyle birlikte turizm sektörü için önemli bir reform yaşanmıştır. Burada amaç, sektörün ekonomik kalkınmada oynadığı rolün güçlendirilmesidir. Turizm ulusal, bölgesel ve yerel ekonominin önemli itici gücü olarak kabul edilmekte olduğundan tüm yerel yönetimlerin hedeflerinin merkezi bileşenidir. 2017 yılında ise her yerel yönetim, genel planla uyumlu kendi turizm strateji beyanlarını ve çalışma planlarını hayata geçirmiştir. Yerel makamlar tarafından tarihi evler, müzeler, sanat merkezleri, tiyatrolar, galeriler, deniz fenerleri, bahçeler, ormanlar, jeo parklar, kültürel miras merkezleri, şelaleler, habitat yolları gibi turistik cazibe merkezlerinin bakımları, tabela yerleştirmeleri, otopark düzenlemeleri vb. altyapı yatırımları özenle yapılmak-

tadır (LGMA, 2017).

- Endonezya'da mevcut turizm potansiyelleri, stratejileri, politikaları, yerel toplulukların sosyal ve ekonomik yaşamı üzerinde istihdam ve yeni alternatif ekonomik kaynaklar sağlamada etkili olmaktadır. Hükümet, turizm planlaması ve geliştirilmesi sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Turizm devlet gelirlerini artırma, daha iyi istihdam olanakları sağlama, bölgesel gelir farklılıklarını azaltma ve yerel ekonomileri iyileştirme, genel refah artışını gerçekleştirmenin yanı sıra alt yapıyı, yatırım fırsatlarını, güvenliği ve iyi yönetimi geliştirmek hususunda temel sektör olarak görülmektedir. Bundan dolayı insanlarda tekrar seyahat etme isteği uyandırma hareketi genel turizm politikalarıyla uyumlu yerel turizm planlaması ve turizm stratejileriyle mümkün olduğu yönünde çalışmalar bulunmaktadır. Limanlar ve su yolları gibi temel turizm ürünlerinin planlanması, ekonomik, sosyal ve fiziksel kalkınma planına entegre edilmektedir. Burada amaç, hem yurt içinde hem de yurt dışında çekiciliği ve satış gücü olan bir turistik ürün oluşturmak için yeterli alt yapı, yönetim ve güvenliği sağlamaktır. Bu bağlamda ulaşım tesisleri ve alt yapısı, köprü ve yol yapım programı, üretim merkezleri ve stratejilerinin desteklenmesi, iyileştirilmesi ve bakımının yapılması, kara yollarının durumunun iyileştirilmesi gibi sürdürülebilir kalkınma uygulamaları yapılmaktadır. Toplumun refahının yerelde geliştirilmesi gerçekleştirilmektedir (Firdaus vd., 2021: 1299-1300; Mulyana, 2021: 37).
- 1990 yılından itibaren Polonya'da yerel yönetimler, kamu otoritesi sisteminin önemli bir bileşeni olarak faaliyet göstermektedir. Bölgesel olarak turizm planlanırken yerel halk, dernekler ve STK'lar gibi çeşitli paydaşların karar alma sürecine geniş katılımının sağlanması önemsenmektedir. Gray (1999)'in belirttiği gibi, kurallara uymak zorunda olanların en baştan karar alma sürecine dâhil olması, ortak noktada buluşma ve kararlara karşı kabul durumunu kolaylaştırmaktadır. Aynı zamanda paydaşların birbirleri hakkında bilgi edinmeleri, fikirleri paylaşmayı ve bölgesel sorunların anlaşılmasını mümkün kılar. Ekonomik olarak yöre halkının güçlendirilmesi, işsizlik oranının azaltılması, yerelde alt yapının iyileştirilmesi gibi turizmle ilgili birçok potansiyel fayda dışında gürültü, çevre kirliliği, trafik yoğunluğu gibi turizm faaliyetlerinden kaynaklanan dezavantajların farkına varılır. Bir bölgedeki turizm gelişim maliyetlerinin verilerinin bölge sakinlerinden saklanmaması anlayışı hâkim olup; vergi geliri, istihdam, diğer yıllık gelirler, bağımsız denetimler basında paylaşılmaktadır. Böylelikle objektif ve tarafsız bir şekilde algılanan turizm gelişiminin yönetilmesi kolaylaşmaktadır. Bölgesel turizmin uygun bir şekilde gelişmesi için fırsatlar büyük ölçüde yerel yönetime ve onların yönetim

becerisine bağlıdır. Polonya Turizm Örgütü, tüm paydaşların çıkarlarını gözetmektedir. Bu bağlamda yerel makamlar, bölgelerin tüm pazarlama girişimlerini hazırlayan, organize eden, gerçekleştiren, koordine ve kontrol eden ana özne rolünü üstlenmektedir (Niezgoda ve Czernek, 2008: 385; Krukowska ve Haponiuk, 2017: 169).

- Yerel yönetimlerin rolü, dünyanın diğer yerlerinde olduğu gibi Güney Afrika'da da yerel ekonomik ve sosyal değişimin itici gücü olarak turizmi en üst düzeye çıkarmak kritik önem taşımaktadır. Turizm Entegre Kalkınma Planının vizyonu, çevresel ve sosyal açıdan sürdürülebilir bir şekilde radikal ekonomik dönüşüme öncülük eden, insan merkezli kalkınmanın sağlanmasıdır. Daha fazla büyüme, eşitsizlik seviyesinin azaltılması, çevresel/bölgesel kaynakların seferber edilmesi hem ulusal hem de bölgesel büyüme için itici güç olarak turizm sektörü görülmektedir. Yerel yönetimler için turizm, bölgesel ekonomik ve sosyal değişimin temel direklerindenidir. Az gelişmişlik sorununun giderilmesinin, yoksulluğun hafifletilmesinin, alt yapı sorununun çözüme kavuşturulmasının kolaylaşması bölgesel turizmin geliştirilmesine bağlıdır. Bölgelerin potansiyel turistik arz kaynaklarını yerel halktan daha iyi kimsenin bilemeyeceği, bundan dolayı halkın seçilmiş temsilcilerinden oluşan yerel yönetimlerin bölge ile ilgili bilgi ve kaynaklara erişmek için iyi bir konuma sahip olduğu kabul edilmektedir. Turizm, elde edilen tüm faydalarını uzak ve yoksul bölgelere diğer sektörlerden daha fazla yayma potansiyeline sahiptir. Bölge Turizm Ofisleri kurulmuş ve Ulusal Turizm Yasası ile yerel yönetimlerin turizm yetkileri ana hatlarıyla belirtilmiştir (SALGA, tarih belirtilmemiş; Rogerson, 2020: 48).
- Vietnam'da özellikle ekoturizm özelinde bölgesel turizmin geliştirilmesi yönünde, yerel turizm yetkilileri ve turizm işletmeleri arasında iletişim ve işbirliği hususunda ana karakter olarak kabul edilen yerel yönetimler, yeterli bölgesel ekonomi politikaları ve stratejileri hazırlamakla görevlendirilmişlerdir. Yerel yönetimlerin bölgesel ekoturizm yönetimi açısından çekici ürünlerin ön plana çıkartılması ve bölgesel olarak pazarlanması sorumlulukları bulunmaktadır. Ziyaretçi yoğunluğunun koruma ve kalkınma dengeli bir şekilde dağılmasını gözetmektedirler. Ancak mevcut ulusal turizm politikaları ile bütünleştirilmediğinden bölgesel turizmin geliştirilmesi hususunda profesyonel olmayan uygulamalar dikkat çekmektedir (Nguyen, 2016: 44-46).

Özellikle dünyanın az gelişmiş bölgelerinde yerel yönetimlerin denetim ve sorumluluğunda gelişen sürdürülebilir turizm uygulamalarına ait çalışmalar incelendiğinde genel olarak turizmin bölgesel etkilerinin değerlendirilmesi ve yönetilmesinin etkin bir şekilde

yerel yönetimler tarafından yapıldığı görülmektedir. Buradan yerel yönetimlerin turizm gelişiminde merkezi bir rol oynadığı, ürünlerin tanıtım ve pazarlamasına öncülük ettiği anlaşılmaktadır. Yerel yönetimlerin, sorumluluk alanlarında bulunan vatandaşların ve çevrelerinin şartlarını sürdürülebilir turizm gelişimi yoluyla ele alarak genel refah seviyesinin yükseltilmesi yükümlülükleri bulunmaktadır.

Ülkemizde de kalkınma hamlesinde turizmin öncelikli sektör olarak geliştirildiği; mevcut ekolojik dengein korunması temelinde, kitle turizminin sebep olduğu yoğun talebin turistik cazibe merkezinde oluşturabileceği olası çevresel, doğal, kültürel bozulmayı önlemek ve yöre halkının alt yapı da dâhil olmak üzere ekonomik, sosyal, kültürel vb. her türlü çıkarlarını yönetmeye yönelik turizm geliştirme planlamasının yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda doğaya yönelen turistik talebin beklentilerini karşılamak amaçlı tarihi, doğal, kültürel çekiciliklerle turizm pazarının çeşitlendirilmesi ve çevre sorunlarının giderilmesine yönelik politikaların Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemiyle birlikte ele alındığı dikkat çekmektedir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ise net olarak ekoturizmi geliştirmek amacı ortaya konmaktadır.

Türkiye doğal, kültürel ve tarihi değerleri ile turizm arz potansiyeli zengin ve çeşitli bir ülke niteliği taşımaktadır. Dünya turizm hareketliliğindeki farklılaşan eğilim ve talepler doğrultusunda turizmin çeşitlendirilmesi ile mevcut kitle turizmi egemenliğinin, turistik arz kaynaklarının çeşitlendiği coğrafyanın tamamına ve yılın her mevsimine doğru geliştirilmesine yönelik çalışmalar dikkat çekmektedir (Eskin vd., 2017). Ülkemizin kalkınma hamlesinde turizmin öncelikli sektör olarak geliştirilmesi çabaları özellikle 1990'lı yılların başlarından itibaren ivme kazanmıştır (Akça, 2006).

Turizm, yöre halkının gelirlerini önemli derecede çoğaltan bir fırsat olarak değerlendirildiğinden ekoturizmin geliştiği yörelerde de turizm hareketliliğine bağlı ekonomik girdilerle yöre halkının yaşam standartlarının yükselmesi, refahının artması, bir başka ifade ile yerelde kalkınmanın gerçekleşmesi kolaylaşmaktadır. Burada önemli olan, amaçları yöreye özgü bir şekilde belirlenmiş yerel bir ekoturizm planının yerel yönetimler, yöre halkı ve STK iş birliği ile hazırlanıp, uygulamaya konması ve takibinin yapılmasıdır. Planlar hazırlanırken hem yerel halkın ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel çıkarları gözetilmekte hem de çevrenin korunması ve sürdürülebilirliği sorumluluğu önemsenmektedir.

Yerel yönetimlerin sürdürülebilir turizm planlamaları ve uygulamaları kapsamında, sorumluluk alanlarındaki yörelerin atıl durumda bulunan ve kullanılmayan alternatif turizm değerlerinin ve çekiciliklerinin efektife dönüştürülmesinin, korunmasının, nesilden nesile aktarılmasının sağlanmasının yanı sıra yerel kalkınmanın hızlanmasına katkı sunması bağlamında örnek teşkil eden Serçin Ekoturizm Merkezi'ndeki ve

yöresindeki çalışmaları ortaya koymak, çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Aynı zamanda hem yörenin sahip olduğu ekoturizm değerlerine dikkat çekmek hem de ulusal ve uluslararası tanınırlığı hususunda farkındalık yaratmak istenmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Sürdürülebilirlik

Doğal kaynak stoğunun azaldığı, eko sistemin bozulduğu, biyo çeşitliliğin ve iklim değişikliğinin tehdit oluşturduğu günümüzde sürdürülebilirlik olgusu ekonomiden endüstriye, tarımdan turizme, etikten kültüre, şehir planlamasından ulaşım ve daha pek çok alanda farklı şekillerde ve farklı anlamlar yüklenerek ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır. Buradan hareketle sürdürülebilirlik yaklaşımının ekonomik, çevresel ve sosyal kaygılar ile birlikte bütüncül bir anlayış olduğunu söylemek mümkündür. Günümüzde kaynak ihtiyaç dengesizliğinden dolayı sürdürülebilirlik olgusunun devinim halinde olduğu, sürekli kendini güncellediği ve bundan dolayı dinamizm kazanarak zaman içerisinde evrildiği düşünülmektedir (Şen vd., 2018).

İnsanlığın hayatta kalabilmesi ve refahını sağlayabilmesi için ihtiyacı olan her şeye bir başka ifade ile doğrudan veya dolaylı olarak bütünüyle doğal çevreye bağlı olması gerçeği, sürdürülebilirlik olgusunu vurgulamaktadır. Sürdürülebilirliği sürdürmek, günümüzü olduğu kadar gelecek nesilleri desteklemek için insanlığın ve doğanın üretken bir uyum içerisinde var olabileceği koşulları yaratmak ve devamlılığı sağlamak anlamına gelmektedir (United Nations, 2023). Buradan sürdürülebilirlik kaygısının, nüfus ve çevre arasındaki uyumlu işleyişin, düzenin ve dengein bozulmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Çevrenin korunması ve devamlılığının sağlanması noktasında küresel bilinci oluşturmak ve farkındalık yaratmak suretiyle ortak bir bakış açısı geliştirmek amacıyla sürdürülebilirlik olgusu ilk kez 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Stockholm'da gerçekleştirilen Dünya İnsan Çevresi Konferansı'nda incelenmiştir (UNEP, 1972). Konferansta, çevresel sorunların küresel olduğu ve sorumluluğun ortak olduğu fikrinde birleşilmiştir (Güçlü, 2007). Yaşadığımız ekolojik çevrenin uzun vadede korunması, iyileştirilmesi ve gelecek nesillere bozulmadan aktarılabilmesi kaygıları günümüzde daha da derinleşmekte olup uluslararası platformlarda görüşülmeye devam edilmektedir. Burada amaç, nesiller arasında doğal kaynak kullanımına yönelik eşitlik sağlanması uygulamalarının ortak küresel ilkeler olarak benimsenmesidir (World Commission for Environment and Development, 1987).

Sürdürülebilirlik, günümüzün ihtiyaçlarını karşılarken doğal kaynakların korunması bilinci ve sorumluluğuyla gelecek nesillere iyi bir çevre bırakılması faaliyetle-

Sürdürülebilir Ekoturizmin Önemi: Serçin Örneği

rini kapsamaktadır (Collin, 2004). Sürdürülebilirliğin temel prensibi, günümüz nesillerinin mevcut refahını azaltmadan, gelecek nesillerin yaşam kalitesinin devamlılığının sağlanması özeninin gösterilmesidir (Harris, 2003). Dolayısıyla toplumun refah düzeyi ile kaynakların rasyonel kullanımı arasındaki dengenin kurulması sürdürülebilirlik olgusunu açıklamaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından iktisadi büyümeye bağlı olarak artan üretim faaliyetlerinin beraberinde getirdiği hava ve su kirliliği ile hızlı ve geri dönüşümsüz bir şekilde tahrip olan doğa ve iklim koşulları, sadece üretim artışına ve iktisadi koşulların iyileşmesine odaklanmanın eksik kaldığını ve sürdürülebilir olmadığını göstermiştir (Pamuk, 2014). Daimî olma yeteneği olarak ifade bulan sürdürülebilirlik, farklı alanlardaki ilişkilerin birbirleri arasındaki dengeyi ve uyumu sağlayarak sistemlerin kendi kendini sürdürülebilmesi, idame ettirebilmesi, varlığını devam ettirebilmesi yeteneği, becerisidir. Dolayısıyla bir faaliyet, sistem ya da herhangi bir şey sürdürülebilir ise onun yeniden kullanılabilmesi, tekrarlanabilmesi, geri dönüşmesi mümkün olabilmektedir (Şen vd., 2018). Bu durum turizm sektörü açısından ele alındığında olumlu ekonomik, çevresel, toplumsal, kültürel etkilerinin yanı sıra, tüketen, tahrip eden, bozan etkileri de olan bir durum karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilir turizm, turizm olayının sebep olduğu kontrolsüz ve geri dönülemez maliyetlerin en az seviyeye düşürülmesi ve olumlu etkilerinin ise en üst seviyeye çıkarılması farkındalığı ve sürdürülebilir uygulamaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Turizm, genel refah seviyesinin yükselmesinin etkisiyle birlikte dünya genelinde bireylerin spesifik hayatlarının işleyişine ara vererek hem bedensel olarak dinlenmelerine hem de zihinsel olarak rahatlamalarına olanak veren, konforlu yaşam alanlarının dışındaki alternatif boş zaman geçirme faaliyetleri bütünü olarak açıklanabilir. Günümüzde yeni nesil turizm hareketliliğinin farklı ve bireysel yaşam becerileri edinmek üzere kitle turizminden uzaklaştığı, doğa ile güçlü teması olduğu alternatif turizm türlerine doğru evrildiği dikkat çekmektedir. Turizmin doğa temelli alt formlarına doğru artan ilgi, ekolojik dengenin devamlılığının sağlanması ve korunması hususunda sorumlu ve duyarlı alternatif turizm türlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Geleneksel doğal alanlarda görülebilen kırsal turizmin doğa temelli alt formlarından olan eko turizm olgusu da planlı ekolojik uygulamaların bir alternatifi olarak kaynakların sürdürülebilirliğine ve uzun vadede kullanılabilirliğinin sağlanmasına dayanmaktadır. Doğayı keşfetmeye dayalı ekoturizmin çevre üzerinde sınırsız olduğu düşünülerek ve farkında olmadan umarsızca oluşturulan kontrolsüz tüketime verilen bir tepki olarak ortaya çıktığı ve geliştiği düşünülmektedir. Ekoturizmin gelişiminin çevrenin ve doğanın kalkınmasını kolaylaştırıcı etki oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Sürdürülebilir turizm, turizm olayını oluşturan bileşenlerin ve etkenlerin, nitelik ve niceliklerini muhafaza ederek sürekliliğinin sağlanmasını ifade eder (Urry, 1999). Turizmin geliştiği yörelerde yerel halkın ve ziyaretçilerin gereksinimlerini gelecekteki fırsatları da düşünerek karşılama anlayışıdır (Avcıkurt, 1997), Turizmde sürdürülebilirlik anlayışı kültürel değerleri, biyolojik çeşitliliği, ekolojik sistemleri, yaşamsal faaliyet bütünlüğünün yönetimini içerir (UNWTO, 2020).

Yerel yönetimler sürdürülebilir kalkınma bağlamında dünyanın özellikle kırsal, ekonomik kaynağı sınırlı, erişilebilirliği kısıtlı birçok yerinde, turizm sektörünü harekete geçirmede önemli rol oynamaktadırlar. Sürdürülebilir turizm gelişimi, ev sahibi topluluğun ve ziyaretçilerinin ihtiyaçlarını karşılayan ve geleceğe yönelik fırsatları koruyan, tüm kaynakların (biyolojik çeşitlilik, yaşam destek sistemleri gibi temel ekolojik süreçler) kültürel bütünlüğünü ve devamlılığını sağlayan, ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçları karşılayabilen şekilde yönetimini ifade eder. Yerel yönetimler orta ve uzun vadede topluluklarının refahına ne şekilde katkıda bulunacaklarını etkin bir şekilde planlamaktadırlar (Andriotis, 2002; Javier ve Elazique, 2011; Chili ve Xulu, 2015: 28). Çok sayıda çalışmanın sonucundan turizmin olumlu etkilerinin yanı sıra doğal kaynak yönetiminde önleyici tedbir olarak sürdürülebilir turizm uygulamalarının gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır (Fabić, ve Jurdana, 2018: 260).

Ekoturizm

1980'li yıllardan itibaren dünya genelinde alternatif turizm türlerinin hızlı bir şekilde gelişmeye başladığı bilinmektedir. Ceballos-Lascurain tarafından 1987 yılında ekoturizm; manzaranın, yabani hayvanların ve bitkilerin doğal ortamlarındaki kültürel değerlerle bir bütün olarak incelenmesi faaliyetlerine katılmayı içeren, görece bozulmamış ve kirlenmemiş doğal alanlara yapılan seyahat olarak tanımlanmıştır. Ekoturizm, Uluslararası Ekoturizm Derneği (TIES)'nin tanımında (2015) çevreyi koruyan, yerel halkın refahını sağlayan, yorumlama ve eğitim içeren, doğal alanlara sorumlu seyahat olarak nitelendirilmektedir. DTÖ 1997 yılında (118-119) ekoturizmi; yöre ziyaretçilerine yöreyi yerelde gelenekselliğiyle deneyimleme olanağı sağlayan, doğaya yönelik koruma ve sorumluluk değerleri ile olumsuz etkileri en aza indirmeye davranış etiğini eğitim yoluyla geliştiren, yerel ekonomik girdilerini en üst düzeye çıkaran turizm çeşidi olarak tanımlamıştır. 2020 yılında ise yine DTÖ ekoturizmi, turistlerin öncelikli motivasyonlarının doğayı ve doğal alanların sahip olduğu geleneksel kültürleri gözlemlemeye ve sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik uygulamaları içeren bir alternatif turizm türü şeklinde tanımlamaktadır. Yapılan tanımlara bakıldığında ekoturizmin temelinde sürdürülebilirlik olgusunun olduğunu ve ekonomik, çevresel, sosyal değerlerin sorumluluk anlayışı çerçevesinde geliştiğini söylemek mümkündür. Burada gelirleri ve boş zamanları

Burçak Akıncı Ekiztepe

artan, yaşam standartları yükselen bireylerin temiz ve sağlıklı yaşam tarzlarını deneyimlemeye doğru turist profilinin hızlıca değiştiği görülmektedir. Genellikle ekosisteme, biyolojik çeşitlilik eğitimine ve kırsal yöre değerlerine daha fazla önem vererek gelişen ekoturizm, doğa yürüyüşü, olta balıkçılığı, av, kuş gözlemciliği, kamp karavan, foto safari, yaban hayatını izleme, su altı, tarım, çiftlik, atlı doğa, bisiklet, botanik, yayla, mağara vb. kırsal turizm türleri ile birlikte zenginleşen (Mckinney, 2016) turizm pazarında yükselen bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakların uzun vadeli kullanımı temelli olan ekoturizmin net tanımı ortaya konmamış olsa da hedefinde turizmin tahrip etmeden, yerelde geliştirilmesi, kırsalın yerelde kalkınmasının sağlanması ilkeleri yer almaktadır. Yörelere, bölgelerin ve ülkelerin sahip olduğu doğal, jeo ekonomik, geleneksel ve kültürel turistik arz değerlerinin planlı bir şekilde ön plana çıkarılmasıyla ihracı mümkün olmayan bu değerler yöre, bölge ve ülke insanına ekonomik açıdan fayda oluşturmaktadır. Ekoturizm yöre halkı için yerelde biyolojik çeşitliliği korumaya teşvik eden ve güçlendiren geçim kaynakları oluşturulmasını sağlamaktadır. Yöresel olarak toplulukların kendi alanlarının kullanımını planlı bir şekilde düzenlemesine olanak verip katılımcı bir yönetim anlayışı ile gelişmektedir (Butcher, 2006: 148).

1990 yılına Uluslararası Ekoturizm Derneği (TIES)'nin kurulmasıyla birlikte insanların çevre üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmasının bir yolu olarak önemli ölçüde teşvik edilen ekoturizm günümüzde küresel turizm pazarının en hızlı büyüyen sektörlerinden birisidir (Mckinney, 2016). Ekoturizm; çevresel, doğal, kültürel ve jeo ekonomik kaynaklar üzerinde turizmin sebep olduğu fiziksel, sosyal, psikosomatik etkilerin azaltılması; yöre halkı ve ziyaretçilerin ekosistemin tüm bileşenlerini korumaya ve muhafaza etmeye yönelik olumlu ve sorumlu bir tutum sergilemeleri ile ilgilidir. Buradan hareketle sürdürülebilir gelişimin gerçekleşmesini sağlayan araçların, kurumsal çerçevelerin belirlenmesi, koruma yoluyla kalkınmanın sağlanmasına yönelik sentez geliştirilmesi, katılımcı planlama mekanizmaları oluşturulması tedbirlerinin alınması amacıyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 2002 yılını Uluslararası Ekoturizm Yılı olarak belirlemiştir. Burada amaç, ekoturizmin ekonomik, çevresel ve sosyal faydalarını en üst düzeye çıkarabilmek için kriterlerin neler olduğunu belirlemektir. Kendisi de tüketim sektörü olmasına karşın çevre ile en barışık sektör olan ve doğal çevre ile kültürel mirasın korunmasını ve devamlılığının sağlanması ve geliştirilmesi açısından etkili bir araç olan ekoturizmin sürdürülebilir gelişime ne şekilde katkıda bulunduğu dair kriterler ortaya konmak istenmektedir. Uluslararası Ekoturizm Yılında, gelişmekte olan kırsal alanlarda örnek bir sürdürülebilir kalkınma olarak ekoturizm faaliyetleri Birleşmiş Milletler aracılığıyla savunulacak, dünya genelindeki ekoturizm deneyimlerinin gözden geçirilmesi suretiyle sürdürülebilir gelişime

katkı sağlanması planlanmıştır (Butcher, 2006: 146).

DTÖ'ne göre ekoturizmin amaçları değerlendirildiğinde turizmin doğal ve geleneksel çevreye verdiği tahribatin en az seviyeye indirilmesine yönelik uzun vadeli takip ve değerlendirme programlarının desteklenmesi; ziyaretçilere ve yöre halkına doğanın ve geleneksel sosyo-kültürel değerlerin korunmasına yönelik eğitim verilmesi; turizmin yöre halkının gereksinimlerini karşılayan, yerel yönetim ve halkla katılımcı ve işbirlikçi anlayış çerçevesinde gelişen sorumlu bir ticaret olarak teşvik edilmesinin sağlanması; koruma kapsamında yer alan doğal ve sosyo-kültürel alanların yönetimine kaynak ayrılması; turizmin yöre halkının geçimine katkı sağlayacak şekilde gelir yaratıcı etki yaratmasının geliştirilmesi; turizmin yörede gelişmesi ile birlikte yörenin sosyal ve çevresel kapasitesinin de geliştirilmesi yönünde çalışmaların teşvik edilmesi; çevreyle uyumlu doğal ve geleneksel sosyo-kültürel yaşamla bütünleşik yöreye özgü bitki örtüsünü ve yaban hayatını koruyan altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi kriterleri dikkat çekmektedir (www.worldtourism.org). Buradan ekoturizmin geliştiği yörenin doğal ve kültürel mirasının korunmasına yöre halkında ve ziyaretçilerinde eğitim yoluyla farkındalık oluşturmanın, yerelde ve ziyaretçilerde katılımı sağlamanın ve işbirliğinin, bu yörelerde yerleşik halkın yaşam standartlarını yükseltmenin, turizm sayesinde ek gelir oluşturma kapasitesinin artırılmasının, kaynakların kültürel bütünlük içerisinde ve ekolojik dengenin devamlılığı esasında sürdürmenin planlı bir şekilde yapılmak istendiği anlaşılmaktadır.

Çok sayıda araştırmadan yerel yönetimlerin, turizm sektörünün yerelde stratejik planlaması için kendi turizm kaynakları hakkında yeterli bilgiye sahip kilit koordinasyon organları olduğu anlaşılmaktadır (Andriotis, 2002: 53). Turistik ürünlerini ve hizmetlerini yerelde net bir şekilde ortaya koyan yerel yönetimler, alternatif turizm arz kaynaklarını planlı ve ulusal turizm stratejileriyle bütünleşik bir şekilde, tükenebilir doğal kaynakların korunmasına yönelik oluşturdukları ekonomik büyüme modeli ile topluluklarının yaşam konforunun sağlanmasında etkili olmaktadır (Stoian vd., 2020).

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın amacı, yöntemi ve bulguları üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Sürdürülebilir ekoturizm temelli kentsel gelişim uygulamaları dünyanın çeşitli yerlerinde görülmektedir. Destinasyon yönetimi kapsamında yeni kalite standartları belirlenmek suretiyle turizm kullanımına bağlı doğal kaynakların tükenmesinden sorumlu risk faktörlerinin tanımlanması, yerel avantajlar kullanılarak oluşturulan değer ve standartlarla olumsuz etki-

Sürdürülebilir Ekoturizmin Önemi: Serçin Örneği

lerin azaltılması yerel yönetimlerin sorumluluğundadır (Mallick vd., 2020: 188). Bu çalışmada, Aydın iline bağlı Söke ilçesi Serçin mahallesinde bulunan ekoturizm arz potansiyel değerleri sürdürülebilir turizm açısından ele alınmıştır. Bu turistik çekicilik unsurları yörenin hem ulusal hem uluslararası anlamda turizm talebini artırdığı için yörenin geçiminde ve kalkınmasında son derece büyük bir önem arz etmektedir. Bundan dolayı Serçin'in ekoturizm arz potansiyelinin sürdürülebilirliği için hem yöre halkının hem de paydaşların dikkatini çekmek, böylelikle ekoturizm çekiciliklerinin korunmasının önemi ortaya konmak istenmektedir. Bu bağlamda Aydın ili, Söke ilçesinde yörenin doğal, tarihi, kültürel ve yerel geçim kaynaklarını ön plana çıkarmak suretiyle, turizmin çeşitlendirilmesi yönünde planlı sürdürülebilir ekoturizm faaliyetlerinin uygulanabilirliğinin, yöresel kalkınmanın sağlanması fikri ile şekillenen Serçin Ekoturizm Merkezi projesinin faaliyetlerine ve yöreye dikkat çekmek amaçlanmıştır. Dolayısıyla bu çalışma, Serçin Ekoturizm Merkezi'nin gerek ulusal gerekse uluslararası tanınırlığının artırabilmesi ve turizm çekim merkezi konumuna getirilebilmesi açısından yerel yönetimlerin planlı ekoturizm uygulamalarının örnek teşkil etmektedir. Serçin Ekoturizm Merkezi yörenin ekonomik olmayan ekoturizm değerlerinin rasyonel bir şekilde değerlendirilmesine, bu değerlere ekonomiklik kazandırılmasına ve sürdürülebilir bir şekilde kullanımına olanak sağlayan yerel yönetim projesi olarak dikkat çekmektedir.

Araştırmanın Metodu

Bu çalışma, dünyanın gündeminde ve güncel bir olgu olan ekoturizm faaliyetlerinin kendi gerçek yaşam çerçevesi içerisinde derinlemesine incelenerek, Serçin'in ekoturizm arz değerlerinin sürdürülebilirliğinin korunmasının önemini ortaya koymayı amaçlayan bir fenomenoloji (olgu bilim) çalışmasıdır. Hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde bilgi edinmeyi amaçladığımız Serçin Ekoturizm Merkezi, çalışmanın odak noktasıdır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin esnekliği ile araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacı tarafından önceden hazırlanan yedi adet soru proje sorumlusuna sorulmuş ve soruların akışına bağlı olarak, yanıtları açması ve ayrıntılı bir şekilde açıklaması sağlanmıştır.

Henüz hakkında çok fazla şey bilinmeyen herhangi bir olguyu daha iyi anlamak için nitel araştırma yöntemi kullanılmaktadır (Hoepfl, 1997: 48). Bu çalışmada da Serçin Ekoturizm Merkezi'nin uygulamalarına yönelik bakış açısı kazanmak ve Merkezle ilgili derinlemesine ve ayrıntılı bilgi edinmek amacıyla nitel araştırma yöntemi; nitel araştırma deseni olarak ise Fenomenoloji (olgu bilim) kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle Serçin Ekoturizm Merkezi'ne ait yerel, ulusal, basılı ve elektronik kaynaklar (Aydın Büyükşehir Belediyesi Kırsal Kalkınma Projeleri, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı

Söke Ekoturizm Hedef Pazar Analizi (Yılmaz Özbilgi ve Özbilgi, 2022), Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği (EKODOSD)) taranmak suretiyle analiz birimini ve çalışmalarını içeren dokümanlar incelenip doküman analizi yapılmıştır. Serçin'e gidilerek doğal ortamında gözlemler yapılmış, merkezde ve yörede ekoturizm faaliyetlerinin neler olduğu ve neler yapılabileceği analiz edilmiştir. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü için katı kurallar bulunmamaktadır (Patton, 1990; Hoepfl, 1997: 48; Englander, 2012: 20-23; Pharm, 2015; Vasileou vd., 2018; Tutar ve Erdem, 2020; Çoban ve Oral, 2020; Şahan ve Uyangör, 2021; Yıldırım ve Şimşek, 2021: 122-123). Nitel örneklem boyutunun, incelenmekte olan olgunun yeni ve zengin dokulu bir anlayışı ortaya çıkaracak kadar büyük ancak derin vaka odaklı analiz için yeterince küçük olması önerilmektedir. Bir başka deyişle her bir kişiden ne kadar çok kullanılabilir veri toplanırsa, o kadar az katılımcıya ihtiyaç duyulacağı varsayılır. Önemli olan, bilmemiz gerekeni öğreneceğimiz kadar yeterli kişiyle görüşmektir (Englander, 2012: 20-23). Niteliksel araştırmada az sayıda ancak olgu hakkında derinlemesine bilgisi olan kişilerden elde edilen verilerle çalışıldığından bu çalışmada, nitel araştırmalarda baskın strateji olarak kullanılan olasılıklı olmayan amaçlı örneklem tercih edilmiştir (Patton, 1990).

Araştırmacı tarafından çalışmanın amacına uygun bir şekilde taslak araştırma soruları hazırlanmıştır. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde görevli alanla ilgili çalışmaları bulunan birer öğretim üyesiyle sorular paylaşılmış ve onların değerlendirmeleri neticesinde sorulardan bir kısmının anlatım ifadesinin geliştirilmesi sağlanmıştır. Önemli olan veri doygunluğu olup, örnekleme yer alan bireyin sayısından çok niteliği ve konu hakkındaki bilgisi değerli olduğundan, Serçin Ekoturizm Merkezi Proje Birimi Sorumlusundan randevu alınıp, kendisine bu araştırmanın önemi ve amacı anlatılmıştır (Tutar ve Erdem, 2020). Bir katılımcı ile defalarca farklı zamanlarda derinlemesine görüşme yapılması, çok sayıda insandan elde edilen yüzeysel bilgilerden daha yararlıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 122-123). Genel hatlarıyla araştırma kendisine açıklanmış ve görüşme sırasında detayların kaçırılmaması ve sürecin hızlandırılması amacıyla ses kaydı alınması için kendisinin sözlü ve yazılı izni alınmıştır. Birden fazla kere ve görece uzun saatler süren görüşme neticesinde hazırlanan sorulara net, açıklayıcı ve uzun cevaplar alınabilmektedir. Görüşme sonrasında, elde edilen veriler incenmiş, kaydedilen görüşme çözümlenmiş ve ardından raporlanmıştır.

Bulgular ve Yorumlanması

Tarım ve balıkçılık üzerine kurulu geçim kaynağı bulunan, Bafa Gölü kıyısında yer alan doğal, tarihî ve çevresel değerleri olan Aydın ili, Söke ilçesinin Serçin Mahallesi'nin doğal yaşam değerlerini ve çeki-

Burçak Akıncı Ekiztepe

ciliklerini korumak, sürdürülebilirliğini sağlamak ve tanıtılabilmek amacıyla Aydın Büyükşehir Belediyesi tarafından "Bafa Gölü Rekreatyon Alanı Projesi" hayata geçirilmiştir. Bu proje kapsamında faaliyete geçirilen Serçin Ekoturizm Merkezi yörede farklı, çeşitli ve zengin ekoturizm faaliyetlerini geliştirmeye yönelik ücretsiz bisiklet temini ile Serçin ve Kışla arasında bisiklet turu, kampçılık, alan rehberleriyle doğa yürüyüşleri, kuş gözlemciliği gibi aktiviteleri planlı bir şekilde uygulamaya konduğu gözlemlenmiştir. Serçin ve yöresinde doğal güzelliklerin yanı sıra tarihi ve somut kültürel miras değerlerinden olan kaleler, savunma yapıları, manastırlar ve mezarlar da yer aldığı görülmektedir. Aydın Büyükşehir Belediyesi Kırsal Kalkınma Projeleri, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı Söke Ekoturizm Hedef Pazar Analizi (Yılmaz Özbilgi ve Özbilgi, 2022), Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği (EKODOSD) ile ilgili basılı yayınlar incelendiğinde yörenin tüm turistik arz değerlerinin bütüncül ve planlı bir şekilde sürdürülebilirliğinin sağlanması ve yöre halkının refahının en üst düzeye çıkarılması yönünde yürütüldüğü belirlenmiştir. Serçin Ekoturizm Merkezi Projesinin nasıl oluştuğu, planlı sürdürülebilir ekoturizm faaliyetlerinin neler olduğu, işleyişi, geliştirilebilirliğini tespit etmeye yönelik hazırlanan yedi adet soru ve alınan cevaplara aşağıda yer verilmiştir. Katılımcı ile görüşmeler 24.10.2022-10.05.2023 tarihleri arasında, birden fazla kere ve birer saatten fazla yapılmıştır.

Serçin'de Ekoturizm Merkezi kurulma fikri nasıl oluşmuştur? Kısaca anlatabilir misiniz?

"Serçin'de ekoturizmin kurulması fikri, 2014 yılında başkanımız Sayın Özlem Çerçioğlu'nun Bafa Gölü Rekreatyon Alanı Projesi ile hayata geçti. 2016 yılında da Serçin Ekoturizm Merkezimizin açılışını yaptık. Onun dışında proje hakkında şöyle yaptık. Serçin'de bulunan bir alanı köyden kiralayıp dönüşümünü sağladıktan sonra yine yerelde bulunan, daha önce turizmde çalışmış köyün kendi halkından bir personel yerleştirdik. Daha sonra bölgenin tanıtımını gerçekleştirmek amacıyla ilk önce tanıtımla ilgili bilgilendirme levhaları hazırladık. Ardından rotalar çıkarmaya başladık ve yerel rehberlere yönelik eğitimler vermeye çalıştık. Merkezimize aynı zamanda on kadar bisiklet bırakıp Serçin ve Serçin-Kışla arası yolu da yaptıktan sonra bu yolda bisiklet kullanımını sağladık. Böylece yaklaşık 10 km. lik bir bisiklet parkuru oluşturmuş olduk. Tamamen Göl kenarından gidip Serçin Kışlası yoluna devam eden 10 km.lik bisiklet yolunu sağlamış olduk. Bisikletleri ücretsiz olarak gelenlere hizmet olarak sunuyoruz. Aynı zamanda bölgedeki vatandaşımızı personel olarak Serçin Ekoturizm Merkezimize yerleştirdiğimiz için bölgedeki diğer insanların da yerel rehber olmalarını sağlamaya çalıştık. Çünkü merkezimize gelen ve bölge ile alakalı bilgi

almak isteyen insanları bilgilendirdikten sonra doğa yürüyüşleri, tekne turları ya da bisikletle yapacakları turlarla alakalı onlara eşlik etmeleri için yerelden bazı insanların da yetiştirilmesi konusunda katkı sağlamaya çalıştık. Projemiz bu şekilde devam etti ve gelişti. Tarih, kültür ve köyün geçim kaynaklarının ön plana çıkarılması ve geliştirilmesi ile alakalı özellikle gastronomik lezzetleri, merkezimizin tanıtımını yaparken köye özgü yemeklerin de tanıtımını yapmaya başladık aynı zamanda. İşte kılıçık seçmesi gibi, yılan balığı gibi, yılan balığının farklı varyasyonları gibi. "

Serçin'de ekoturizm faaliyetlerinin tanıtımı nasıl yapılıyor? Burada ekoturizm faaliyetlerine katılmak isteyenler sizinle nasıl iletişime geçiyorlar?

"Facebook sayfamız var. Aydın Büyükşehir Belediyesi olarak Aydın Çağırıyor sayfamız var. Belediyeyi de arıyorlar. 444'lü numaradan kültür dairemizden telefonla ulaşabiliyorlar, kırsal kalkınma dergilerimizde özellikle Serçin'e yer veriyoruz. Sosyal medyada başkanımızın hesaplarında ya da bizim kendi paylaşımlarımızda bir şekilde duyurmaya çalışıyoruz. Böylelikle projenin duyulmasını ve yayılmasını sağlıyoruz. Fuarlarda da özellikle Serçin'in tanıtımını yapıyoruz. Serçin, Latmos Ekoturizm Merkezi, Arapapıştı gibi ekoturizm ile alakalı yaptığımız faaliyetleri fuarlarda da tanıtıyoruz. Böylelikle yayılmasını sağlıyoruz. "

Ziyaretçiler yılın hangi aylarında Serçin'e geliyorlar?

"Yılın her ayında bir ziyaretçi profilimiz var. Yılın on iki ayı devam eden bir süreç. Yaz aylarında biraz düşüş gösteriyor. O da sıcaklıktan kaynaklı ve denize olan yakınlığından kaynaklı. Ama en popüler olduğu zaman bahar; ilkbahar ve sonbahar zamanlarında özellikle yoğun olur. Kuş gözlemciliği, mevsimsel özellikler, bitki, flora, fauna etkisi. Bunları en iyi gözlemleyecekleri dönemler olduğu için. Yaz ayları biraz sıcak geçiyor. Bafa Gölü özelinde su seviyesi düştüğü için özellikle oradaki takalarla da Gölün içerisinden geçip kuş gözlemleyebilirler. İşte oradaki flamingoları görme açısından da insanlar direkt Gölün içerisinden görme boyutunda suyun seviyesi düştüğü için özellikle yaz aylarında verimsiz oluyor. Orada suyla alakalı bir problemimiz var. Menderes'i Bafa Gölü'ne bağlayan mandal dedikleri bir bölüm var. DSİ tarafından kontrol ediliyor zaman zaman o kanaldan Göl'e su pompalanıyor ya da kesiliyor. Buna bağlı olarak Gölün su seviyesi değişim gösterebiliyor. Gölün yapısını etkileyebiliyor. Yaz ayları ziyaretçi sayısında biraz düşüşler oluyor. "

Serçin'in ziyaretçi profili hakkında bilgi verebilir misiniz? Geldiklerinde hangi et-

kinlikleri yapıyorlar?

“Ziyaretçi profili, yerli ve yabancı olarak değişiyor... bölgemizdeki yerelden, Aydın ve çevresinden bir rağbet var. Onun dışında Ankara, İstanbul, İzmir’den çok ziyaretçi geliyor. Bunlar sadece merkezimize uğrayanlar. Arabayla gelip merkezimize uğramayanları da kontrol edemediğimiz için takip edemiyoruz ama bu süre itibarıyla yaklaşık dört bin ziyaretçi bizzat merkezimize geldi. Dokuz farklı ülkeden ziyaretçi karşıladık burada. Yabancı ziyaretçi profili hakkında birkaç detay verebilirim size. Totalde yuvarlarsak dört bin kişi gelmiş. Almanlar, İngilizler, Fransızlar, Belçikalılar, Hollandalılar, Polonyalılar, Japonlar, İspanyollar ve Ruslar tercih etmiş. Dokuz farklı ülke içerisinde en çok ziyaretçiyi gönderen İngiltere olmuş. İngiliz varlığı çok ciddi bir etki yapıyor. Her sene İngiliz ziyaretçi devamlılığı sağlıyoruz. Birkaç görüşmemiz neticesinde bunu şeye bağlıyorum ben. İngilizlerin kuş gözlemi üzerine çok ciddi ilgileri ve alakaları var. Hatta Kraliyet Kuş Gözlemciliği Kulüpleri gibi çalışmalarını olduğunu biliyorum. Oradan gelen bir kültürleri var sanırım. Yanılmıyorsam biraz yuvarlayarak söyleyeyim size bizim tespit edebildiğimiz iki yüz elli küsürün üzerinde kuş çeşitliliği var bölgede. Yine kuş gözlemi için İngilizlerin yanı sıra Belçikalıların da bölgeye sıklıkla geldiğini biliyoruz. Ziyaretçi merkezimizde bulunan personelimiz kendilerine eşlik ediyor. Kışla ve Serçin arasında farklı farklı alanlarda kuş gözlemi yapılıyor. Onların ay ay davranış biçimlerini de yazdığı bir liste hazırlanıyor. Akın Bey bize aynı şekilde Latmos’da da aynı şeyi yapıyoruz. Her ay kaç ziyaretçi geldi/gelen ziyaretçilerin ülkeleri/geldiklerinde yaptıkları faaliyetler. Doğa yürüyüşü mü yaptı, bisiklet mi kullandı, köylülerle görüşüp tekne turu mu yaptı, yoksa film, belgesel çekimi için mi Serçin’i tercih etti? Özellikle film, belgesel çekimi için Serçin tercih edilir durumda, aslında ekoturizm konusundaki etkilerimizden bir tanesinin bu olduğunu düşünüyoruz. Bu sene Amerikalı bir belgesel ekibi gelip Serçin’de çekimler yaptı. Daha öncesinde de 7. Koşu filmi çekimleri yapıldı burada... Serçin’in tanıtımıyla alakalı biraz sinema dünyasıyla da dikkat çekilmeye başlandı. Klipler var, tanıtım filmleri var. Kullandığımız bazı tanıtım filmlerinde Serçin’i özellikle ön plana çıkarıyoruz. 8 Mart’la alakalı hazırladığımız tanıtım filmini Serçin’le başlatıyoruz. Balıkçı kadınlarla başlatıyoruz. Bu sene, özellikle 2022 sonrası biraz daha düşünüşe geçse dahi dokuz farklı ülkeden ziyaretçi ağırladık.”

Yörede ekoturizm değerlerinin korunması için neler yapılmalıdır?

“Ekoturizm değerlerinin korunması için yapılan en önemli şey, bölge halkının sahiplenmesi. Serçin’de bir nebze de olsa bunu başarabildik. Çünkü dışardan farklı farklı insanların gelmesi ilk başta köylünün tepkisiyle karşılasa da daha sonra yavaş yavaş

kabul sağlanmaya başladı. İşte restoran açılmasının sağlanması, evlerde geceleme konaklama sayıları artmaya başladı. Konaklamaya doğru da bir evrilme gerçekleşti. Airbnb ile ya da ziyaretçi merkezimizdeki personelimize irtibata geçip konaklamalar artmaya başladı.

Doğanbey örneğine baktığımızda oturanlar zaten orali değil. Dışarıdan gelen insanlar ekonomik geliri yüksek olan insanlar. Böyle bir turizm gelişimine ihtiyaçları yok, pazarlamayla alakalı bir düşünceleri yok. Biz orayla alakalı bir köy pazarı, köylü pazarı düşünmüştük ama maalesef hayata geçiremedik. Çünkü yerelde bir kabul olmadığı için başlayamadık.”

Yörede ek turizmi geliştirebilmek ve daha fazla ziyaretçiyi yöreye çekebilmek için neler yapılmalıdır?

“Daha fazla ne yapılabilir noktasında, daha etkin tanıtımlar yapabiliriz. Sosyal medyayı daha etkin kullanabiliriz. Ekoturizm olarak bir şekilde daha fazla bilinmeye, duyulmaya başlandı. Köyün başka değerleri üzerinden köyün tanıtımları yapılabilir. Köye özgü olan kılçık seçmesi yemeği özelinden gastronomik lezzetler üzerinden atıfta bulunabiliriz. Uzun vadede kamp turizmi için de Serçin düşünülebilecek bir nokta. Bodrum’a gelmeden önce soluklanabilecek bir alan olarak kamp karavan turizminin geliştirilmesi değerlendirilebilir. Başkanımızın seçim beyannamesi içerisinde sürekli olarak bir ekoturizm faaliyeti var. Aydın’ın çeşitli noktalarına bu konuyu dağıtıyoruz. En ileri teknolojiyi Latmos’un en unutulmuş bir köyüne yerleştirebiliyoruz.

Hedeflerimizin, isteklerimizin bir tanesi uygulamalı agro turizm. Ancak hem turist profilinin buna göre evrilmesi gerekiyor hem de yerel halkın bu konuda biraz daha bilinçlenip etkilenmesi gerekiyor. Yani belki balık avı üzerinden, yılan balığı avı üzerinden, yılan balığı avı deneyimi üzerinden, belki zeytin üzerinden düşünülebilir, yapılabilir, bunla ilgili çalışmalarımız devam edecek.

İnsanlar pandemi döneminde belli metrekarelerin içerisine hapsedikten sonra doğanın kıymetini biraz daha anlamaya başladılar, onlara daha güzel ve farklı gelmeye başladı. Bu süreçte insanlar dışarı çıkamayınca doğanın ne kadar hızlı toparlandığını gördüler. Aslında bu biraz da bilinci tetiklemiş oldu. Bu tetiklenmiş bilinci sürdürülebilir kılmamız ve aslında unutmamamız gerekiyor. Çünkü gündelik hayatın telaşı içerisinde unutup olursunuz ister istemez. Çalışmalarımızla, konuşmalarımızla, yaptığımız işlerle, tanıtımlarla bu işi pazarlayabilirsek daha iyi hale getirebiliriz.

Master Chef gibi televizyon programlarında biraz daha duyulmaya başlansa bu çok daha iyi olur. Bu konuda coğrafi işaret çalışması yapılabilir. Aydın Büyükşehir Belediyesi olarak coğrafi işaret çalışmalarına önem veriyoruz. Çalışmalarımıza devam ediyoruz.

Bafa Gölü izin süreçlerini Milli Parklar yönünden haledebilirsek, tur teknelerini indirebiliriz. Göl sığlaşmaya başladığı için Göl'ün kanal derinleştirmesini de yaptık. Tur teknelerini indirebilirsek çarpan etkisi yapıp daha fazla ziyaretçi çekmeye başlarız. Zaten hali hazırda Göl'de gezmek isteyenler köyde köylünün kendi inisiyatifleri doğrultusunda tekneler ile gezabiliyorlar. Bu da bir gelir kaynağı oluşturuyor. Belli başlı koruma ve güvenlik tedbirleri sağlanarak yapılması yönünde çalışmalarımız devam ediyor. Kano da alınmıştı aslında ancak izinlerle ilgili problem olduğundan fazla kullanamadık. Kamp alanları artırılabilir. Sık sık kamp ziyaretleri oluyor, bu konuda Bölge Jandarmayı bilgilendirmeniz yeterli oluyor.

Başkanımızın Bafa Gölü Rekreasyon Alanı Projesi bölgenin bütüncül hamlelerle hayata geçirilmesi yönünde. Bu bağlamda önce Serçin'de bir ekoturizm merkezi açtık. Daha sonra Azap Gölü kenarında kuş gözlem terası yaptık ve daha sonrasında da Latmos Ziyaretçi Merkezimizi açtık. Tahsis süreçlerini devam ettirebilirsek, belki projeyi biraz daha uzatıp, zirveye kadar devam ettirmeyi planlıyoruz.

Ekoturizm merkezimizin şöyle bir etkisi oldu. Merkezimiz açıldıktan sonra Milli Parklar da artık köye yatırım yapmaya başladı. Göl kenarındaki çevre düzenlemeleri, kuş gözlem terasları..çünkü bu alan bizim sorumluluk alanımızın dışında. Bafa Gölü Milli Park olduğu için, biz sınırın dışında kalan alanlara müdahale edebiliyoruz. Barınağını düzenlemek istedik ama sorumluluk sahamızın dışında olduğu için oraya müdahale edemedik. Bafa Gölü'nde Arapapıştı'daki gibi tekne turları yapmak istedik. Bu konuda izin süreçleri bürokratik olarak devam ediyor. Umarım kısa bir süre içerisinde çözülür. "

Ekoturizmin yörede gelişimi size göre yörenin ekonomisini nasıl değiştirmiştir? Girişimcilik, istihdam, hane halkı gelirlerinin artması ve refah seviyesinin yükselmesi yönünde nasıl değişiklikler meydana getirmiştir? Geleneksel el sanatları, yöresel tatlar vb. yöreye özgü etkinliklerin ekonomiye kazandırılması ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

"Tüm bu çalışmaları yaptıktan sonra merkezimizin açılışının hemen arkasında bir küçük restoran açıldı. Daha sonrasında devam eden süreç içerisinde bir restoran daha açıldı. Böylelikle köyde iki adet restoran hizmet vermeye başladı. İlerleyen dönemlerde Serçin'deki yatırımlar ya da emlak alım satımları artmaya başladı. Köydeki ev fiyatlarında hafif yükselmeler olmaya başladı. Daha sonrasında bugüne kadar gelen süreçte de bu giderek arttı. İstanbul, Ankara, İzmir gibi dışardan gelen insanlar Serçin'den yerler almaya başladı. Bazı evler artık butik konaklamalara dönüşmeye başladı. Airbnb üzerinden kiralamalar

başladı. Konaklamaların açılması, ev pansiyonculuğu, restoran faaliyetlerinin başlaması, balık fiyatları, yılan balığının temizlenip, hazırlanıp, dondurulmuş olarak sunumları başladı, kahvehaneler hareketlendi. Böylelikle ekoturizm açısından köyün kalkınmasını biraz desteklemiş olduk.

Dışarıdan gelip ev alıp evleri derleyip toparlayıp misafir kabul etmeye başlayanların sayısında artışlar oldu. Gayrimenkul değerleri zaten arttı. Yani yerel halkın kabulü sağlanabilirse, ekoturizmin en önemli detayı bu. Yerel halkla beraber yereli koruyarak tartışabilirsek, ekoturizmde başarılı olabiliriz.

İnsanları yerelde tutmayı başarmamız gerekiyor. Ekip kurulursa ekonomi de çözülür. Belediyeden, kaymakamlıktan fonlar var, valiliğin fonları var. GEKA'nın açtığı hibe çağrıları var. AB projeleri var. Yeter ki yapmak istensin ya da böyle bir vizyon gelişsin. Bir proje birimi oluşturulabilir. Belli sayıda insanın hatta birçok paydaşın birleştiği bir proje ekibi oluşturulabilir. İnsanların yaşadığı topraklara, yaşadığı coğrafyaya sahip çıkması ve bir şeyler yapmak istemesi aslında yaşadığı toprağa bir şey katmak isteme dürtüsü. Belki biz, insanların içindeki bu duyguyu dürtebilirsek sosyo ekonomik durumumuz ne olursa olsun, eğitim durumumuz ne olursa olsun, yaşınız kaç olursa olsun yaptığımız herhangi bir faaliyette şunu düşünmemiz gerekiyor: Benden sonraki nesle ne kalacak. Yarın kendi çocuklarımız için daha güzel bir yer bırakmak, temel dayanak noktası. Ne kadar çok yaşadığımız coğrafyaya bir iz bırakma derdin olursa bu iş, o kadar tutarlı gelişir. Bu vesile ile de ekoturizm faaliyetlerini hayata geçiren Aydın Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Özlem Çerçioğlu'na teşekkür etmek isterim."

Sonuç

Günümüzde bireylerin artan eğitim seviyelerine ve gelirlerine bağlı olarak şekillenen yeni nesil turist profili dikkat çekmektedir. Klasik turistik talebin artık farklılaştığı, turizm hareketliliğinin yaygın bir şekilde alternatif veya tamamlayıcı turistik arz çekiciliklerine doğru yöneldiği gözlenmektedir. Hem ekolojik dengeyi sorumluğunu üstlenmek bilincine hem de doğayı ve doğal deneyimleme aktivitelerine dayalı bir turistik tercih değişikliği yaşanmaktadır. Bu bağlamda ekoturizm olgusu rağbet görmekte ve dünya genelinde yükselen, gelecek vaat eden bir alternatif ya da tamamlayıcı turizm türü olarak gelişmektedir. Ekoturizm, turistik çekim merkezlerinin ekolojik, tarihi, yerel ve kültürel değerlerinin korunmasına yardımcı olan, yörelere yerel gelişim fırsatı sağlayan, eğitim ve yorumlama yoluyla turistlerin ve yöre halkının çevre bilincini oluşturan ve geliştiren, ekonomik, ekolojik, sosyolojik koruma faydası bulunan doğa temelli sürdürülebilir turizm türü olarak yorumlanmaktadır.

Küreselleşme ile birlikte dünyanın farklı yerlerinde

Sürdürülebilir Ekoturizmin Önemi: Serçin Örneği

yerel yönetimlerin ulusal devlet politikaları çerçevesinde, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik politikaların oluşturulmasındaki etkinliği önemlidir. Kendi sorumluluk alanlarında bulunan halkın ve yaşadıkları çevrelerinin şartlarını sürdürülebilir turizm gelişimi yoluyla ele alarak refah seviyesini yükseltmek yükümlülüğü taşırlar. Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülke; yüksek işsizlik oranları, yarı vasıflı ya da vasıfsız çalışma çağındaki nüfusun hızlı bir şekilde artması, yüksek enflasyon karşısında halkın yoksullaşması, faiz oranları gibi kronik ve ciddi makroekonomik sorunlarla karşı karşıyadır. Yerel yönetimler aracılığıyla kısa vadede hızlı bir şekilde artan nüfusa istihdam oluşturmak ve döviz kazandırıcı kaynaklar bulmak, yerel kaynakları harekete geçirecek sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi bağlamında sürdürülebilir ilke ve uygulamalarla turizm planlama ve politikalarını entegre etmek önem arz etmektedir (Chili ve Xulu; 2015: 28; Sanetra ve Polgrabi, 2019).

Bu araştırmada, yerel yönetimlerin sorumluluğunda olan alanlarda turizmin çeşitlendirilmesi amacıyla turizm stratejisi belirlenerek, alternatif sürdürülebilir turizm türlerinden olan ekoturizmin yörenin doğal, kültürel, coğrafi, ekolojik, tarihi değerleri entegre edilerek bütüncül turizm planlaması yaklaşımı ile organize edilip uygulamaya konulan Bafa Gölü Rekreasyon Alanı Projesi kapsamında Serçin Ekoturizm Merkezi'ne dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Aydın ili Söke ilçesi Serçin Ekoturizm Merkezi'nin çalışma, düzenleme ve uygulamalarına yönelik incelemeler yapılmış, buradan hareketle Serçin'in ekoturizm potansiyeli yorumlanmıştır. Çalışmanın konusunu oluşturan ve fenomenoloji (olgu bilim) yaklaşımıyla incelenen Serçin Ekoturizm Merkezi'nin ziyaretçilerine korunmuş, bakir bir eko sistemde dört mevsim turizm çeşitliliği sunduğu ve hem ulusal hem de uluslararası eko turistler tarafından yöreye ilginin yoğun olduğu belirlenmiştir. Merkez, hem yörenin mevcut ekoturizm değerlerinin harekete geçirilmesi ve kıyı kesimde baskı oluşturan turizm aktivitelerinin iç kesimlere doğru yaygınlaştırılarak hedef yörede turizm gelirlerinin artırılması yoluyla yöre halkının yerelde tutulmasının sağlanması hem de mevcut ekoturizm arz değerlerinin ortaya konması ve yöre halkının bu değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması konusunda farkındalık kazanmasını içeren planlama, fizibilite ve tanıtım faaliyetlerinin programlanması, yürütülmesi ve uygulanması vb. çalışmalarını sürdürmektedir. Bu anlamda Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN)'nin yaptığı ekoturizm tanımına uygun bir şekilde duyarlılık, değerbilirlik ve katılımcılık ruhu ile (Kaypak, 2010) hayata geçirilen Serçin Ekoturizm Merkezi'nin sunduğu olanakların eko turistlerin talebini karşılamaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Serçin Ekoturizm Merkezi'nin sahip olduğu doğa yürüyüş parkurları, kuş gözlem terasları, kamp ve karavan turizmüne uygun alanları, tekne turları, bisiklet parkurları ile eko turistler için zengin ve çok çeşitli

potansiyeli olduğu tespit edilmiştir. Yörenin sahip olduğu yerel değerler üzerinden gelişim göstermesine yönelik çalışmalar planlı bir şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda öncelikle yöreden kiralanan alan düzenlenerek, tanıtım merkezi haline getirilmiştir. Bu tanıtım merkezinde yöre halkından turizm deneyimi bulunan bir kişiye sorumluluk verilmiştir. Serçin Türkiye'nin İstanbul İzmir otoyolunu Bodrum, Marmaris, Didim ve Kuşadası'na bağlayan işlek ve önemli turizm yol kavşağında yer almaktadır. Bundan dolayı öncelikle tanıtım ve yönlendirme levhaları hem gidiş hem de dönüş yönüne yerleştirilmiş, böylelikle Serçin'in eko turistik değerlerine dikkat çekilmek istenmiştir. Yürüyüş rotaları belirlenmiş, yönlendirme levhaları yerleştirilmiştir. Serçin-Kışlak arasında Bafa Gölü boyunca 10 km.lik bisiklet parkuru tamamlanmış ve merkeze ziyaretçilerin ücretsiz olarak kullanmaları için bisikletler tahsis edilmiştir. Alan rehberliği konusunda yöre halkının eğitim alması sağlanmış böylece ziyaretçiler alan kılavuzları eşliğinde gezilerini gerçekleştirebilmektedirler. Bu arada yörenin gastronomik lezzetlerinden olan yılan balığı ve kılçık seçmesinin de tadımı yapılmaktadır. Ayrıca yılan balığının yanı sıra levrek ve kefal gibi balıkların da Serçin'den alınması ya da yöredeki restoranlarda tadına bakılması mümkündür.

Tanıtım birkaç koldan, etkili ve etkin bir şekilde yapılmaktadır. Aydın Seni Çağırıyor sayfası aktif bir şekilde güncellenmektedir. Serçin Ekoturizm Merkezi'nin tanıtımının yapılıp, ziyaretçi deneyimlerinin fotoğraflandığı facebook sayfası dikkat çekicidir. Aydın Büyükşehir Belediyesi'ni arayanlar kolaylıkla ve net bir şekilde Serçin Ekoturizm Merkezi ile ilgili bilgilendirilmektedirler. Medyada, fuarlarda, birçok etkinlikte Serçin ön plana çıkarılmakta, yörenin hem ulusal hem de uluslararası tanıtımı devam etmektedir.

Yılın on iki ayı, dört mevsim kesintisiz ziyaretçilerin yöreye geldikleri belirlenmiştir. Bu da yöre halkına ekonomik olarak katkı sağlanması anlamına gelmektedir. Yaz aylarında Bafa Gölü'nün sığ olan suyunda çekilme olduğundan ziyaretçi sayısında azalma olsa da sıklıkla yörenin ziyaretçisi bulunmaktadır. Ziyaretçi profiline bakıldığında yakın çevreden, Türkiye genelinden ve yurt dışından grupların ve daha bireysel deneyim yaşamak isteyenlerin yöreyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Yurt içinden Aydın, İzmir, Ankara, İstanbul sakinlerinin ve yurt dışından Almanlar, İngilizler, Fransızlar, Belçikalılar, Hollandalılar, Polonyalılar, Japonlar, İspanyollar ve Rusların yöreyi ziyaret ettikleri ve bugüne kadar yaklaşık dört bin kişinin kaydının tutulduğu bilinmektedir. Gelenlerin kamp, karavan, kuş gözlemciliği, trekking, tekne turu ile çevre gözlemi, panoramik fotoğraf çekimi gibi birçok etkinlik yaptıkları ayrıca film, belgesel, klip çekimi gibi medyatik işler için de yörenin tercih edildiği tespit edilmiştir.

Proje kapsamında, yöre halkının sahip olunan ekoturizm değerlerinin farkına varıp, koruma ve sonraki

Burçak Akıncı Ekiztepe

nesillere azaltmadan aktarma noktasında bilinçli hareket göstermelerinin önemsendiği ortadadır. Yörede restoran sayısının arttığı, evlerin konaklamalara açıldığı bir dönüşüm yaşanmaktadır. Yerelde sağlanan kabul ile daha hızlı ve planlı bir gelişim gösterileceği düşünülmektedir.

Aydın Büyükşehir Belediyesi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile koordineli bir şekilde yöredeki çalışmalarına yön vermektedir. Yapılan başvurular neticesinde tur teknelerinin ve kanoların aktif bir şekilde Göl'e indirilmesi planlanmaktadır. Serçin Ekoturizm Merkezi'nin faaliyete geçirilmesi, yöreye gelen yatırımların da olumlu yönde gelişmesini sağlamıştır. Milli Parklar sorumluluk alanındaki yerlerin çevre düzenlemelerini, seyir teras yapımını hızlandırmıştır. Bafa Gölü Rekreasyon Alanı Projesi Azap Gölü, Latmos Ziyaretçi Merkezi gibi bütüncül hamlelerle ilerlemekte ve geliştirilmektedir.

Tüm bu planlı çabalarla devam eden süreçte yörede gastronomik lezzetlerini sunmaya yönelik restoranlar faaliyete geçmiş, hemen ardından ev pansiyonculuğunun hız kazandığı gözlemlenmiştir. Emlak satışında da artış yaşanmaya başlanmıştır.

Malezya (Bhuiyan vd., 2011), Filipinler (Javier ve Elazigue, 2011), İrlanda (LGMA, 2017), Polonya (Sanetra ve Polgrabi, 2019: 16; Niegzoda ve Czernek, 2008; Krukowska ve Haponiuk, 2017: 157-173), Endonezya (Firdaus vd., 2021: 1300; Mulyana, 2021: 36-37), Hırvatistan (Fabić, ve Jurdana, 2018: 260-266), Güney Afrika (Rogerson, 2020: 48) vb. dünyanın bir çok ülkesinin ulusal devlet politikaları ile bütünleşik olarak yerel turizm eylem politikalarını oluşturup hayata geçirdiği bilinmektedir. Ülkemizde de Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı ile bütünleşik olarak hazırlanan yerel turizm projelerine örnek teşkil eden Aydın Büyükşehir Belediyesi Bafa Gölü Rekreasyon Alanı Projesi kapsamında faaliyet yürüten Serçin Ekoturizm Merkezi, araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Proje sorumlusuna yöneltilen sorular neticesinde yerel yönetimin planlı öncü çalışmalarının özel sektör, yöre halkı, ziyaretçiler, STK'lar ve diğer paydaşlarla koordineli bir şekilde, mevcut turistik arz değerlerini ön plana çıkartmasının yanı sıra yöre halkının da yararlandığı alt ve üst yapı hizmetlerinin gelişmesini sağladığı; Serçin ve yöresinde ekoturizmin geliştirilmesi yönünde gösterilen tüm planlı çabaların, ek gelir kalemi oluşturduğu böylece yoksulluğu azaltıcı bir tedbir olarak değerlendirildiği; aynı zamanda ekolojik dengenin sürdürülebilirliği konusunda farkındalıklarını artırdığı; yerelde kalarak girişimcilik ruhunu harekete geçirdiği; eko sistem bilinci gelişen halkın, bilinçli bir şekilde ekoturizm faaliyetlerine katıldığı sonucuna varılmıştır.

Araştırma verilerinden elde edilen bulgulardan Serçin Ekoturizm Merkezi planlayıcı ve uygulayıcılarına, Serçin yöre halkına ve araştırmacılara getirilen öneriler aşağıda belirtilmiştir:

- Hedef kitlenin net kriterlerle belirlenerek, belir-

lenen kriterlere uygun tanıtımların geliştirilmesi,

- Ev pansiyonculuğu, girişimcilik, el sanatları, servis, hizmet, işletme yönetimi, turistik ürün geliştirme vb. konularda yöre halkına milli eğitim müdürlüğü, halk eğitim müdürlüğü, STK'lar, uzman kişiler işbirliği ile geliştirme programları kapsamında verilen eğitimlerin çeşitlendirilmesi ve katılımın sağlanması,
- Turizm arz kaynakları çeşitlilik gösteren Bafa Gölü Rekreasyon Alanı kapsamı içerisinde seyahat acentelerinin yörenin sahip olduğu kültürel, tarihi arz değerleri ile bütüncül ekoturizm turlarını içeren aktiviteler düzenlemesinin sağlanması,
- Ülkemizin önemli kuş gözlem alanlarından olan yörede kamp ve karavan turizminin geliştirilmesi yönünde düzenlemelerin geliştirilmesi,
- Daha önce her yıl düzenlenen ve gelenekselleşen, ulusal ve uluslararası turist katılımının yüksek olduğu Yılan Balığı Şenlikleri'nin tekrar organize edilerek, ekolojik değerlerinin yanı sıra yörenin kültürel ve gastronomik değerlerinin de ön plana çıkarılması çalışmalarının planlı bir şekilde hayata geçirilmesi,
- Ziyaretçiler için yöre kadınlarının yerel ve doğal ürünler hazırlayarak (tarhana, bazlama, zeytin, zeytinyağı, peynir, tereyağı, erişte, yumurta, kurutulmuş organik nane ve kekik, salça, çökelek vb.) ev ekonomisine ek gelir oluşturma potansiyelini etkin bir şekilde değerlendirmelerine yönelik özendirici çalışmaların yapılması,
- Ziyaretçilere doğal ortamda, yerel ürünlerle köy kahvaltısı sunumunun yaygınlaştırılması,
- Yerel evlerde, doğallığı ve otantikliği korunarak, isteğe bağlı yerel ürün hazırlamayı birlikte yaparak konaklama hizmetlerinin geliştirilmesi, ziyaretçi evden ayrılırken kendisine yöreye özgü el emeği ürünler, yumurta, bazlama, tereyağı, zeytin vb. gastronomik lezzetler hediye edilmesi,
- El emeği ile hazırlanan hediyelik eşya yapımının yörenin tarihi, kültürel değerlerini sembolize ederek sunulması (zeytin ağacı, kaya resimleri motifleri, körüklü çizme, yöreye özgü kuşlar vb.).
- Bafa Gölü Rekreasyon Alanı çalışmalarının yöre halkının da değerlendirmeleri ile birlikte bütünsel olarak araştırılarak, ekoturizm faaliyetlerinin yörenin sosyal ve ekonomik açıdan kalkınması yönündeki katkısının ortaya konması.

Teşekkür

Serçin Ekoturizm Merkezi'nin sorumlusu proje uzmanı ve sanat tarihçi Sayın Umut Özgür ÖZEL'e araştırmaya sağladığı katkılardan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Sürdürülebilir Ekoturizmin Önemi: Serçin Örneği

Kaynakça

- Akça, H. (2006). Assessment of Rural Tourism in Turkey Using SWOT Analysis, *Journal of Applied Sciences*, 6(13), ss. 2837-2839.
- Andriotis, K. (2002). Local Authorities in Crete and the Development of Tourism. *Journal of Tourism Studies* 13(2). pp. 53-62.
- Avcıokurt, C. (1997). Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türk Turizmi (Sorunlar ve Çözüm Önerileri), Yayınlanmamış Doktora Tezi: Balıkesir.
- Baş, M., Kılıç, B. ve Güçer, E. (2007). Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Turizm, *Mevzuat Dergisi*, 10(119).
- Baloch, Q. B., Shah, S. N., Iqbal, N., Sheeraz, M., Asadullah, M., Mahar, S. ve Khan, A. U. (2022). Impact of Tourism Development Upon Environmental Sustainability: A Suggested Framework for Sustainable Ecotourism, *Environmental Science and Pollution Research*, pp. 1-14.
- Bhuiyan, A. H., Siwar, C., Ismail, S. M. & Islam, R. (2011). The Role of Government for Ecotourism Development: Focusing on East Coast Economis Region, *Journal of Social Sciences*, 7(4), pp. 557-564.
- Brokaj, R. (2014). Local Government’s Role in the Sustainable Tourism Development of a Destination.(Report). *European Scientific Journal*, 10(31), pp.103.
- Butcher, J. (2006). The United Nations International Year of Ecotourism: A Critical Analysis of Development Implications, *Progress in Development Studies*, 6(2), pp. 146–156.
- Ceballos-Lascurain, H. (1987). The future of Ecotourism. *Mexico Journal January*, pp. 13-14.
- Chili, N. S. & Xulu, N. (2015). The Role of Local Government to Facilitate and Spearhead Sustainable Tourism Development. *Problems and Perspectives in Management*, 13(4), 27-31.
- Collin, P. H. (2004). *Dictionary of Environment & Ecology*. EISBN-13: 978-14081-0222-0, 265 s, Bloomsbury Publishing plc, London.
- Dede, O. ve Güremen, L. (2010). Yerel Yönetimlerin Turizm Sektörü İçindeki Önemi, Roller ve Görevleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 19(4), ss. 77-91.
- Dinica, V. (2009). Governance for Sustainable Tourism: A Comparison of International and Dutch Visions. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(5), 583–603.
- Eballos-Lascurain, H. (1987). The Future of Ecotourism. *Mexico Journal*, January, pp. 13-14.
- Ekosistemi Koruma ve Doğa Sevenler Derneği (EKODOSD). <https://ekodosd.org/>. [Erişim Tarihi: 02.03.2023].
- Englander, M. (2012). The Interview: Data Collection in Descriptive and Phenomenological Human Scientific Research, *Journal of Phenomenological Psychology*, 43(1), pp. 13–35.
- Eskin, B., Tuncer, M., ve Demirçivi, B. M. (2017). Alternatif: Hasan Dağı Örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), ss. 15-26.
- Fabić, M. M. & Jurdana, D. S. (2018). Methodology of Planning Sustainable Tourism Development at the Local Level: Theory and Practice. *Tourism & Hospitality Industry 2018, Congress Proceedings*, pp. 260-272.
- Firdaus, F., Hardjosoekarto, S. & Lawang, R. M. Z. (2021), The Role of Local Government on Rural Tourism Development: Case Study of Desa Wisata Pujonkidul, Indonesia, *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 16(7), pp.1299-1307.
- Güçlü, A. (2007). Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye’nin Çevre Politikaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi: Ankara.
- Harris, j. M. (2003). Sustainability and Sustainable Development. *International Society for Ecological Economics*. <http://isecoeco.org/pdf/susdev.pdf>. [Erişim Tarihi: 02.03.2023].
- Hoepfl, M. C. (1997). Choosing Qualitative Research: A Primer for Technology Education Researchers, *Journal of Technology Education*, 9(1), pp. 47-63.
- Javier, A. B. & Elazigue, D. B. (2011). Opportunies and Challenges in Tourism Development Roles of Local Government Units in the Philippines, *Confrence of the Academic Network of 3rd ANDA*, Nagaya University, Japan.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği, *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), ss. 93-114.
- Krukowska, R. & Haponiuk, I. E. (2017). Barriers and Legal Restrictions for Local Government Units Managing the Development of Tourism in Poland. *Management International Conference Italy*, pp. 167-173.
- LGMA, (2017). Pivotal Role of Local Authorities in Developing and Supporting Tourism. <https://www.lgma.ie/en/news/the%20local%20government%20sector%20hosted%20a%20national%20tourism%20conference%20entitled%20E2%80%98collaborate%20locally%20to%20compete%20globally%20on%2029th%20and%2030th%20in%20enniscorthy%20wexford.html>. [Erişim Tarihi: 01.05.2023].
- Mallick, S. K., Rudra, S. & Samala, R. (2020). Sustainable Ecotourism Development Using SWOT and QSPM Approach: A study on Rameswaram, Tamil Nadu, *International Journal of Geoheritage and Parks*, 8(3). pp.185-193.
- Mckinney, T. (2016). The International Encyclopedia of Primatology. Edited by Agustín Fuentes, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/9781119179313.wbprim0120>. [Erişim tarihi: 18.01.2023].
- Mulyana, G. (2021). The Role of Local Governments in Developing Natural and Cultural Tourism in Sukabumi District. *Jurnal Papatung*. 4(1). pp. 36-47.
- Nguyen, T. V. (2016). Barriers to Ecotourism Development from the Local Government Perspective: The Case of Ha Long Bay, Vietnam. *Tourism Department, School of Humanities and Creative Arts Flinders University South Australia*. A Dissertation Submitted in Partial Fulfilment of the Requirement for the Award of the Degree of Master of Tourism.
- Niezgoda, A. & Czernek, K. (2008). Development of Cooperation Between Residents and Local Authority in Tourism Destination, *Original Scientific Paper*, 56(4), pp. 385-398.
- Oral, B. ve Çoban, A. (2020). Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile İlgili Temel Kavramlar, B. Oral ve A. Çoban (Ed.). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri iç.* (1-27), Pegem Akademi: Ankara.
- Pamuk, Ş. (2014). Türkiye’nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods* (2. Ended), Newbury Park, C.A: Sage Publications. Inc.
- Pharm, C. J. H. (2015), *Qualitative Research: Data Collection, Analysis, and Management*, 68(3), pp. 226-231.
- Robson, C. (2002). *Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner-Researchers*. Oxford: Blackwell.
- Rogerson, C. M. (2020). Using Municipal Tourism Assets Leveraging Local Economic Development in South Africa. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series* 48(June). pp. 47-63.
- Ruhanen, L. (2013). Local Government: Facilitator or Inhibitor of Sustainable Tourism Development? *Journal of Sustainable Tourism*, 21(1), pp. 80-98.
- SALGA, (Tarih Belirtilmemiş). The Role of Local Government in Tourism: Local Government Perspective, Minister of Tourism South African Local Government Association.
- Şen, H., Kaya, A. ve Alpaslan, B. (2018), A Historical and Current Perspective on Sustainability, *Ekonomik Yaklaşım*. 29(107), ss. 1-47.
- Sanetra, B. & Polgrabi, S. S. (2019). Local Authorities and Tourism: The Role of Regional Tourist Products in Poland, *Tourism and travelling*, 2(1), pp. 16-23.
- Stoian, M., Mărcuță, A., Tindeche, C. & Mărcuță, L. (2020). Tourists’ Perception with Regard to the Quality of Services Offered by Rural Tourism. Case Study: Romania, *Romanian Rural Tourism in International Context. Present and Prospects*, XLVI.
- Şahan, H. H. ve Uyangör, N. (2021). Bilimsel Araştırmalarda Örnek-

Burçak Akıncı Ekiztepe

lem Seçimi. M. Çelebi (Ed.). Nitel Araştırma Yöntemleri iç. (ss.112-141). Pegem Akademi: Ankara.

The International Ecotourism Society (TIES). (2015). What is Ecotourism? <http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>. [Erişim Tarihi: 02.01.2023].

Tutar, H. ve Erdem, A. T. (2020). Örnekleriyle Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve SPSS Uygulamaları, Seçkin Yayıncılık: Ankara.

UNEP (1972). Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment.

United Nations. (2023). <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>. [Erişim Tarihi: 14.02.2023].

UNWTO. (2020). International Tourism Highlights 2020. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284422456>. [Erişim Tarihi: 05.12.2021].

Urry, J. (1999). Mekânları Tüketmek, Routledge/ 1995 basımından çeviren: Rahmi G. Ögdül. Ayrıntı Yayınları: İstanbul.

Vasileiou, K., Barnett, J. Thorpe, S. & Young, T. (2018). Characterising and Justifying Sample Size Sufficiency in Interview-based Studies: Systematic Analysis of Qualitative Health Research Over a 15-year Period, BMC Medical Research Methodology, 18(1), 148.

World Commission for Environment and Development (WCED). (1987). Our Common Future. Oxford University Press.

World Ecotourism Summit 2002. Québec Declaration on Ecotourism. International Year of Ecotourism 2002, 19 s., Québec City, Canada, <http://www.gdrc.org/uem/ecotour/quebec-declaration.pdf>. [Erişim Tarihi: 25.01.2023].

WTO. (1997). International Tourism: A Global Perspective. Ed: by Chuck, Y. Gee, Madrid. (118-119).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz Özbilgi, T. ve Özbilgi, M. Z. (2022). T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA), Söke Ekoturizm Hedef Pazar Analizi.

Yin, R. K. (2016.) Discovering the Future of the Case Study. Method in Evaluation Research. 15(3).

www.worldtourism.org. [Erişim Tarihi: 05.03.2022].

Green Organizational Identity and Green Competitive Advantage

Yeşil Örgüt Kimliği ve Yeşil Rekabet Avantajı

Meri Taksi Deveciyan / Öğr. Gör. Dr.

İstanbul Esenyurt Üniversitesi,
meritaksideveciyan@esenyurt.edu.tr

Abstract

"Green competitive advantage" is a concept that differentiates a organization's environmental performance and sustainable practices from its competitors and provides a competitive advantage. An important step towards achieving a green competitive advantage is raising the organization's awareness of social responsibility beyond the perception of integrating an organization's environmental goals into its mission and strategies. Interpretive framework for environmental management and preservation that organizational members jointly develop to provide meaning to their green actions is referred to as a "green organizational identity." "Green competitive advantage" not only strengthens the company's sustainability image but also may offer the opportunity to elevate the organization to a leading position in its sector. This review study seeks to raise awareness and offer guidance for researchers who want to work in this area by focusing on the connection between "green organizational identity" and "green competitive advantage," two concepts that have received little attention in the literature.

Keywords: Green Competitive Advantage, Green Organizational Identity, Sustainability

Jel Codes: M10, M19, O32, Q01

Özet

"Yeşil rekabet avantajı", örgütün çevresel performansını ve sürdürülebilir uygulamalarını rakiplerinden farklılaştıran ve rekabet avantajı sağlayan bir kavramdır. Yeşil rekabet avantajı elde etmeye yönelik önemli bir adım ise, örgütün sosyal sorumluluk bilincini, örgütün çevresel hedeflerine, misyon ve stratejilerine entegre etme algısının ötesinde yükseltmektir. Örgütsel üyelerin yeşil eylemlerine anlam sağlamak için ortaklaşa geliştirdikleri çevresel yönetim ve ko-

ruma için yorumlayıcı çerçeveye ise, "yeşil örgütsel kimlik" denilmektedir. "Yeşil rekabet avantajı", şirketin sürdürülebilirlik imajını güçlendirmenin yanı sıra, kuruluşun kendi sektöründe lider bir konuma yükselmesine de olanak sağlayabilir. Derleme niteliğindeki bu çalışma, literatürde çok az çalışılmış iki kavram olan "yeşil örgütsel kimlik" ve "yeşil rekabet avantajı" kavramları arasındaki bağlantıya odaklanarak bu alanda çalışmak isteyen araştırmacılara farkındalık yaratmayı ve yol gösterici olmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Rekabet Avantajı, Yeşil Örgütsel Kimlik, Sürdürülebilirlik

Jel Kodu: M10, M19, O32, Q01

Introduction

The increasing importance of sustainability and environmental awareness in our age has led businesses to a different perspective from the traditional understanding of competition. Today, businesses not only focus on financial success but also have to fulfill their social and environmental responsibilities by minimizing their environmental impact. In this context, concepts such as "green competitive advantage" and "green organizational identity" address the efforts of businesses to achieve sustainability goals and at the same time gain competitive advantage. According to Lin and Chen (2017), the idea of a "green competitive advantage" refers to a company's unique conditions, such as its commitment to ecological management or sustainable innovation. It is expected that business processes and organizational green capabilities would be dynamic. It is anticipated that the development of these green dynamic capabilities will be dependable and ongoing in enterprises (Chen, 2011). Organizations that see the competitive advantage as a primary goal use ecological strategies to shape their green competitiveness and carry out green organizational processes

as a responsibility with the ability to create a green image and effectively monitor sustainability.

Green competitive advantage refers to the ability of businesses to provide positive impacts on both the environment and business performance by ensuring environmental sustainability. This advantage involves businesses using environmental resources more effectively and efficiently and solving environmental problems by offering green products or services. Green competitive advantage provides businesses with opportunities to differentiate not only at the environmental level but also in the areas of marketing, innovation, and reputation. In this context, green organizational identity means that businesses adopt sustainability values as a core part of their corporate identity. This identity refers to an environment in which environmental responsibility is emphasized within the organization, employees are made partners in sustainability goals, and environmental impacts are continuously monitored by management (Zhou, Brown, & Dev, 2009). Only in the past ten years has the literature begun to discuss the connection between green organizational identity and green innovation performance as it relates to green competitive advantage, and it has been established that this relationship can have a positive impact on green innovation performance (Linlin, 2019).

This study aims to examine the interaction between the concepts of green competitive advantage and green organizational identity. The relationship between the two concepts has been addressed in a limited way in the literature, and in the following sections of this study, the variables that these two concepts are associated with separately are examined, followed by a review of studies that bring the two concepts together.

Conceptual Framework

Green Organization Identity

Common interpretive framework called organizational identity provides context for members' decisions, deeds, and behaviors (Gioia, 1998). According to Albert and Whetten (1985), organizational identity is a collection of convictions about what is most fundamental, enduring, and distinctive about an organization. Every organization needs a distinct identity so that internal and external stakeholders can understand how it engages with other groups, individuals, and organizations. Members can better understand their actions in relation to how they perceive the nature of their organization by using organizational identities. Shared interpretive schemas that members develop collectively to give meaning to their experiences are where organizational identity is found. Organizational members, particularly leaders, may advocate for new conceptualizations or alter their interpretations in order to remodel

organizational identity, despite the fact that organizational identity can affect organizational members' ideas and behaviors. According to organizational identity theory, "a interpretive schema about environmental stewardship and protection that members collectively construct to give meaning to their behavior" (Chen, 2011) is what is meant by a green organizational identity. From the organizational identity theory put forward by Gioia and Thomas (1996) Chen (2011) created the idea of green organizational identity. To give significance to members' efforts, it is described as a collaboratively produced interpretation of environmental management and conservation. Green organizational identity not only fosters teamwork but also has significant effects on the individual (Besharov, 2013).

Six items are included in the organizational identity measurement (Song & Yu, 2018):

- The firm's senior managers, employees and mid-level managers are proud of the firm's environmental goals and missions;
- Senior executives, mid-level managers, and staff members of the organization are well-versed in its history of environmental management and protection;
- Firm managers, middle managers, and employees feel that the firm has a clear set of environmental goals and missions;
- The firm's senior management, middle managers and employees believe that the firm has reached an important level in environmental management and protection.
- The senior management, middle managers, and staff members of the organization are familiar with its environmental customs and norms;
- The firm's senior executives, middle managers, and staff members enthusiastically support the firm's environmental management and preservation efforts.

Green organizational identity helps individual members to form a common concept of the organization, encourages members to understand the link between the organization's environmental management objectives and business activities, and integrates environmental protection awareness throughout the organization (Chulin & Hong, 2017).

Green Organizational Identity and Green Competitive Advantage

Table 1. Summary of Studies Related to Green Organizational Identity

Reference	Research Methodology	Analysis Unit	Topic
Chen (2011)	Quantitative	Environmental leadership, environmental organizational culture, green competitive advantage, green organizational identity	He discovered that green corporate identity and environmental leadership are favorably correlated with each other as well as with a green competitive advantage.
Song, Ren & Yu, (2019)	Quantitative	Green organizational identity, corporate social responsibility, new green product success,	It demonstrates how CSR(Corporate social responsibility) has a favorable impact on both organizational green identity and green adaptability.
Chang, Chen, Luan, & Chen, (2019)	Quantitative	Green product development performance, green organizational identity, green shared vision, and organizational citizenship behavior for the environment	It demonstrates the importance of organizational environmental citizenship behavior for businesses' success in developing green products. In order to improve their organizational citizenship behavior and heighten the performance of their green product development, businesses should build a green organizational identity and a green shared vision.
Soewarno, Tjahjadi & Fithrianti, (2019)	Quantitative	Environmental organizational legitimacy, green innovation strategy, green innovation, green organizational identity, green innovation strategy, green innovation	It shows that green innovation strategy positively affects green innovation.
Muisyo, Qin, & Ho, (2021)	Quantitative	Green human resource management, organizational green performance, organizational competitiveness, green corporate identity, green leadership	It reveals how firms can utilize green human resource management to create a green competitive advantage
Al-Ghazali, Gelaidan, Shah, & Amjad, (2022)	Quantitative	Green transformational leadership, Employees' responsibility taking behavior, personal initiative	It was found that green transformational leadership has a significant positive effect on employees' taking responsibility behaviors and personal initiative plays a mediating role.
Chen, Gao, & Zhang, (2022)	Quantitative	Green organizational identity, green competitive advantage, green exploitative innovation and green exploratory innovation, organizational flexibility	Both green exploitative innovation and green exploratory innovation have a positive impact on green competitive advantage.
Haldorai, Kim, Agmapisarn & Li, (2023)	Quantitative	Green organizational identity, green service innovation and hotel environmental performance	Green organizational identity has a positive effect on green service innovation and hotel environmental performance.

Reference: Prepared by the author

As can be understood from the table above, when the studies related to green organizational identity are reviewed in the literature, it is observed that green innovation and green leadership variables are also used in the studies.

Green Competitive Advantage

The main objective of many firms is to gain a significant competitive edge. In order to gain a competitive edge and improve firm performance, companies concentrate on creating competitive activities (Chang & Liu, 2009). The resource-based view emphasizes that an organization’s distinct resources and capabilities are the main factors that influence competitive advantage and commercial performance. According to Leonidou, Fotiadis, and Zeriti (2013), green innovation and a green corporate culture can lead to a competitive edge in the green market. The comparative positional advantage of a firm, which makes it outperform its rivals in the market, is the major focus of competitive advantage. When an organization’s strategies are in a position where they cannot be duplicated by its present or potential competitors, and it obtains more durable benefits, it has a competitive edge.

Chen, who draws attention with his studies in the field of green organizational culture, has brought a new perspective to this field by highlighting the concept. According to Chen, green leadership influences an organization’s views on environmental issues

and can become a symbol of organizational identity. “Green organizational identity” is formed by combining the concepts of green leadership and green organizational culture. This approach also provides an important competitive advantage in green innovation and competition (Chen, 2011). As Tepe Küçükolu (2018:80) emphasizes, sustainability factors are related to both green organizational culture and green innovation performance. Businesses should manage these three factors together. Through green innovation, businesses not only improve resource efficiency but also design and develop green products to generate higher profits and strengthen their corporate reputation. The essence of this approach is that by combining factors such as environmental sustainability, green leadership, and green organizational culture, businesses can create a green organizational identity and gain a competitive advantage in green innovation. This not only improves business performance but also has a positive impact on fulfilling environmental responsibilities. Organizations with a green organization identity help to create new business areas in the national economy (Köşker & Güre, 2020).

In the literature, Roulin and Hong (2019), in their most recent research on manufacturing enterprises in the Beijing-Tianjin-Hebei region, found that organizational environmental identity is positively associated with green competitive advantage (Roulin & Hong, 2019).

Table 2. Summary of Studies on Green Competitive Advantage

Referance	Research Methodology	Analysis Unit	Topic
Lin, & Chen, (2017)	Quantitative	Green service innovation, green knowledge sharing, green dynamic capabilities, green competitive advantage	It was faund that green competitive advantage and green dynamic capabilities have a positive link that is mediated through green service innovation and green dynamic capabilities.
Astuti & Datrini, (2021)	Quantitative	Green intellectual capital, green competitive advantage, environmental awareness, green human capital, green relationship capital, green structural capital	According to the findings, there is a strong and positive correlation between environmental awareness and each element of green intellectual capital, including green human, green relational, and green structural capital.
Alam & Islam, (2021)	Quantitative	Environmental corporate social responsibility (ECSR) dimensions, green corporate image (GCI) and firms’ green competitive advantage	Environmental corporate social responsibility dimensions have a critical role in creating green competitive advantage at the firm level.

Green Organizational Identity and Green Competitive Advantage

Zameer, Wang, Vassiev & Abbas, (2021)	Quantitative	Green process innovation, environmental orientation, green competitive advantage, environmental performance	It has been determined that green process innovation, environmental focus and green competitive advantage have a significant impact on environmental performance.
Kuo, Fang & LePage, (2022)	Quantitative	Green process innovation, environmental orientation, green competitive advantage, environmental performance	It has been observed that proactive environmental strategies positively affect eco-innovation and this effect has direct effects on green core competence.
Nuryakin, & Maryati, (2022)	Quantitative	Green innovation, green competitive advantage, green marketing orientation	Green innovation and green competitive advantage play a critical role in achieving green marketing performance.

Reference: Prepared by the author

When Table 2 above is examined, it is seen that the concept of green competitive advantage is mostly associated with the variables of environmental performance, green innovation, and green process innovation.

Method

The study was prepared with the qualitative research method as a compilation, and the qualitative data analysis program MAXQDA2022 was used to visualize the concepts examined. Interactive word tree and word cloud analysis were used to better understand the variables associated with the concepts examined with the Maxqda 2022 program.

Findings

"Green Organizational Identity" and "Green Competitive Advantage" at all times in the Google academic database. When we search for the concepts together, only three publications are found. Similarly, when we search in English, two hundred and twenty-four (224) publications are found. When we search for the concepts in the "Web Of Science" database in the "English" language in the same way as we search for the concepts in the "Google Academic" database, no publications can be reached. Table 3 below shows how many publications were accessed by including the criteria for searching the publications and the limitations (if any) used.

Table 3. Overview of Publications that Examine Green Organizational Identity and Green Competitive Advantage Concepts Together

Research Database	Language Used in Search	Number of Publications	Number of Publications
Web Of Science Database	English	0	None
Google Scholar	English	224	None
Google Scholar	English	28	Only Article
Google Scholar	Turkish	3	None
Google Scholar	English	2	Only Title

Reference: Prepared by the author

Green Organizational Identity and Green Competitive Advantage

were subjected to “interactive word tree” analysis to determine the variables they were most related to by word cloud analysis with the MAXQDA 2022 qualitative data analysis program. As a result of these analyses, it was determined that the most frequently used word was sustainability, and the most related concepts were innovation and leadership.

In the social entrepreneurship dimension, it may be of interest for researchers to examine whether social entrepreneurs have a competitive advantage after incorporating the environmental factor into their business ideas and vice versa

Future research could aim to empirically examine organizations’ sustainability principles in combination with the concepts of green organizational identity and green competitive advantage. These studies could go into greater detail about the connections between green organizational identity and green competitive advantage and things like employee retention strategies, increased competitiveness, market share changes, service quality improvements, sales growth, and share price changes. To further understand how green organizational identity and green competitive advantage impact company performance, in-depth research can also be done in this context.

In the existing literature, studies can be conducted to analyze the relationship between “green organizational identity” and “green competitive advantage” in more depth. These studies can address the effects of organizational identity components on green innovation and competitive advantage in more detail.

Studies can be conducted to investigate the sectoral differences between green organizational identity and green competitive advantage. How these concepts differ in different sectors and their impact level can be analyzed in more detail.

Using larger datasets, studies can be conducted to comprehensively analyze the effects of green organizational identity and green competitive advantage on critical variables such as business performance, market share, and sustainability.

- By organizing studies that examine the relationship between green organizational identity and green competitive advantage with corporate strategies and leadership, the impact of management decisions on these concepts can be addressed.

- Studies examining the successful practices and good examples of green organizational identity and green competitive advantage in the business world can be conducted and can be a source of inspiration for other organizations with a focus on social benefit.

- We can better understand the importance of these ideas in the corporate world by conducting long-term research that look at how green organizational identity and green competitive advantage alter and

develop over time.

With these recommendations, a broad roadmap for future research on green organizational identity and green competitive advantage can be created to provide more in-depth knowledge in these areas.

Contribution Of Authors

All sections of this study were prepared by Meri Takisi Deveciyan.

Conflict Of Interest Statement

There is no financial conflict of interest with any institution, organization, person and there is no conflict of interest between the authors

Reference

- Alam, S. M., & Islam, K. M. (2021). Examining the role of environmental corporate social responsibility in building green corporate image and green competitive advantage. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 6(1), 1-16.
- Albert S, Whetten DA. 1985. Organizational identity. *Research in Organizational Behavior* 7: 263–295
- Al-Ghazali, B. M., Gelaidan, H. M., Shah, S. H. A., & Amjad, R. (2022). Green transformational leadership and green creativity? The mediating role of green thinking and green organizational identity in SMEs. *Frontiers in Psychology*, 13, 977998.
- Astuti, P., & Datriani, L. (2021). Green competitive advantage: Examining the role of environmental consciousness and green intellectual capital. *Management Science Letters*, 11(4), 1141-1152.
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.
- Besharov, M. L. (2013). The Relational Ecology of Identification: How Organizational Identification Emerges When Individuals Hold Divergent Values. [https://doi.org/10.5465/Amj.2011.0761.57\(5\).1485-1512](https://doi.org/10.5465/Amj.2011.0761.57(5).1485-1512). <https://doi.org/10.5465/AMJ.2011.0761>
- Chang, L. Y., & Liu, W. (2009). Temple fairs in Taiwan: Environmental strategies and competitive advantage for cultural tourism. *Tourism Management*, 30(6), 900–904.
- Chang, T. W., Chen, F. F., Luan, H. D., & Chen, Y. S. (2019). Effect of green organizational identity, green shared vision, and organizational citizenship behavior for the environment on green product development performance. *Sustainability*, 11(3), 617.
- Chen, Y. S. (2011). Green organizational identity: sources and consequence. *Management decision*, 49(3), 384-404.
- Chen, Y., Gao, L., & Zhang, Y. (2022). The impact of green organizational identity on green competitive advantage: The role of green ambidexterity innovation and organizational flexibility. *Mathematical Problems in Engineering*, 2022.
- Chulin, P., & Hong, T. (2017). *Chinese Journal of Management*, 14(6), 832–841. <https://doi.org/10.3969/j.issn.1672-884x.2017.06.006>
- Gioia DA, Thomas JB. 1996. Identity, image, and issue interpretation: Sensemaking during strategic change in academia. *Administrative Science Quarterly* 41(3): 370–403.
- Gioia, D. A., Price, K. N., Hamilton, A. L., & Thomas, J. B. (2010). Forging an Identity: An Insideroutsider Study of Processes Involved in the Formation of Organizational Identity: <https://doi.org/10.2189/Asqu.2010.55.1.1>, 55(1), 1–46. <https://doi.org/10.2189/ASQU.2010.55.1.1>
- Köşker, Z., & Güner, A. (2020). Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Yeşil Örgüt Kültürü. *Ekonomi İşletme Siyaset Ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 6(1), 88-109.

Meri Taksi Devciyan

Kuo, F. I., Fang, W. T., & LePage, B. A. (2022). Proactive environmental strategies in the hotel industry: eco-innovation, green competitive advantage, and green core competence. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(6), 1240-1261.

Leonidou, L. C., Leonidou, C. N., Fotiadis, T. A., & Zeriti, A. (2013). Resources and capabilities as drivers of hotel environmental marketing strategy: Implications for competitive advantage and performance. *Tourism Management*, 35, 94-110.

Lin, H. (2012). Strategic Alliances for Environmental Improvements. *Business and Society*, 51(2), 335-348. <https://doi.org/10.1177/0007650312437918>

Lin, Y. H., & Chen, Y. S. (2017). Determinants of green competitive advantage: the roles of green knowledge sharing, green dynamic capabilities, and green service innovation. *Quality & Quantity*, 51, 1663-1685.

Linlin, G. (2019). Thesis for Master's Degree Title Green organizational identity □ Green ambidextrous innovation and Green Competitive advantage-the moderating effect of Organizational flexibility Name Gao Linlin Major Enterprise Management Research Orientation Organizational theory and innovation School Business Administration Tutor Cao Cuizhen

Muisyo, P. K., Qin, S., & Ho, T. H. (2021). The role of green HRM in driving a firm's green competitive advantage: the mediating role of green organizational identity. *SN Business & Economics*, 1, 1-19.

Nuryakin, N., & Maryati, T. (2022). Do green innovation and green competitive advantage mediate the effect of green marketing orientation on SMEs' green marketing performance?. *Cogent Business & Management*, 9(1), 2065948.

Roulin, C., & Hong, T. (2019). *Studies in Science of Science*, 37, 329-374. <https://doi.org/10.16192/j.cnki.1003-2053.2019.02.019>

Song, W., & Yu, H. (2018). Green innovation strategy and green innovation: The roles of green creativity and green organizational identity. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 25(2), 135-150.

Soewarno, N., Tjahjadi, B., & Fithrianti, F. (2019). Green innovation strategy and green innovation: The roles of green organizational identity and environmental organizational legitimacy. *Management Decision*, 57(11), 3061-3078.

Tepe Küçükoğlu, M., (2018), "The Mediating Role Of Green Organizational Culture Between Sustainability And Green Innovation: A Research In Turkish Companies", *Business & Management Studies: An International Journal*, 6(1), s. 64-85.

Zameer, H., Wang, Y., Vasbieva, D. G., & Abbas, Q. (2021). Exploring a pathway to carbon neutrality via reinforcing environmental performance through green process innovation, environmental orientation and green competitive advantage. *Journal of environmental management*, 296, 113383.

Zhou, K. Z., Brown, J. R., & Dev, C. S. (2009). Market orientation, competitive advantage, and performance: A demand-based perspective. *Journal of Business Research*, 62(11), 1063-1070

Farklı İnanışlara Göre Ölümde Yemek Ritüelleri

Food Rituals At Death According To Different Beliefs

Selma Atabey / Öğr. Gör. Dr.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Ortaca MYO,
s.atabey@mu.edu.tr

Özet

İnsanlar doğar, yaşar ve ölür. Bu nedenle insanların tarihinden ve varlığından bahsedilebilmesi için ölümden de bahsetmek gerekmektedir. Hayatın üç önemli olayı doğum, evlilik ve ölüm önemli geçiş dönemleri olarak da bilinir. İnanışlar, yaşanılan yerler ve zamanlar farklı olsa da bu geçiş dönemlerinde farklı adetler, gelenekler, ritüeller oluşmuştur. Buna neden olarak tehlikelerden korunma çabası, üzüntüyü sevinci paylaşma, kutlama, kutsanma, adaklar adama gibi birçok inancı saymak mümkündür. İnanışlar geleneklere dönüşmüş ve günümüze kadar taşınmıştır. Her toplumun kültürü farklılaşsa da bazı gelenekler, ritüeller benzer özellikler gösterebilmektedir. Yaşam için gereklilik olan yemek, mutlu, üzüntülü ayrımı yapılmadan birçok olayın içerisinde yerini almıştır. Bu çalışma, yaşayan her canlının mutlaka canlılığının son bulması gerçeğinden, yok oluştan ve ölümden sonrasının bilinmezliğinden kaynaklanan davranışları, yiyecek ve mutfak açısından incelemektedir. Antik dönemden günümüze, dünya genelinde farklı bölgelerde yaşayan toplumlara ve mensubu oldukları din ve inanışlara göre değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma nitel araştırma deseninde olup tarihsel karşılaştırmalı yöntem ile analizler yapılmıştır. Tarihsel boyutta eski çağ, yakın çağ ile günümüz arasında, inanışlarda ise İslam, Hristiyan ve Şaman inanışları ile bu inanışlara sahip toplumlardan örnekler ile sınırlandırılmıştır. İnanışlar nedeniyle benzer davranışlar, benzer süreçlerde yapılırsa da eski çağdan günümüze yemek çeşitleri, bunların kullanımında değişiklikler olmuştur. Ölüm merasimlerinde mutlaka yemek yapılmış veya kullanılmıştır. Kimi tanrıya, kimi ölen kişinin hayrına yapılmaktadır. İçeriklerine bakılırsa ilk kanla başlayan gıda maddeleri günümüzde helvaya dönüşmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ölüm, Cenaze Yemeği, Din, Gelenek, Yemek
Jel Kodu: L83

Abstract

In order to talk about the history and existence of people, it is necessary to talk about death. The three important events of life, birth, marriage and death are also known as important transition periods. Although beliefs, places and times are different, different customs, traditions and rituals have been formed during these transition periods. As a reason for this, it is possible to count many beliefs such as the effort to protect from dangers, sharing sorrow and joy, celebration, consecration, sacrifice. Beliefs have turned into traditions and have been carried to the present day. Although the culture of each society differs, some traditions and rituals can show similar characteristics. Food, which is a necessity for life, has taken its place in many events without making any distinction between happy and sad. This study aims to evaluate the fact that every living creature's life must come to an end, resulting from the fact of extinction and the unknown after death, from ancient times to the present day, according to the societies living in different regions around the world and the religions and beliefs they belong to. The study is in qualitative research design and analyses were made with historical comparative method. In the historical dimension, it is limited to the ancient age, the recent age and the present day, and in beliefs, it is limited to Islamic, Christian and Shaman beliefs and examples from societies with these beliefs. Although similar behaviors are made in similar processes due to beliefs, there have been changes in the types of dishes and their use from ancient times to the present. Meals were made or used in death ceremonies. Some are made for God, some for the benefit of the deceased. Judging by their contents, the food ingredients that started with the first blood have changed to halva today.

Keywords: death, funeral meal, religion, tradition, food
Jel Codes: L83

Giriş

Canlının yaşamsal fonksiyonlarının bitmesi olan ölüm, toplumsal bir olay olarak değerlendirilir. Ölümle birlikte cenaze sahiplerinin defin öncesi, sırası ve sonrasında gelenek haline gelmiş davranış, tören ve ayinleri yüzyıllardır incelenmiştir (Sağır, 2017). Ölümle ilgili gelenekler ve ritüeller, ölen insanın yakınlarının yaşadığı boşluk, bir daha görememe duygusunu kabulleniş ve kaybın oluşturduğu kederi azaltmaya veya önlemeye yönelik oluşturulmuş pratiklerdir. Bu pratikler ölen kişiyi ölüm sonrasında gideceği yere hazırlamak, gittikten sonra orada onu korumak ve kutsamak için de yapılmaktadır (Başçetinçelik, 2001). Bu inanışlara halk kültürü denmektedir. Halk kültürü, yazılı olmasa da bazen özendirme yoluyla, bazen toplum baskısı ve kınama şeklinde yaptırımlarla bireylerin uyması beklenen kuralların, adetlerin oluşturduğu davranış şekilleridir (Bars, 2014). Ölüm, her ne kadar bir yok oluş olsa da, ilk çağlarda buna pek inanmamışlardır. Ölüm sonrasında bir yaşamın olduğuna inanılmış, hatta mezarlara yiyecek, giyecek konulmuştur. Ölen kişiye sevgi ile birlikte, geri döner ve zarar verir hissiyatıyla korku da duyulmuştur. Bu korkunun oluşmasına sebep ise ruhun bedenden ayrılarak istediği zaman, istediği yere gidebilecek olduğuna inanıştır (Çıblak, 2002). Ölen kişinin ruhunu rahatlatmak için yemeklerin yapıldığı bilinmektedir. Bu gelenekselleşmiş ikram belirli günlerde tekrarlanabilmektedir (Kocasavaş, 2002). Bu çalışmada farklı inanışlarda ölümle ilgili yemek ritüellerinin farklılık ve benzerliklerinin tespiti amaçlanmıştır.

Kavramsal Çerçeve / Kuram

Yemek yemek biyolojik bir ihtiyaç olarak bilinse de aslında bir bütünün parçasıdır. Gelenek- görenekleri, beslenme tercihleri, kullanılan araç gereçler, tercih edilen pişirme teknikleri, tüketim şekli ve zamanı gibi birçok değer ile birlikte bir bütündür. Bu değerler toplamına yemek kültürü denmektedir. Her toplumun temel sayılabilecek özellikleri vardır. Bu özellikler toplumdan topluma farklılık gösterir. Toplumun benimsediği bu kültürel değerler küçük yaşlarda öğrenilir ve devam ettirilerek gelecek nesillere taşınır. Toplumdan topluma kültürün farklılık göstermesinde, yaşanılan bölge, o bölgede yetişen tarımsal ürünler, bölgenin iklim ve coğrafik yapısı etkilidir. İlave olarak toplumun yerleşik veya göçebe yaşam biçimi, geçmiş dönem yaşanmışlıkları ve hatta inanışları, kültürün farklılaşma nedenlerindedir. Yemek kültürünün bir parçasıdır. Beslenme şekli, hangi zamanlarda ne yendiği veya ikram edildiği gibi davranışlara yansıyan durumlar yemek kültürünün bir parçasıdır. Yemek kültürü, coğrafyaya göre değişmekle birlikte yemeklere ait kültürel davranışlarda değişmektedir (Dedeoğlu vd., 2005). Yemek kültürel sınıfları da gösterir konumdadır. Bazı özel yiyecekler için yüksek statüdeki insanlarla, bazı yemekler ise alt sınıf in-

sanlarla ilişkilendirilir. Bu durumu "yemek toplumsal hiyerarşinin bir simgesi haline gelmiştir" şeklinde ifade etmek mümkündür (Beardsworth ve Keil, 2002). Kültürel bir davranış olarak yemek, insanları birbirine bağlayıcı, ilişkileri güçlendiren bir özellik göstermektedir (Sağır, 2012). Yemek, toplumlarda kederin, sevincin, kutlamanın, düğünlerin, festivallerin vazgeçilmezidir. Asker göndermelerinden, ölüm ritüellerine kadar birçok olayda yemek simgeleşmiştir. Hayatın önemli olaylarından olan ölüm ile ilgili ritüel, gelenek ve görenekler hemen her toplumda kendini gösterir. Bu önemli olay, yemek kültüründe de toplumsal farklılıkları ortaya koymaktadır. Ölüm ve yok oluş ile birlikte cenaze evine götürülen yemekler, defin işlemi sırasında başlayan ve "ruhuna gitsin" sözleriyle tüketilen helvalar, belirli periyodlarla yapılıp hayrına dağıtılan veya ikram edilen yemekler aslında hem ölen kişi için hem de ölenin yakınlarının yanında olmak, kederlerini paylaşmak adına yapılan örneklerdir. Bu noktada yemek de ölüm gibi kültürel bir olgu olup kültürel kimliğin bir parçası konumuna taşınmaktadır (Hillel vd., 2013).

İnsanın hayat bulduğu dönemden günümüze kadar, deneyimleri ve öğrenmeleri sonucunda farklı inanmalar oluşmuş, dinsel davranışlar gelişmeye başlamıştır. İnsanlar varoluşu anlamlandırmaya, kendinin bulunduğu değeri anlamaya çalışmıştır. Mitoloji, çok tanrılı olanlar, tek tanrılı olanlar, batıl veya hak gibi farklı inanmalar gerçekleşmiştir (Kaynak, 2012). İnanışlar ise toplumun yaşam şartlarını, beslenme tercihlerini, geleneklerini belirleyici olmuş kültürel oluşumuna yön vermiştir.

Şamanizm'in arkeolojik kayıtlara göre paleolitik çağın başlarında olduğu düşünülmektedir. "Şaman" kelime olarak büyücü anlamına gelmektedir. Kitabı, ibadet şekli olmadığı gerekçeleriyle Şamanizm'in din olmadığını ifade edenler olduğu gibi bir din olduğunu kabul eden araştırmacılarda vardır. Şamanın, ölümden sonraki dünya ile ilişki kurduğuna ve iyileştirme gücüne sahip olduğuna inanılır (İzgi, 2012). Şamanizm için Bering Boğazı'nda yaşayan insanların dini olarak ortaya çıktığı, Orta ve Kuzey Asya'dan sonra Avrupa, Amerika, Afrika, Avustralya kıtalarında kabul edildiği ifade edilmektedir (Toprak, 2020). Türklerin dininin İslamiyet öncesinde "gök tanrı" olduğu ve yapılan araştırmaların ve kayıtların ışığında eski Türk toplumlarında Şamanlığın görüldüğü bilinmektedir (Kemaloğlu, 2018).

Hristiyanlık, günümüzde en yaygın kabul edilen din olarak Filistin'de MS 1. Yüzyılda ortaya çıkmıştır. Avrupa başta olmak üzere Amerika, Avustralya, Afrika ve Asya'da Hristiyan nüfus söz konusudur (Kurt ve Aykıt, 2019). Hristiyan dininin peygamberi olan Hz. İsa İsrail'de Yahudi dininin hakim olduğu dönemde doğmuştur. Hristiyanlık, mesajlarıyla da Yahudi dine benzemektedir. Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi başlangıç sayılarak, sonrasında 12 havari ve Hz. Meriem'in Kudüs'te on günlük inzivası gerçekleşmiştir.

Farklı İnanışlara Göre Ölümde Yemek Ritüelleri

Ardından Kilise doğmuş ve Hristiyanlığın yayılması için çalışılmıştır (Şimşek, 2001).

İslamiyet dünyada yayılımı ve kabul eden insan sayısı ile en büyük ikinci dindir. İslamiyet'i kabul eden ve yaşayan insanlara "mümin" veya "Müslüman" denmektedir. Müminler özellikle Ortadoğu, Orta ve Güney Asya ile Kuzey Afrika'da yayılım göstermektedir (Akın ve Yanlız, 2015). İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed Mustafa'dır ve kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'dir. İslamiyet, Arabistan'ın Mekke şehrinde 610 yılında doğmuştur. Günümüz Türkiye Cumhuriyetinde çoğunluğun tercih ettiği din İslamiyettir. Bu nedenle Türkiye mutfak kültürünü İslamiyet öncesi ve sonrası olarak incelemek mümkündür. Bundaki temel etken İslamiyet ile birlikte yenilmesi ve yenilmemesi gereken besinler haram ve helal olarak belirlenmiş olmasıdır. İlave olarak İslamın, yaşantı içerisinde sofrada adabından, geleneklere kadar birçok konuya etkisi olmuştur.

Yöntem

Yemek, hayatın devamlılığının temel gereksinimi olmasının dışında birçok sevinçli ve üzüntülü olay ile ilişkilendirilmiştir. Araştırmanın amacı, günümüzde farklı kültürlerde gördüğümüz veya yaşadığımız ölüm geçiş dönemi yemeklerinin farklılık ve benzerliklerini tespit etmektir. Kültürlerin oluşumunda tarihsel değişimler ve inançlar önemli rol oynamaktadır. Geniş anlamda görebilmek için ise tarihsel değişimleri ve inanç kaynaklı değişimleri de incelemek gerekmektedir. Nitel araştırma deseninde olan çalışmada tarihsel karşılaştırmalı yöntem kullanılarak farklılık ve benzerlikler tespit edilmiştir. Sosyal bilimlerde nitel araştırma teknikleri içerisinde yer alan tarihsel karşılaştırmalı yöntem, belirlenmiş olan bir konuyu kültürler arasındaki farklılıklar ile inceleyen bir araştırma türüdür (Neuman, 2013). Bu çalışmada ise sosyolojik bir dayanak olması nedeniyle karşılaştırmalı tarihsel sosyolojide kullanıldığı şeklidir. Araştırmanın sorunsalı üç boyut ile ele alınmıştır. Bunlar;

- Ölümle ilişkilendirilen yemek kültürünün toplumlar boyutunda farklılık ve benzerlikleri nelerdir?
- Ölümle ilişkilendirilen yemek kültürünün inanışlar boyutunda farklılıkları ve benzerlikleri nelerdir?
- Ölümle ilişkilendirilen yemek kültürünün tarihsel değişimler boyutunda farklılıkları ve benzerlikleri nelerdir?

Evren olarak tarihsel değişimler insanlık tarihinden günümüze tüm zamanlar olması nedeniyle çok geniş kapsamlıdır. Tüm zamanlar incelendiğinde araştırmanın kapsamı çok geniş olacağı ve karşılaştırmalı analizde kontrollerin sağlanamaması kaygısıyla dönemsel inceleme yapılmıştır. Karşılaştırmalı analizde çok sayıda toplum, ülke veya olay incelenmesi ve mukayesesinde veri elde edilmesi, verilerin analizi

zorlaşmakta ve güvenilir sonuçlara ulaşmak konusunda endişeler yaratmaktadır. Bu nedenle karşılaştırmaya dahil edilecek örneklerin sayısı 2 veya 3 örnek ile sınırlandırılması gerekmektedir (Erdoğan, 2021). Araştırmada zamansal örneklem olarak eski çağ, yakınçağ ve günümüz belirlenmiştir. İnanışlar açısından en eski dinlerden olan Şamanizm ve yakınçağda var olması, günümüzde en yaygın iki din olması nedeniyle Müslümanlık ve Hristiyanlık tercih edilmiştir. Bu inanışlara mensup toplumlar da yapılan çalışmalar örneklem alınmıştır. Tarihsel anlamda detaylı bilgiye ulaşılamaması araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Bu nedenle bilimsel dayanağı olan, konuyla alakalı bilgisine ulaşılabilen kesitlerin karşılaştırılması öngörülmüştür. Google Scholar arama motoru ile "ölümde yemek ritüelleri" anahtar kelimesiyle taratma yapılarak elde edilen 15 adet makale ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Tarihsel karşılaştırmalı analiz yönteminde uygulandığı üzere kanıtlar bu makalelerden çekilerek, aralarındaki ilişkileri anlaşılır şekilde sunularak (Neuman, 2013), araştırma sonuçlandırılmıştır. Araştırmada kullanılan makaleler Tablo1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Dahil Edilen Çalışmalar

	Çalışmanın Künyesi	Çalışma İsmi
1	Ertit, 2022	Adana Arap Alevilerinde Cenaze Ritüellerindeki Dönüşüm: Daha Az Masraf, Daha Az Külfet.
2	Aslanoğlu, 2021	Afrika Kıtasında Nilotik Bir Halk: Dinkalar ve Geleneksel Dinka Dini.
3	Mandaloğlu, 2012	İslamiyet'ten Önce Türklerde Toplantı Ve Törenler
4	Çelik, 2022	Şamanistik Köken Bağlamında Aydaş Aşı Geleneği: Uşak Örneği
5	Yılmaz, 2022	Kaynakları ve Yapısal Özellikleri Açısından Antik Mısır'da Etik
6	Kızıl, 2017	Antik Dönem Yunan Dünyası'nda Ölüm Kavramı Ve Bununla İlgili Bazı Betimler
7	Mandacı, 2020	Asurlular'da Cenaze Ritüelleri ve Ölü Gömme Gelenekleri

8	Gökçe ve Pınarcık, 2020	Geç Hitit Kent Devletleri Dönemi Dini Yapısı Üzerine Gözlemler
9	Yılmaz, 2020	Bizans'da Ölüm İkonografisi
10	Başoğlu ve Doğan, 2021	Bulgaristan Türkleri Şumnu (Shumen) İli Cenaze Gelenek Ve Göreneklere
11	Saklı ve Selçuk, 2022	Güney Kazakistan Sosyal Hayatında Türbeler Ve Türbelerde Yapılan Ziyaretler
12	Aksin ve Seyfeli, 2022	Mrtıy: Hinduizm'de Ölü Şarkiyat
13	Akalın, 2014	Hıristiyanlığa Aktarılmış Ritüeller Olarak İsis Kültündeki Vaftiz ve Günah Çıkartma Ayinleri
14	Şimşek, 2005	Süryanilerde Ölüm
15	Eroğlu, 2020	Kosova- Prizren Türk Halk Kültüründe Ölüm

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Çalışmada nitel araştırma deseni, tarihsel karşılaştırmalı analiz tekniği tercih edilmiştir. Bu teknikte dökümanlardan elde edilen verilerin karşılaştırmaları yapıldığı için etik kurul raporuna gerek yoktur.

Bulgular ve Yorumlanması

Ölümde yemek ritüelleri örnek olayı ile tarihsel karşılaştırma için öncelikli olarak tarihi açıdan bir sınıflandırma yapılmıştır. Buna göre İnsanlık tarihinin erken dönemlerinden Şamanizmin yaygın olduğu dönem dikkate alınmıştır. Hristiyanlık ikinci ve Müslümanlığın doğuşunun olduğu dönem üçüncü tarihsel aralığı oluşturmuştur. Son olarak günümüz dikkate alınarak karşılaştırma yapılmıştır. Buna göre dini inanışlara göre tarihsel dizilim ve ölümlerde yemek ritüelleri Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2. Dini İnanışlar Tarihsel Dizilim Ve Ölümde Yemek Ritüelleri

Dönemler	Dinler	Ölümde Yemek Ritüelleri
Paleolitik dönem başları olduğu ifade edilmektedir.	Şamanizm	Ölümden sonra yemek verilir. Mezarlıklara yemek koyulur. Kurbanlar kesilir. Bazı günlerde ziyafetler tekrarlanır. Bugünler üç, dokuz ve otuzdur. Mezarlıklara yemek bırakılır ve şarap dökülür.
Miladi takvime göre 1. yy	Hristiyanlık	Vaftiz (suya daldırarak günahlarından arındırma ve ebedi dünyaya hazırlama) sonrası vaftiz yemeği verilir. Onbeşinci gün paskalya çöreği dağıtılır. Hz. İsanın ölüm ritüellerinde ise et ve hayvansal ürün tüketilmeyen oruç söz konusudur.
610 yılı	İslamiyet	Defin sonrası yemek verilir. Yasta olan ailenin yakınları ve komşuları tarafından yapılan yemekler taziyeye gelenlere ikram edilir. Üçü, yedisi, kırkı, elli ikisi, senesinde yemekler verilir hayır dağıtılır.

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Karşılaştırmalı analiz sonrasında elde edilen bulgular Antik dönem (insanlık tarihinin erken dönemleri), Hristiyanlık ve Müslümanlığın doğduğu ilk çağın son dönemi ve Orta çağ dönemi şeklinde sıralanarak ve örneklenerek verilmiştir. Buna göre Antik dönem (insanlık tarihinin erken dönemlerinde) örnekleri;

- Antik dönem inanışlarına göre Mısır'da ölümden sonra yargılanacaklarına inanılırdı. Geride kalan yakınları tarafından okunacak dualar ve söylenen sihirli sözlerle, ölenin bu yargılanmayı rahat atlatabileceği düşüncesi hakimdir. Ölenin yakınları kendisini andıkça ve mezara yemek bıraktıkça, ölen kişi öbür dünyada aç kalmayacak ve ızdırap çekmeyecektir. Mısırlılar için cehennem kazanında yanmak istenmeyen bir sondur. Mısır inanışında ruh bedeni terk ettiğinde ölüm gerçekleşir. Ancak geri döneceğine ve beden bozulmamışsa tekrar hayat bulacağına inanılması nedeniyle mumyalama yapılmaktadır (Yılmaz, 2022). Mısır, Afrika ve Asya kıtalarının birleşim noktalarında yer alan, halkının günümüzde %90'ı Müslüman olan bir ülkedir.
- Antik Yunan'da ölüm başka bir hayata geçişin dönüşümüdür. Ölen kişi yıkanır, kokulu yağlarla

Farklı İnanışlara Göre Ölümde Yemek Ritüelleri

ovulur ve ertesi gün kendi evinde sergilenirdi. Defin işlemi sonrası yakınları üç gün mezar başında nöbet tutarlardı. Definden sonra ise diğer dünyada rahat etmesi ve yemek sıkıntısı yaşamaması için çeşitli çörekler, şarap, meyveler mezara bırakılırdı. Şarap ile sulanan mezardan ölü susuzluğunu giderir, getirilen çörekleri yer veya ruhlarla ikram ederdi. Ruhların kalanlara zarar vermesi de böylece engellenmiş olurdu. Ruhları memnun etmek için en kıymetli çörekler insan ve hayvan kanıyla yapılanlarıydı. Ölüye yemek götürme abartılmış olacak ki Plutarkhos Solon'un ölçüleri aşmama konusunda düzenlemeler yaptığı ifade edilmektedir. Defin işlemi sonrası yakınları yas evine dönüp başka evlerden getirilen sularla yıkıyorlar ve cenaze ziyafeti veriyorlardı. Bu yemekte ölünün yeri boş bırakılıyor ve ölü acı çekmesin diye sessiz yemek yeniyordu. Ölümün üçüncü ve dokuzuncu günü, ölenin yakınları yemek ve kurban götürerek mezara bırakıyorlardı (Stears 1998). Dokuzuncu gün yemek ve kurban götürülmesinin nedeni, ölenin ruhunun geri dönebileceği korkusuydu. Üçü ve dokuzunda yapılan bu ritüellerden sonra 30. Günü yakınlarla, eşe, dosta ziyafet tekrarlanırdı (Kızıl, 2017).

- Hitit'ler Anadolu'da, Asurlular ise Mezopotamya'da yaşamışlardır. Geç Hitit döneminde ruhun ölüm sonrasında diğer dünyada yaşayacağına inanıldığı için mezarlara yiyecekler kaplarıyla bırakılırdı. Asurlularda da aynı inanışla yapıldığına inanılmaktadır (Gökçe ve Pınarcık, 2020). Her iki dönemin antik kazılarında mezarlar içerisinde bulunan yiyecek kapları ve yemek kalıntıları bu inanışı ve ritüeli açıklamaktadır (Mandacı, 2020). Bizans'ta ise ölüm sonrasında ölenin evinin önüne vazo koyularak, yas evinde yemek verilirdi. Ölü yatağı başında yas tutulurdu (Yılmaz, 2020).

İlk çağ sonuna doğru ve Orta Çağın başında Hristiyanlık dinine özel bulgular şu şekildedir;

- Dinkalar, kendi geleneksel dinlerine (Dinka dini) inanmakta olan bir klandır. Sudan'da yer alan klanda, Nilotik (Afrika'da bir kabile) halkın ataları yaşamaktadır. Dinkalar ölen kişilerin ruhlarının atalarının ruhlarına karıştığına inanırlardı. Kendi yakınlarının ruhları, atalarının ruhları içerisindeyken kendilerine yardımcı olmak için aracı olduğuna inanır, saygı duyarlardı. Atalarının ruhları hastalıkları iyileştiren, kötülükleri uzaklaştıran şifacılardandı. Farklı klanlar arasında ölümlü kavga olursa, öldüren kişinin klanı barışmak için tören düzenler ve öldürülenin klanına gücü ölçüsünde sığır veya sığırlar verirdi. Bazen kız verildiği de olurdu. Bir çeşit kan parası olan bu hediyeler kavganın, kan davasına dönmesini engellerdi. Ölenin defin işlemi akrabaları tarafından gerçekleştirilirdi. Defin sonrasında ölenin akrabalarının

hastalıklı olacağı inancıyla kimse onlara yaklaşmazdı. Bu durum yas boyunca devam ederdi. Yas süresi tamamlandığında ölenin akrabaları törenle temizlenir, yıkanır. Ölenin kadın veya erkek oluşuna göre tavuk veya koç kurban edilerek normal hayata dönülürdü. Bu kesilen et ile yapılan yemekler herkese dağıtılır ama ölenin akrabaları yemezdi. Çünkü bu kurban etinin ölenin hastalıklarını akrabalarından uzaklaştırdığına inanılırdı (Aslanoğlu, 2021). Sudan Afrika'da yer alan, günümüz itibarıyla nüfusunun %90'ı Müslüman olan bir ülkedir.

- Hristiyanlıkta ölüm, ruhun özgürleşmesi, Hz İsa gibi sonsuz bir yaşama başlanması olarak değerlendirilir. Vaftiz suya daldırarak veya su ile yıkayarak günahlardan arındırma demektir. Doğumda yapıldığı gibi ölümde de yapılmaktadır. Doğumda yapılan anne karnından gelen eksiklikleri arındırarak hayata hazırlama, ölümde yapılan ise günahlarından arındırarak ebedi hayata hazırlama için yapılmaktadır. Vaftiz ile kutsanarak ölümsüzlüğe geçmesi ritüeldir. Vaftiz banyosunun ardından Hz İsa'nın vaftiz yemeği, son akşam yemeğinde olduğu gibi kutsal yemek yenmekte ve perhize girilmektedir (Akalin, 2014).
- Süryaniler, Mezopotamya'nın kadim halkıdır ve Hristiyanlığı kabul eden ilk topluluk olarak bilinir. Defin işleminden sonra yas evine geldiklerinde pilav ve et içerikli yemekler yenir. Malzemeler dışarıdan getirilmiş olsa bile yemek kesinlikle yas evinde pişirilir. Dışarıdan yemek getirilmemekte ve kabul edilmemektedir. Ölenin ardından üçü, dokuzu ve kırkında yemekler dağıtılır. Cenaze sahibinin gücü yoksa bu görevi kilise gerçekleştirir. Ölümünden sonra 2 haftalık süreçte mezarlık ziyaretleri yapılmamaktadır. On beşinci gün çörek dağıtılır ve mezarlık ziyareti yapılır. Mezarlık ziyaretleri ise Cumartesi akşam saatlerinde yapılmaktadır. Ölenin kadın yakınları başörtülerini ters takar ve taziyeye gelenlere acı kahve ikram edilir. Paskalya (Hz. İsanın çarmıha gerilmesinin üçüncü günü dirildiğine inanılır ve bu kutlanır) dönemindeki perhiz günlerinde ise 40 gün etsiz ve hayvansal ürün kullanmadan yemekler yenilmektedir (Şimşek, 2005).
- Hindistan Güney Asya'da bulunan, halkının yaklaşık % 80'i Hinduizm, yine yaklaşık %15'i İslamiyet mensubudur. Hinduizm'de cenaze yakılır, yakılma sırasında yakınları tarafından ateşe çiçekler, kokulu ürünler atılır. Yakılmada neden ruhun ayrılmasını, havayla karışmasını sağlamaktır. Cenazenin yanma işlemi bittiğinde yanmayan mücevherleri, cenaze sonrası verilen yemekle birlikte dağıtılır. Yas yemeği mercimek ve piring ile yapılan "kticheree" dir. Cenaze sahibi üçüncü günün sonunda külleri toplayarak Ganj nehrine bırakır. Yas süreleri resmi olarak 13 gündür. 3. Gün küllerin toplanmasından sonra tırnaklar, saç

ve sakallar kesilmez, vejeteryan yemekler yenir. Yıl dönümünde ise anısına yemek verilir (Aksin ve Seyfeli, 2022).

Türklerde İslamiyet öncesi ve sonrası dönem ile birlikte günümüzde devam ettirilenler şu şekildedir;

- İslamiyet öncesi Türk kültüründe ölüye saygı duymaları, ölümden sonraki hayata inanıyor olmaları nedeniyle "yoğ aşısı" olarak da bilinen bir tören yemeği verilirdi. (İnan, 2000). Ölen kişinin aşının verildiğini ifade etmek için ise "yoğladı" denirdi (Mandaloğlu, 2012). Şamanlıkta ölüm sonrasında dirilme inancı nedeniyle ölüm başlangıcın sembolü olarak değerlendirilmekteydi (Bars, 2018).
- Günümüzde Hunlar ve Göktürklerden itibaren İslamiyet öncesinde ve sonrasında uygulanan ölüm ritüelleri, Bulgaristan Türkleri de dahil olmak üzere çok küçük farklılıklarla uygulanmaya devam etmektedir. Defin işlemini erkekler gerçekleştirip cenaze evine gelindiğinde, dualar edilerek taziyeler başlar. Baş sağlığı dilenir ki bunda amaç birlik olmak, acıyı paylaşmaktır. Taziye evinde yemek pişirilmediği için konu, komşu gün sırayla yemek pişirerek taziye sahipleri ve taziye gelenler için taziye evine getirirler. Üçüncü, yedinci, kırkinci günleri ve seneyi devriyesinde yemekler verilerek hayırlar yapılır. Bazen evde bazen camilerde dualar ile verilen bu yemeklerle birlikte, helva, çikolata, lokum gibi ikramlıklar bulunur. Bu hayırların ölenin ruhunu azaptan kurtaracağına inanılır. Bulgaristan Türklerinde defin günü mezar kazıcılara peksimet gönderildiği, defin sonrasında pekmezden yapılan helva dağıtıldığı için küçük bir farklılık oluşmuştur (Başoğlu ve Doğan, 2021). Güney Kazakistan'da ilave olarak türbe ziyaretlerinde bahçesinde bulunan meyve ağacının meyvesi kutsal sayılarak, hastalıklara şifa olması için yenilmektedir. Türbede yoğ yemekleri yapılmakta, kurbanlar kesilmekte, kurban etlerinden yahni yapılarak dağıtılmaktadır. Dualarının kabul olması için ziyaret yerinin duvarlarını kucaklamak, mum yakmak, ziyaretin etrafında üç veya yedi defa dolaşmak gibi ritüellerde vardır (Saklı ve Selçuk, 2022). Kososva'da definden sonra üçünde yemek, yedisinde yemek ve helva, kırkında ise helva mezarlık ziyaretleri sonrasında hayrına dağıtılır. 52. Gecesi ise mevlit okutularak helva ikramı yapılmaktadır (Eroğlu, 2020).
- Günümüzde Uşak'ta benzer şekilde çocuğun hastalıktan kurtulması için yapılan bir ritüel aydaş aşısıdır. Çocuk hastalıktan kurtulunca ölümden dönmüş gibi düşünülmemektedir. Hastalığa sebep olarak, musallat olan kötü ruh gibi varlıklar öngörülmektedir. Benzer durum lohusa anne ve bebek içinde uygulanabilmektedir (Çelik, 2022). Çalışma Uşak'ta yapılmakla birlikte birçok farklı ilde de benzer şekilde uygulandığı bilgisi verilmiştir. Bu durumu Şahbaz (2020) inancın köke-

ninin Orta Asya olduğu, Alevi veya Sünni Yörük Türkmenlerince uygulanan bozkır inançlarından olduğu şeklinde açıklamıştır. Adana Arap Alevilerinde, ölümlerle birlikte defin ritüelinin içerisine dahil olmuştur. "hımlen" olarak ifade edilen bu ölüm yemeğinin "yüklenmek" anlamına geldiği ifade edilmiştir. Eskiden ölen kişiyi mezarlığa kadar omuzlarda taşıyan erkeklere defin işlemi bittikten sonra verilen bu yemek için hane halkından bazıları evde kalıp hazırlığı tamamladığı açıklaması yapılmıştır (Ertit, 2022).

Tartışma ve Sonuç

Ölüm, hangi din, hangi toplum veya kültür olursa olsun önemli bir olay olarak algılanmıştır. Ölüm, bazı inanışlarda yok oluş olarak nitelendirilirken, bazı inanışlara göre, yeni bir dönemin başlangıcı olarak değerlendirilmiştir. Başlangıç olarak düşünenlerin ritüellerinde, yaşanan dünyanın dışında diğer dünya için çaba sarf edildiği görülmektedir. Ölümle birlikte, ruhun özgür kaldığı veya asıl dünyaya göçtüğü gibi inanışlarda, bir daha yaşadığı dünyaya geri dönüş olmadığının kabul edilmesini görmek mümkündür. Bu nedenle yemek kültüründe son görevi icra etmeye yönelik ritüeller oluşmuştur. Bazı yemek ritüellerinde ise ruhların geride kalanlara zarar vermesinden korkulduğu için, bir çeşit gönlü hoş tutma, memnun etme çabası da söz konusudur.

Yemek günümüzde de birçok etkinlik ve gelenekle iç içe geçmiştir. Bu durumun aslında Antik dönemden, insanlık tarihinden beri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Günümüzde, nedeni değişse dahi, en çaresiz kalınan durum olan ölümden bile, yemek, geleneklerin içerisinde yerini almıştır. Antik dönemde ölenin ruhunun rahat olması, aç kalmaması için yapılan ritüeller, günümüze gelene kadar küçük farklılıklarla taşınmıştır. Bu farklılıkları şu şekilde oluşturmak mümkündür;

- Eski dönemlerde mezarlara bırakılırken, zaman içerisinde, eşe, dosta, taziye gelenlere ikrama dönmüştür.
- Eski dönemlerde üçü, dokuzu gibi günlerle beraber zaman sınırı olmadan, her zaman yemek bırakılınca ölenin rahat edeceği düşüncesi hakimdir. Ancak yine de belirli günlerin olduğu aşikârdır.
- Eski dönemlerde taziyede ikram yokken, Hristiyanlıkta acı kahve, Müslümanlıkta ise yemek şeklinde ikramlar olduğu görülmektedir.
- Verilen yemeklere helva, lokum, çikolata gibi yiyeceklerin ilavesi özellikle Müslümanlık sonrasında dikkat çekmektedir.
- Hayvan kanıyla yapılan çörekler yerine huzuru ve ağız tatlılığını simgeleyen paskalya ve helva örneklerine dönmesi söz konusu olmuştur.

Dönemsel, inanışsal benzerlikleri ise şöyle ifade et-

Farklı İnanışlara Göre Ölümde Yemek Ritüelleri

mek mümkündür;

- Her dönemde ve her inanışta üçü ve yıl dönümü önem kazanmıştır.
- İlk dönemlerde dokuzunda uygulanan yas töreni ve yemeği Müslüman olan ülkelerde yedisine taşınmıştır.
- Hayırına dağıtılabacak yemekler önceden ölenin yakınları tarafından yapılırken, İslamiyet sonrasında konu komşunun yapıp getirdikleri taziyeye gelenlere hayır duası için dağıtılmıştır.
- Kurban kesilerek hayırına dağıtımında yas evinin ve yakınlarının yememesi ve Hristiyanlıkta vejeteryan beslenilmesi benzerlik göstermektedir.
- İlk dönemlerde şarap ile mezarlık sulamasına benzer olarak günümüzde su ile sulama devam etmektedir. Şarabın Müslümanlıkta haram olması nedeniyle suya dönmüş olabileceği düşünülebilir.

Çok küçük farklılıklarla eski dönemden günümüze kadar taşınan bu gelenek aslında insanların duyduğu kederi hafifletmek için, özlemi gidermek için, kendisinin de yaşayacağı durumu hatırlattığı ve korku yarattığı için, birlik beraberlik içinde acıyı paylaşmak için gibi birçok nedenle yere, zamana, inanışa bağlı kalmadan, insani tepkilerin toplamıdır demek yanlış olmayacaktır. İlave olarak kültüre dönüşmüş, kabul edilmiş ve alışkanlık haline gelmiş davranışlar, toplumun inanışı değişse de zaman içerisinde uygulanış- tırılarak kullanımının devam ettirildiğini de söylemek mümkündür.

Kaynakça

- Akalın, Kh (2014). Hıristiyanlığa Aktarılmış Ritüeller Olarak İsis Kültüründeki Vaftiz ve Günah Çıkartma Ayinleri. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi , (42): 41-76. <https://dergipark.org adresinden alınmıştır>.
- Akın, A., & Yanlız, A. (2015). Müslümanlık İbadet ve İnanç Ölçeği Kısa Formu: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 15(1): 235-242.
- Aksin, S., & Seyfeli, C. (2022). Mrtyu: Hinduizm'de Ölüm. Şarkiyat, 14(1): 214-234.
- Anonim (2023). İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/vaftiz> erişim 20.09.2023.
- Aslanoğlu, A. (2021). Afrika Kıtasında Nilotik Bir Halk: Dinkalar ve Geleneksel Dinka Dini. Tarih ve Gelecek Dergisi, 7(2): 818-831. <https://doi.org/10.21551/jhf.943388>
- Bars, M. E. (2014). Şor Kahramanlık Destanlarında Geçiş Dönemleri: Doğum-Evlenme-Ölüm. Electronic Turkish Studies, 9(5).
- Bars, M. E. (2018). Şamanizm'den Tasavvuf'a Şamandan Sufi/Veliye Değişim/Dönüşümler, Türkbilgi, 36: 167-186.
- Başçetinçelik, A. (2001). Karaisalı ve Çevresinde Doğum, Evlenme, Ölüm. Kuva-yi Milliye Şenlikleri Dünden Bugüne Karaisalı. Türkojji Dergisi, 29 (30): 2-18.
- Baçoğlu, A. & Doğan, F. (2021). Bulgaristan Türkleri Şumnu (Shumen) İli Cenaze Gelenek ve Göreneği. Uluslararası Dil Akademisi Dergisi, 9 (2).
- Beardsworth, A. Keil, T. (2002). Sociology of Menu. London: Routledge
- Çelik, T. (2022). Şamanistik Köken Bağlamında Aydaş Aşı Geleneği: Uşak Örneği, Uluslararası Halkbilimi, 5 (2): 217-235.

- Çıblak, N. (2002). Anadolu'da Ölüm Sonrası Mezarlıklar Çevresinde Oluşan İnanç ve Pratikler. Türk Kültürü, 474: 605-614.
- Dedeoğlu, Ö. A. & Savaşçı, İ. (2005). Tüketim Kültüründe Beden Güzelliği ve Yemek Yeme Arzuları: Kadınların Tüketim Pratiklerine Yansımaları, Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 5(12): 77-87.
- Erdoğdu, A. T. (2021). Karşılaştırmalı Tarih Yöntemi ve Eleştirisi . İnsan ve Toplum , 11 (4): 157-199 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/insanvetoplum/issue/71120/1139398>
- Eroğlu, E. (2020). Kosova- Prizren Türk Halk Kültüründe Ölüm, Eurasian Academy of Sciences Eurasian Art & Humanities Journal, 12: 60-70.
- Ertit, V. (2022). Adana Arap Alevilerinde Cenaze Ritüellerindeki Dönüşüm: Daha Az Masraf, Daha Az Külfet. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, (101): 211-234.
- Gökçe, B., & Pınarcık, P. (2020). Geç Hitit Kent Devletleri Dönemi Dini Yapısı Üzerine Gözlemler. Cedrus, 8: 147-176.
- Hillel, D., Belhassen, Y. & Shani, A. (2013). What Makes a Gastronomic Destination Attractive? Evidence from the Israeli Negev, Tourism Management, 36: 200-209.
- İnan, A. (2000). Tarihte ve Bugün Şamanizm, Materyaller ve Araştırmalar, Ankara: TTK Basımevi.
- Kaynak, İ. H. (2012). İnsanın Anlam Arayışında Din ve Mit'lerin Rolü. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1 (1): 673-682.
- Kemaloğlu, O.M. (2018). Şamanizmin Türk Kültürü Üzerindeki Varlığı. I. Uluslararası Türk Kültürü ve Tarihi Sempozyumu Bildiri Kitabı, www.academia.edu. Erişim 10.03.2023.
- Kızıl, A. (2017). Antik Dönem Yunan Dünyası'nda Ölüm Kavramı ve Bununla İlgili Bazı Betimler. Amisos, 2(3): 32-65.
- Kocasavaş, Y. (2002). Eski Türklerde Yas Ve Ölü Gömme Âdetleri. Türkler ansiklopedisi, 3: 67-75.
- Kurt, A. O. Aykıt, D. A. (2019). Dinler Tarihi, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mandacı, E. (2020). Asurlular'da Cenaze Ritüelleri ve Ölü Gömme Gelenekleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (49): 65-80.
- Mandaloğlu, M. (2012). İslamiyet'ten Önce Türklerde Toplantı ve Törenler. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 162 (162).
- Neuman, W. Lawrence (2013). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar, 6. Baskı. (Çev. Özge Sedef), Ankara: Yayın Odası.
- Sağır, A. (2012). Bir Yemek Sosyolojisi Denemesi Örneği Olarak Tokat Mutfağı, Turkish Studies, (7) 4: 2675-2695.
- Sağır, A. (2016). Ölüm Sosyolojisi Bağlamında Yemek, Cenaze ve Ölümün Sofra Pratikleri Üzerine. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 20 (1): 271-298.
- Saklı, Z., & Selçuk, H. (2022). Güney Kazakistan Sosyal Hayatında Türbeler ve Türbelerde Yapılan Ziyaretler. Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, (103): 205-225.
- Stears, K. (1998). Death becomes her: gender and Athenian death ritual, (Editör) Blundell, S. ve Williamson, in The Sacred and the Feminine in Ancient Greece, M. London and New York: Routledge
- Şimşek, M. (2005). Süryanilerde Ölüm. Süryaniler ve Süryanilik Iıı, Ankara: Orient Yayınları (247-271).
- Şimşek, S. (2001). Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamda Tanrı Anlayışı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara.
- Toprak, B. (2020). Şamanizm: Muğlak bir kavramın anatomisi. Milel ve Nihal, 17 (1): 25-44.
- Yılmaz, S. (2020). Bizans'da Ölüm İkonografisi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 44(2).
- Yılmaz, E. (2022). Kaynakları ve Yapısal Özellikleri Açısından Antik Mısır'da Etik. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 21(83): 1437-1445.

Turizm Akademisyenlerinin Bilimsel Araştırma Süreçlerinde Karşılaştıkları Engeller

Obstacles Encountered by Tourism Academicians in Scientific Research Processes

Begüm İlbay Vatan / Dr. Öğr. Üyesi

Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi, Mühendislik, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi,
begumilbay@hotmail.com

Özet

Toplumların gelişimi için gerekli olan bilimsel araştırmaların yürütülmesi, araştırmacıların motivasyonuna bağlıdır. Araştırmacıların motivasyonunun sağlanması ise önlerindeki engellerin tespit edilerek ortadan kaldırılması ile mümkündür. Bu araştırmanın amacı da turizm akademisyenlerinin bilimsel araştırma süreçlerinde karşılaştıkları engellerin belirlenmesi olmuştur. Nitel desenlenen araştırmanın amacına uygun bilgileri elde etmek için, turizm akademisyenleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş ve açık kodlama yapılarak kodlar belirlenmiştir. Sonrasında ise birbiri ile ilişkilendirilen kodlar bir araya getirilerek dokuz tema ortaya çıkarılmıştır. Araştırmada akademisyenlerin ilgi alanlarına yönelik güncel ve özgün konular üzerinde çalışmayı tercih ettikleri bunun yanı sıra, kariyer baskısı ve puan kaygısı ile yayın yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma yürütme sürecinde bütçe yetersizliği, teknoloji ve altyapı sorunları, veri toplama esnasında katılımcıların isteksizliği, etik kurullardan izin alma süreçlerinin uzunluğu, bürokratik engeller, kütüphanelerin yeterli kaynak erişimine sahip olmaması ve makale yayımlama süreçlerinin uzunluğu ile yayınevlerinin şeffaf olmayan süreçleri turizm akademisyenlerinin karşı karşıya kaldığı araştırma engellerinden bazılarıdır.

Anahatar Kelimeler: Bilimsel araştırma, araştırma sürecindeki engeller, turizm akademisyenleri.

Jel Kodu: I23, I29

Abstract

Conducting scientific research necessary for the development of societies depends on the motivation of researchers. Ensuring the motivation of researchers is possible by identifying and eliminating the obstacles in front of them. The purpose of this re-

search was to determine the obstacles faced by tourism academics in their scientific research processes. In order to obtain data of the qualitative research, interviews were held with tourism academicians. The data obtained from the interviews were subjected to content analysis and codes were determined by open coding. Then, nine themes were revealed by bringing together the codes associated with each other. In the research, it was concluded that academicians preferred to work on current and original topics related to their fields of interest, and they also published due to career pressure and anxiety about getting score. Insufficient budget in the process of conducting research, technological and infrastructure problems, reluctance of participants during data collection, length of the process of obtaining permission from ethics committees, bureaucratic obstacles, libraries' lack of access to resources, length of article publishing processes and non-transparent processes of publishers are among the research obstacles faced by tourism academics.

Keywords: Scientific research, obstacles in the research process, tourism academicians.

Jel Codes: I23, I29

Giriş

Bilimin ne olduğu kişilere sorulduğunda çok farklı yanıtlar elde edilebilir. Kimisine göre bilim, okullarda verilen fizik, kimya ve biyoloji gibi dersleri ifade ederken, kimisine göre beyaz önlüklü bilim insanlarının özel donanımları kullanarak yaptığı bir zanaattır. Etimolojik olarak Latince "scientia" kelimesinden türeyen bilim, herhangi bir alanda sistematik ve organize bir bilgi bütünü ifade etmektedir (Bhattacharjee, 2012). Bilimsel araştırmanın tanımına bakıldığında da benzer bir tanımlamaya rastlanmaktadır. Bilimsel araştırma, "bilime katkıda bulunmak amacıyla, planlı

ve sistematik olarak verilerin toplanması, yorumlanması ve değerlendirilmesiyle yapılan araştırmalardır” (Özhan Çaparlar ve Dönmez, 2016: 212).

Fen ve sosyal bilimlerdeki araştırmacıların her biri kendi alanlarının yönlendirmeleri doğrultusunda çalışmalarını yürütse de (Zukauskas, Vveinhardt & Andriukaitiene, 2018), her alandan araştırmacının temel amacı, olayları anlamak ve araştırma problemlerine güvenilir çözümler bulmaktır. Bu amaçları gerçekleştirmenin yolu ise yeterli araştırma olanaklarının araştırmacılara zamanında sağlanmasına bağlıdır. Ancak, her araştırma alanının kendi doğası gereği çeşitli engelleri ve zorlukları mevcuttur. Araştırmacıların üstlendikleri sorumlulukların altında ezilmelerini önlemek, araştırma becerilerini geliştirmelerine destek olmak ve potansiyellerinin farkına varmalarını sağlamak için bilimsel araştırmaların önündeki engellerin tanımlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Jatin, Anand & Ricardo, 2009).

İnsanı odak noktasına koyan sosyal bilimlerde yapılan bilimsel araştırmalarda karşılaşılan engellerin belirlenmesi ve bu engelleri ortadan kaldırmaya yönelik adımların atılması insanı anlama yolunda araştırmacılara büyük kolaylık sağlayacaktır. Nitekim bu araştırmada turizm akademisyenlerinin bilimsel araştırma sürecinde karşılaştıkları engelleri belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda turizm akademisyenleriyle görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur.

Literatür

Bilimsel bir araştırmanın adımları, araştırma probleminin ve sorularının belirlenmesi ile başlar, örneklemine, veri toplama tekniğine ve analizine karar verilmesiyle devam eder. Söz konusu bu adımlar aynı öneme sahiptir ve bu adımların başarısı bütçeye, yeterli zamana ve araştırma becerisine bağlıdır (Usta, 2012). Bu unsurlardan biri tam olmadığında araştırma başarısı azalmaktadır. İnsanı konu edinen sosyal bilimlerde de araştırma sürecinde sıkça engellerle karşılaşabilmektedir. Örneğin, aile yapısı, azınlıklar, cinsellik gibi konular yapısal olarak karmaşık olduğundan, araştırmacılar için bu konuların analiz edilmesi kolay olmamaktadır (Schumm & Crawford, 2023). Özdemir (1994)'e göre bir araştırma konusu ne kadar özgün olursa olsun bu araştırma için gerekli verileri toplamak mümkün değilse o konu seçilmelidir.

İlgili literatürde bilimsel araştırmalar üzerine tartışılan konulardan biri, bilimsel araştırma sonuçlarının gerçek hayata yansıyor yansımadığıdır. Örneğin hemşirelerle yapılan çalışmalarda katılımcılar, bilimsel araştırmaların yararlı olduğunu ancak araştırma sonuçlarının klinik uygulamalara yansımadığını belirtmişlerdir (Platin, 2000; Emiroğlu vd. 2005). Buna ek olarak yine hemşireler üzerine yapılan farklı çalışmalarda hemşirelerin araştırma sürecinde karşılaştıkları

ları engeller, yeterli zamana sahip olmamak, istatistik bilmemek, eleştirel düşünememek, otorite eksikliği duymak, işbirliği ve destek yokluğu ile güncel araştırmalardan haberdar olmamak şeklinde belirlenmiştir (Closs vd., 2000; Bryar vd., 2003; Adamsen vd., 2003; Hutchinson & Johnston, 2004; McSherry, Artley & Holloran, 2006; Demir vd., 2012).

Bocar (2009)'un üniversitede siyaset bilimi okuyan genç öğrenci araştırmacılarla yürüttüğü çalışmada, araştırmacıların karşı karşıya kaldığı en büyük sorun, verileri toplama aşamasında katılımcı bulamama olarak belirlenmiştir. Tespit edilen ikinci sorun ise zamanın yönetilememesidir. Araştırmacı, çalışma sırasında çıkabilecek engellerin ve çalışmanın bitirilmesi gereken tarihin göz önünde bulundurularak zaman planlamasının iyi yapılması gerektiğini savunmaktadır. Elde edilen bir diğer bulgu ise stres yönetiminin gerçekleştirilememesinin araştırmacılar için engel teşkil etmesidir. Stres yönetimine ek olarak Logan (t.y), araştırmacıların zaman zaman yaşadığı kişisel problemlerin bilişsel kapasitelerini etkileyerek çalışmalarına engel teşkil edebileceğini belirtmiştir. Araştırmacıya göre bu durumda en iyi çözüm öncelikle kişisel problemin nedeninin keşfedilmesi ve yalnızca o problemi çözmeye odaklanılmasıdır.

Büyüköztürk ve Köklü (1999)'ye göre yüksek lisans öğrencileri problem tanımlama, literatür yazma, bilgisayar kullanma, istatistiksel analiz yapma ve akıcı bir dille yazma konularında yetersiz kalmaktadırlar. Giorgi (2008) ise sosyal bilimlerde yazılmış tezlerde araştırmacıların fenomenolojik yaklaşımı doğru kurgulamayı bilmediklerini vurgulamıştır. Öte yandan Saracaloğlu (2008) tarafından lisansüstü öğrencilerle gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilerin araştırma yürütme yeterliliğine sahip oldukları belirlenmiştir (Saracaloğlu, 2008). Bu araştırmaların sonuçları birbirinden farklı olsa da genç araştırmacıların karşılaşılabileceği pek çok zorluk ve engelin mevcut olduğu açıktır. Önemli olan genç araştırmacıların karşı karşıya kaldığı zorlukların ve engellerin, daha deneyimli araştırmacılar tarafından onlara kılavuzluk edilerek aşılabileceğinin bilinmesidir (Rose, 1988).

Başta lisansüstü öğrenciler olmak üzere tüm araştırmacılar için en önemli derslerden biri olan araştırma yöntemleri dersinin işleyişini inceleyen Çetin ve Dikici (2014), süre yetersizliği ve dersin işlenişinden kaynaklı olarak rapor yazma ve verilerin analizi ile ilgili sorunlar olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sorunların konuların uygulama ağırlıklı olması ve haftalık ders saatinin artırılması ile giderilebileceğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca yazarlara göre, araştırmacıların kişisel eksikliklerinin giderilmesinde bilgilendirme yapmanın, onları motive etmenin, dersin ve uygulamaların önemi büyüktür. Picciotto (1997) ise araştırmacıları motive ederek araştırma kültürü aşılama ile ilgili bireysel dönem ödevi vermenin önemine vurgu yapmış ve bunun için üniversite araştırma merkezlerinden yararlanılabileceğini belirtmiştir.

Araştırmacıların güncel çalışmaları takip etmeleri, uygulamalı çalışma yapmaları, araştırma süreçleri ile ilgili eğitim almaları ve diğer araştırmacılarla işbirliği içinde olmaları araştırma becerilerine önemli katkılar sağlamaktadır (Broekkamp & van Hout-Wolters, 2007; Vanderlinde & van Braak, 2010). Camuzcu Aşiroğlu (2016) da araştırma süreçleri ile ilgili eğitim almanın önemini vurguladığı ve öğretmenler ile yaptığı çalışmasında, lisans eğitiminde bilimsel araştırma dersi alanların meslek hayatlarında veya lisansüstü eğitimlerinde araştırma yeterliliğine sahip olabileceğini ileri sürmüştür. Öğretmenlerle gerçekleştirilen farklı çalışmalarda ise öğretmenlerin araştırma yapmalarını engelleyen unsurlar, ders yükü fazlalığından kaynaklı zamansızlık (Potter, 2001; Banegas, 2018), okullarda araştırmaların önemsenmemesi, idari sorumlulukların fazlalığı, deneyimsizlik, yabancı dil yetersizliği (Potter, 2001; Kutlay, 2013; Morales, 2016) ve bütçe desteği alınamaması şeklinde belirlenmiştir (Yıldırım vd., 2014; Norasmah & Chia, 2016; Ekinci ve Ekinci, 2022).

Literatür incelendiğinde sağlık biliminden araştırmacıların ve farklı dallardan öğretmenlerin araştırma sürecinde karşılaştıkları engeller üzerine çokça çalışma yapıldığı görülmüştür. Ancak, turizm araştırmacılarının karşılaştığı engellerle ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürdeki bu eksiklikten yola çıkarak, turizm araştırmalarına katkı sağlayan turizm akademisyenlerinin çalışmaları sırasında ne gibi engellerle karşılaştıklarının belirlenmesi bu araştırmanın amacı olmuştur. Sağlık bilimi, eğitim ve turizm alanlarından araştırmacıların odak noktasında insanın yer alması ve insanın iyilik hali için çalışmalarını yürütmeleri, bu alanlarda insanlar arası etkileşimin ve işbirliğinin çok önemli olması çalışma süreçlerinde benzer engellerle karşılaşabilecekleri anlamını taşımaktadır. İlgili literatür de alanlar farklı olsa dahi araştırma süreçlerinde karşılaşılan engellerin benzer olduğunu doğrulamaktadır (Closs vd., 2000; Potter, 2001; Bryar vd., 2003; Adamsen vd., 2003; Hutchinson & Johnston, 2004; McSherry, Artley & Holloran, 2006; Bocar, 2009; Demir vd., 2012; Kutlay, 2013; Yıldırım vd., 2014; Norasmah & Chia, 2016; Banegas, 2018; Ekinci ve Ekinci, 2022). Bu nedenle, Savcı, Şerbetçi ve Özel (2021)'in sağlık bilimi alanında yapmış olduğu çalışmadan yararlanılarak görüşme soruları belirlenmiştir. Araştırmacılar, hemşirelere bilimsel araştırmaya başlamadan önce, araştırmanın uygulama aşamasında ve yayımlama sırasında ne gibi engellerle karşılaştıklarını sormuşlardır. Soruların, bir araştırmanın başlangıcından tamamlanmasına kadar her aşamadaki karşılaşılabilecek engelleri belirlemeye yönelik olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu soruların turizm akademisyenlerine de yöneltilebileceği sonucuna varılmış ve sorular görüşme formuna dönüştürülmüştür. Hazırlanan görüşme soruları turizm alanında çalışmalarını yürüten turizm akademisyenlerine yöneltilmiştir. Sorular ve analiz tekniği ile ilgili detaylı bilgiler yöntem başlığı altında yer almaktadır.

Yöntem

Nitel desenlenen bu araştırmanın örneklemini turizm akademisyenleri oluşturmaktadır. Örneklem belirlenirken sayıya değil elde edilen verilerin araştırma amacını ne kadar beslediğine dikkat edilmiştir. Bununla ilgili olarak Baltacı (2017) literatürde nitel araştırmaları nicel araştırma geleneği ile yürüten çalışmalara rastladığını belirterek, araştırmacıların nitel ve nicel araştırma mantığını çok iyi kavrayamadığını vurgulamaktadır. Çünkü nitel araştırmalarda örneklemin büyüklüğü değil niteliği önemlidir. Benzer şekilde Mertens (2014) de nitel araştırmalarda büyük örneklemlerin daha fazla ayrıntı verebileceği ve evreni daha iyi yansıtacağı algısının yanlış olduğunu belirtmektedir. Verilen bilgiler ekseninde araştırmacı, turizm akademisyenlerinden yeterli bilgi aldığına ve bilgi tekrarının gerçekleştiğine kanaat getirdiğinde görüşmelere son vermiştir.

Evrendeki öğelerin her birinin örneklem içinde yer alması için eşit bir ihtimal olmasından dolayı araştırmada basit tesadüfi örnekleme tercih edilmiştir (Kerlinger & Lee, 1999). Örnekleme sonucunda toplam yedi turizm akademisyeni ile 1 Ağustos 2023-30 Ağustos 2023 tarihleri arasında çevrim içi ortamda yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çevrim içi görüşmeler sırasında yalnızca araştırmacı ve görüşülen akademisyen ortamda hazır bulunmuştur. Üçüncü kişilerin görüşmeyi izlemesi veya dinlemesi söz konusu olmamıştır. Görüşmeler sırasında katılımcılardan izin alınarak kayıt tutulmuştur. Tutulan kayıtların ortalama süresi 40 dakikadır. Kayıtlar, araştırmacının kişisel bilgisayarında beş yıl süre ile şifreli bir klasörde tutulacak olup, beş yılın sonunda imha edilecektir.

Katılımcıların demografik yapısını elde etmeye ilişkin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, unvan, meslekte toplam çalışma süresi ve çalıştığı bölüm ile ilgili altı ifade yöneltilmiştir. Bilimsel araştırma sürecine ilişkin deneyimleri ve karşılaşılan engelleri belirlemeye yönelik Savcı vd. (2021)'in çalışmasından yola çıkılarak hazırlanan ve bir turizm uzmanı yardımı ile son hali verilen 10 soru aşağıdaki gibidir:

1. Bilimsel araştırma süreci hakkında bir eğitim aldınız mı? Cevabınız evet ise nereden aldınız?
2. Araştırma konusunu belirlerken nelere dikkat edersiniz?
3. Araştırma konusunu belirlerken karşılaştığınız bir engel var mı? Cevabınız evet ise karşılaştığınız engeller nelerdi?
4. Daha önce bilimsel araştırma sürecini yönetememe gibi bir durumla karşılaştınız mı? Cevabınız evet ise yönetememe nedenleriniz nelerdi?
5. Araştırmaya başlamadan önce herhangi bir engelle karşılaştınız mı? Cevabınız evet ise ne gibi

engellerle karşılaştınız?

6. Literatür/kaynak taramada herhangi bir engelle karşılaştınız mı? Cevabınız evet ise ne gibi engellerle karşılaştınız?
7. Araştırma izni alma sürecinde herhangi bir engelle karşılaştınız mı? Cevabınız evet ise ne gibi engellerle karşılaştınız?
8. Araştırmanın uygulama aşamasında herhangi bir engelle karşılaştınız mı? Cevabınız evet ise ne gibi engellerle karşılaştınız?
9. Araştırma verilerini analiz etme aşamasında herhangi bir engelle karşılaştınız mı? Cevabınız evet ise ne gibi engellerle karşılaştınız?
10. Araştırmanızı yayımlama aşamasında herhangi bir engelle karşılaştınız mı? Cevabınız evet ise ne gibi engellerle karşılaştınız?

Bulgular

Araştırmaya katılan turizm akademisyenleri öncelikle K1, K2, K3,..., K7 şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerinin yer aldığı Tablo 1'e göre katılımcıların beşi erkektir Katılımcılardan yalnızca K4 bir yıldan az bir süredir akademisyendir. Diğer akademisyenlerin meslek tecrübesi azımsanmayacak düzeydedir. Akademisyenlerin çalıştıkları bölümler farklılık gösterse de tüm bölümlerin Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı altında yer aldığını belirtmekte fayda vardır. Tablo 1'de katılımcıların demografik bilgilerinin yanı sıra bilimsel araştırma eğitimi alıp almadıklarına dair sorulan soruya verilen yanıtlar da yer almaktadır. Buna göre katılımcıların tümü lisans ve lisansüstü eğitim dönemlerinde bilimsel araştırma dersi almıştır. Buna ek olarak katılımcılardan K5, K6 ve K7 bilimsel araştırma dersinin yanı sıra bilimsel araştırma seminerlerine ve kurslarına da katıldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri Ve Bilimsel Araştırma Eğitimi Alma Durumları

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Ünvan	Akademi- de Çalışma Süresi	Çalıştığı Bölüm	Bilimsel Araştırma Eğitimi Alma Durumu
K1	35	Kadın	Doktora	Dr. Öğr. Üyesi	10 Yıl	Gastro- nomi ve Mutfak Sanatları	Aldım
K2	35	Erkek	Doktora	Araş. Gör. Dr.	8 Yıl	Turizm İş- letmeciliği	Aldım
K3	36	Erkek	Doktora	Doç. Dr.	10 Yıl	Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri	Aldım
K4	36	Erkek	Doktora	Dr. Öğr. Üyesi	1 Yıldan Az	Gastro- nomi ve Mutfak Sanatları	Aldım
K5	40	Erkek	Doktora	Dr. Öğr. Üyesi	13 Yıl	Rekreas- yon Yöne- timi	Aldım

Turizm Akademisyenlerinin Bilimsel Araştırma Süreçlerinde Karşılaştıkları Engeller

K6	31	Erkek	Yüksek Lisans	Öğr. Gör.	4 Yıl	Turizm ve Otel İşletmeciliği	Aldım
K7	35	Kadın	Doktora	Doç. Dr.	4 Yıl	Turizm Rehberliği	Aldım

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Görüşmelerden elde edilen verilere içerik analizi yapılmıştır. Analiz için tümevarımsal yaklaşım tercih edilmiştir. Tümevarımsal yaklaşım veri odaklı (data driven) bir yaklaşım olup (Schreier, 2012) eldeki verilerden kodlara ve temalara ulaşılmaktadır. Bunun için analizin ilk aşamasında açık kodlama gerçekleştirilmiştir. Açık kodlamada kelime veya kelime grupları

bir araya getirilmiş ve araştırmanın temaları ortaya çıkarılmıştır. Verilerin kodlanması ve temaların belirlenmesinden sonra bir turizm uzmanından yardım alınmış ve yapılan değerlendirmeler sonucunda kodlar ve temalar konusunda görüş birliği sağlanmıştır. Belirlenen dokuz tema ve kodları Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2. Kodlar ve Temalar

Temalar	Kodlar	Frekans
Akademisyenlerin konu seçim kriterleri	İlgi alanına göre seçim	7
	Gözlem yaparak seçim	3
	Merak duygusu ile seçim	7
	Bilgi birikimi ile seçim	1
	Özgün konu seçimi	6
	Güncel konu seçimi	6
	Yönteme bağlı konu seçimi	3
	Puan kaygısı ile konu seçimi	2
	Önceki araştırmaların önerileri ile seçim	1
	Araştırmanın uygulanabilirliği ile seçim	3
	Araştırmanın projelendirilebilir olması ile seçim	2
Turizm alanında bilimsel araştırmaların zorlukları	Müfredattaki eksiklikler	3
	Araştırma yöntemi derslerinin yetersizliği	3
	Turizmde disiplinlerarası çalışılmaması	2
	Teknoloji ve altyapı eksikliği	5
	Veri toplama tekniklerinin yetersizliği	3
	Farklı yöntemleri kullanma imkânının oluşturulmaması	3

Turizm akademisyenlerinin sorunları	Kariyer yapma baskısı	3
	Motivasyonsuzluk	3
	Akademisyen maaşlarının yetersizliği	2
	Diğer araştırmacılardan destek alamama	3
	Analiz programlarına erişememe	4
	Kaynak ve uzman bulamama sorunu	3
	Kaynak ve uzman bulamama sorunu	1
	Akademisyen değerlendirme kriterlerinin sübjektifliği	3
Literatür taramada karşılaşılan engeller	Üniversite kütüphanelerindeki kaynak sınırlılığı	7
	Eski kaynaklara erişim zorluğu	6
	Yabancı kaynaklara erişim zorluğu	6
	Bütçe yetersizliği	5
	Paralı dergilere erişim zorluğu	5
	Açık erişim olmayan dergilere erişememe	5
	Dil yetersizliğinden kaynaklara erişememe	2
Araştırma öncesi karşılaşılan engeller	Deneyimsizlik	3
	Ölçek uyarlamanın zorlukları	1
	Teoriyi uygulamaya geçirmenin zorlukları	3
	Uygulamada coğrafi koşulların zorlukları	2
Araştırma izni sürecinde karşılaşılan engeller	Etik kuruldaki uzun süreçler	6
	Etik kurulların işlevsizliği	5
	Etiğin neleri kapsadığının netleştirilmemesi	4
	Kurumlardan izin alınamaması	5
Araştırma yürütme sürecindeki engeller	Bürokratik engeller	5
	Destek personelinin sorumluluktan kaçması	3
	Destek personelinin bilgisizliği	3
	Yeterli zamana sahip olunmaması	5
	Fazla ders yükü	4
	Bütçe yetersizliği	6
	Bilgi eksikliği/tecrübesizlik	3
	Yol gösterici danışmanların olmaması	3
	Diğer araştırmacılarla işbirliği yapamama	4

Turizm Akademisyenlerinin Bilimsel Araştırma Süreçlerinde Karşılaştıkları Engeller

Veri toplama sürecindeki engeller	Anketlere/görüşmelere katılma isteksizliği	6
	Yeterli örnekleme ulaşamama	6
	Kadınlardan veri toplayamama	2
	Katılımcıların anketlere duyduğu güvensizlik	4
	Resmi verilere erişememe	3
Araştırma yayımlama sürecindeki engeller	Hakemlerin subjektif yorumları	6
	Yayımlama sürelerinin uzunluğu	7
	Dergilerin paralı yayın yapması	4
	Dergi yazım formatlarının çeşitlilik göstermesi	1
	Dergilerdeki sayfa/kelime sınırlaması	2
	Dergi seçiminde kararsızlık yaşama	3
	Yağmacı dergi sorunu	3
	Yayınevlerinin şeffaf olmaması	3
	Dergilerde rant sorunu	3

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Akademisyenlerin Konu Seçim Kriterleri

Verilen yanıtlar doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlara göre akademisyenlerin tamamı merak duygusu ile motive olarak ilgi alanlarına yönelik konular üzerinde araştırmalarını yürütmektedir. Bununla birlikte çalışacakları konunun özgün ve güncel olmasına da dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Diğerlerinden farklı olarak üç akademisyen araştırmanın yöntemine ve uygulanabilirliğine de dikkat etmektedir. Bunlarla ilgili olarak akademisyen görüşleri aşağıdaki gibidir:

K5: "Araştırma konumu belirlerken bununla ilgili bir şey yapılmış mı, var mı yok mu diye taramaya geçiyorum. Üzerine yapılmış bir şey varsa zaten motivasyonum hemen bitiyor. Yani üzerinde yapılmamış bir şey varsa orijinal bir fikirse bununla ilgili yan destekçi anahtar kelimeleri ya da destekçi konuları taramaya çalışıyorum. Buna bağlı olarak da araştırmaya başlıyorum, başlamaya karar veriyorum."

K4: "Merak etrafında da kendi bilgi donanım varsa bir sentez yaparak konumu bu şekilde oluşturuyorum. Ancak bunun uygulanabilirliğine de bakmak gerekiyor. Çünkü uygulanamayan bazı çalışmalar da olabiliyor. Yani uygulamaya bakarak o çalışmaya devam edecek misin etmeyecek misin diye bakmak lazım..."

Turizm Alanında Bilimsel Araştırmaların Zorlukları

Katılımcılar verdikleri yanıtlarla turizm alanında bilimsel araştırma yapmanın zorluğunun genel çerçevesini çizmişlerdir. Beş akademisyen en büyük sorunun teknoloji ve altyapı yetersizliği olduğunun

altını çizmişlerdir. Bununla birlikte bilimsel araştırma yöntemleri dersinin yetersiz kaldığını ve turizm müfredatlarının bu konuda eksik olduğunu aktarmışlardır. Üç akademisyen ise turizm alanında aynı veri toplama tekniklerinin kullanıldığını ve bu anlamda yeniliklere açık olunmadığını da vurgu yapmışlardır. Bu bulgularla ilgili olarak akademisyen görüşleri aşağıdaki gibidir:

K3: "Yüksek lisans ve doktora sürecinde bilimsel araştırma yöntemleri dersi aldım. Ancak bu eğitimlerin çok yeterli olduğunu söyleyemem."

K2: "Turizm alanında sürekli pazarlama ve yönetim çalışılıyor. Farklı disiplinlerdeki ders sayısı az ya da farklı disiplinlerle iletişim az. Farklı disiplinler farklı yöntemler sunabilir ancak bu imkânlar yok. Bunları da işte dışardan öğrenmek zorunda kaldık."

K5: "Birçok yerde bibliyometri çalışması yapılmaya başlanmış bol bol. Yani kolay bir şey çünkü. Hele bir de günümüzde daha kolay. Bunlar çok kolay diye bunları yapalım da yayın yapalım mantığı var. Yani eğer özgünlüğü önemsiyorsan eğer yayın içeriğini, kalitesini ister istemez bu makalelere yayına kabul etmiyorsun."

Turizm Akademisyenlerinin Sorunları

Katılımcıların yaşadıkları sorunlar çeşitlilik göstermektedir. Dört akademisyen farklı analiz programlarına ücretsiz erişim sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Bunun dışında akademisyenler üzerindeki kariyer baskısı, akademisyen maaşlarının yetersizliği ve akademik alımlardaki ve yükselmelerdeki değerlendirme kriterlerinin sübjektifliği sonucu ortaya çıkan motivasyon eksikliği dikkat çeken bulgulardır. Bunlarla

ilgili görüşler aşağıdaki gibidir:

K3: "Doçentlik sürecine kadar puan kaygısı yaşadığı-mı ve özellikle bu kaygıyla ve başkalarının ısrarı üzere ilgi duymadığım konularda araştırma yapmak zorunda kaldım."

K5: "Bir yandan akademisyenlerin üzerinde bir kariyer baskısı var. Gereksiz bir doçentlik gibi bir şey var mesela. Bunun için hani birilerinin huzuruna çıkıyorsun falan. Bunun baskısı nedeniyle bir an evvel yayın yapmak istiyor insanlar. Tabii bu nedenle süre kısıtları... Darlanıyorlar yani. Motivasyonları azalıyor."

K4: "Bir bakıyorum aynı konu benzerine üç beş tane çalışması olan gruplar var. Diyorsun ki şimdi, benim işte bir tane var onlar beş tane yapmışlar. Ama şimdi yani kaliteye baktığımda o kaliteyi de göremiyorum. Sonra diyorlar ki değerlendirme süreçlerinde, işte doçentlikte veya doktor öğretim üyesi alımlarında özellikle... Ne diyorlar? Senin üç beş tane yayının var. Adamın on tane on beş tane yayını var, diyor. Tamam arkadaş ama sen bakıyor musun çalışma nitelikli mi? Çalışmada ne yapılmış? Nasıl olmuş?"

Literatür Taramada Karşılaşılan Engeller

Akademisyenlerin literatür taramadaki en büyük sorunu, üniversite kütüphanelerindeki kaynakların sınırlı olmasıdır. Eski kaynaklara, yabancı kaynaklara, paralı dergilere ve açık erişim olmayan dergilere erişimde sıkıntı yaşayan akademisyenlerden beşi bu sorunun temelinde üniversitelerin veri tabanlarına ya da kütüphaneye ayırabilecekleri bütçenin yetersiz olmasının yattığını belirtmiştir. İki akademisyen ise literatür taramada İngilizce dışındaki dillerdeki yetersizliğe de vurgu yapmıştır. Akademisyen görüşleri aşağıdaki gibidir:

K1: "Bazen engelle karşılaşılabiliyoruz. Şimdi kütüphane her makaleye veya her kitaba erişim vermiyor. O üniversiteden üniversiteye değişiyor. Biliyorsun katalog farklılıkları var üniversitelerin. Bu mesela kendi bulunduğum üniversitede çok sınırlı. Ama ben ne yapıyorum? Farklı bir üniversiteden arkadaşlarımın hesaplarından buluyorum kaynakları. O bakımdan avantajlıyım Ama mesela öyle bir imkânım olmasaydı benim için çok sıkıntı olacaktı. Çünkü üniversitenin kütüphanenin erişimi sınırlı. Ve ben o kaynaklara erişimde sıkıntı yaşayacaktım."

K4: "Dil sorunu yaşayabiliyoruz. İşte ne bileyim yani benim gördüğüm belki sizde farklı şey olabilir ama daha çok İngilizce kaynaklara giriyorsun. Almanca, Fransızca, Portekizce veya Çince yazılan çalışmalara bakılmıyor. Belki kaçırdığımız önemli çalışmalar oluyordur o dillerde yazılmış. Bunlar bence bir engel diye düşünüyorum. Oralara bakmıyoruz. Çünkü Portekizce bilmiyorsun. Bakmıyorsun. İşine gelmiyor biraz da açıkçası."

Araştırma Öncesi Karşılaşılan Engeller

Araştırmaya katılan akademisyenlerden üçü meslek hayatlarının ilk zamanlarında deneyimsizlikten kaynaklı araştırma öncesinde sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. K6 kodlu katılımcı ise halen deneyimsizliğin kendisine engel teşkil ettiğini belirtmiştir. Buna ek olarak aynı katılımcılar teorideki bilgileri uygulamaya geçirme konusunda zaman zaman kaygı duyduklarını aktarmışlardır. İki akademisyen ise araştırma öncesi karar verme aşamasında buldukları coğrafyanın zor koşullarının etkili olduğunu bildirmişlerdir. Akademisyen görüşleri aşağıda yer almaktadır:

K6: "Az deneyimli olduğumdan sıkıntı yaşıyorum. Yani, engel olarak ilk onu söyleyebilirim. Araştırma tasarımı, araştırma modelini... Model derken tüm süreçten bahsediyorum. Tek başıma henüz hala tam olarak kuramıyorum, kuramadığımı düşünüyorum. Ama bununla ilgili denemelerim devam ediyor."

K3: "Araştırma öncesinde karşılaştığım engellerden biri, düşündüklerimi uygulamada gerçekleştiremeyeceğim düşüncesidir. Örneğin, 'coğrafya' araştırma konusu belirlerken çok önemli bir etkidir. Araştırmacının kafasından geçen konu, ilgili coğrafyalara uzaksa bu tasarımın ya gerçekleşmeyeceği ya da çok zor bir işe girileceği anlamına gelmektedir. Karadeniz bölgesinde olan birisi olarak ulaşabileceğimiz turist ve işletme sayısının sınırlı olmasını örnek verebilirim."

Araştırma İzni Sürecinde Karşılaşılan Engeller

Elde edilen bulgulara göre etik kurul süreçlerinin uzun sürmesi akademisyenlerin karşılaştığı engellerin başında gelmektedir. Ayrıca beş akademisyen etik kurulları işlevsiz olarak nitelendirmiş ve dört akademisyen ise etiğin neleri kapsadığının net olarak belirlenmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Bunlara ek olarak resmi ya da özel kurumlardan araştırma izinlerinin alınamaması da engellerin başında gelmektedir. İlgili görüşler aşağıdaki gibidir:

K3: "Etik kurul izni uzun zamanlar içerisinde alınabilmekte... Kurullar belirli dönemlerde toplanıyor ve şu an çalıştığım kurumda yaz tatili boyunca bu kurul faaliyetlerine ara verdi. Ortak bir araştırmacı yoksa bu izinler başka üniversitelerden de alınamamaktadır."

K1: "Bir çalışmam için etik kurulun çıkması zaten bir buçuk ay sürdü benim. Çalışmamı başlayamadım. Etiği arıyorum, bakın ben çalışmaya başlayacağım, diyorum. Etik de bana diyor ki, hocam sen başla çalışmana, bizden yazı çıkmasını bekleme, çalışmana önceden başla. E adı niye o zaman etik? Normal koşullarda biliyorsun etik çıkmadan çalışmaya başlanmıyor. Ama etiğin sana verdiği cevap bu."

K5: "Yani araştırmasını bitirmiş birisinin etik kuruldan belge alamadığı için yayın yapamadığını biliyoruz. Dürüstlikle giden birisinin... Bu araştırma ne olacak

Turizm Akademisyenlerinin Bilimsel Araştırma Süreçlerinde Karşılaştıkları Engeller

mesela? Etik kurul problemi mi var? Bir de şöyle bir şey var. Etik dediğimiz şey nedir? Biz bunu anlayamıyoruz galiba. Esas sorun burada. İşte diyor ki mesela, insanla ilgili çalışmalar yapmak... Tamam eyvallah. Ama bir insana kendi rızası varken bir soru sormak, yani kendi bedeniyle ilgili olmayan... Mesela KVKK diyoruz, kişisel şeyleri koruyoruz ya hani... Kendi bedeniyle ilgili olmayan, kendi özel alanıyla ilgili olmayan bir soru sormak... Karşı tarafın rızası varsa etiğin konusu mudur? Yani bu bence çok tartışılmalı bir konu...".

Araştırma Yürütme Sürecindeki Engeller

Katılımcı akademisyenler araştırmalarını yürütürken karşılaştıkları en büyük engel olarak bütçe yetersizliğini söylemişlerdir. Buna ek olarak bürokratik süreçler de araştırmaların önündeki en büyük engeller arasındadır. Fazla ders yükü, zamansızlık, üniversitelerdeki destek personellerinin bilgisizliği ve turizm alanından kaynaklı diğer araştırmacılarla işbirliği yapamama da akademisyenler için engel teşkil etmektedir. Katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir:

K7: "Fona ihtiyaç duyduğum araştırmalarda engelle karşılaşılabiliyorum. Mesela uygulamalı araştırmalar yaparsam fona ihtiyaç duyuyorum. Çok düşük bütçeli projelere bile bazen fon bulmakta zorlanıyoruz. Fon bulmak kolay olsa aklımdaki tüm uygulamalı araştırmaları gerçekleştirebilirim. Fon bulamayacağım düşüncesiyle bazen uygulamalı veya saha çalışması yapmam gereken araştırmalardan vazgeçebiliyorum."

K5: "Bürokratik ve bütçesel birtakım engeller oluyor. Mesela proje yapacağım. Üniversitede proje koordinasyon birimi var. Seni teşvik eder proje yapman için. Ama işin içine girmeye kalktığında hiç kimse olmaz. Memuriyet işleti dâhil bütün her şeyi senin yapman gerekir. Baştan sona... Her şeyi senin kurgulaman gerekir. Kimse o sorumluluğu almaz."

Veri Toplama Sürecindeki Engeller

Veri toplama sürecinde akademisyenlerin karşılaştığı en büyük engeller bireylerin anketlere ya da görüşmelere katılmak istememeleri ve yeterli örneklem sayısına ulaşamamalarıdır. İki akademisyen özellikle kadınlardan veri toplamada problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Dört akademisyene göre bunların altında yatan sebep ise bireylerin anketlere güven duymamalarıdır. Bunlara ek olarak akademisyenlerin resmi verilere erişememesi de veri toplamadaki engeller arasındadır. İlgili görüşler aşağıdaki gibidir:

K6: "Veri toplamadaki en büyük engel insanlara ulaşmak, onları ikna etmek... Günümüz dünyasında artık insanların ayıracağı beş dakika bile çok büyük bir süre oldu. Artık bize gönderilen üç dakikalık, dört dakikalık videoları izlemiyoruz. Oradan hesaplaya-

biliriz. İnsanlar anketlere görüşmelere vakit ayırmak istemiyorlar."

K2: "Şimdi deneysel yapıyorum tezimde... Göğüse bir kemer takmam lazım kalp atışı ölçmek için... Şimdi orada da işte kemerin kişinin tenine değmesi lazım. Kadınlar da var ya... Bazıları çok rahatsız oldu. Ha dediler öyle mi? Yapmak istemediler falan. Orada veri toplamak zor oldu ama sonra kadın yardımcı ya da katılımcının arkadaşı ile hallettik."

K3: "Araştırmanın uygulama aşamasında tahmin edemediğim verilere ulaşma sıkıntısı yaşadım. Bu nitel araştırmalar için de nitel araştırmalar için de geçerlidir. Özellikle ülkemizde alanımız olan turizm istatistikleri başta olmak üzere diğer istatistiklerin hızlı, eksiksiz ve ulaşılabilir tutulmadığını düşünmekteyim. Basit bir örnek vermek gerekirse dizi/film turizmiyle ilgili çalışmamı resmi verilere ulaşmakta yaşadığım problemler nedeniyle yarıda bırakmak zorunda kaldım."

Araştırma Yayımlama Sürecindeki Engeller

Katılımcıların tamamı makale yayımlama süreçlerinin uzunluğunun önemli bir engel olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte hakemlerin nesnel olmayan değerlendirmeleri, dergilerin paralı yayın yapması, dergilerdeki rant sorunu, yağmacı dergi sorunu ve yayınevlerinin şeffaf olmayan işleyişi de önemli engeller arasındadır. Ayrıca üç akademisyen dergi seçiminde kararsızlık yaşayabildiklerini ve iki akademisyen dergilerdeki sayfa ya da kelime sınırlamasının sorun teşkil ettiğini belirtmişlerdir. Yalnızca bir akademisyen Türkiye'de yayın yapan dergilerin yazım formatlarının çeşitlilik göstermesinin zaman kaybına uğrattığına değinmiştir. Katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

K7: "Hakem değerlendirme süreçlerinin normalden çok uzun sürmesi bizler için bir engel... Bir dergiye gönderdiğim makalenin hakem değerlendirme süreci bir yıldan uzun sürmüştü. Daha sonra makaleyi geri çekip başka bir dergiye göndermek zorunda kalmıştık. Bu bizler için zaman kaybı..."

K6: "Bazen hakemlerin gönderdiğiniz makaleyi direkt okumadan, düzeltilmesi gerekiyor, dediklerini düşünüyorum. Bir makalemde, bu makale doktora tezinden üretilmiştir, diye yazıyordu. Hani genç biri ya da az deneyimli bir araştırmacı olduğum görülmek üzere direkt üstüne dille alakalı kontrol yapılmalı gibi bir şey yazılabildiğini hissettim. Yani hakemlerin mantığa dayanmayan yorumları olabiliyor."

K4: "Hocam orayla ilgili bence ülkemizde bir rant var. Yeni bir iş alanı bence bu. Dergi rantı falan diyebiliriz aslında. Yani bunu da ben biliyorum. Şahit oldum yani. Eğer ilişkiniz varsa A dergisindeki hatrı sayılır... İşte pıt diye yayınlıyorsun mesela çalışmanı. Ama öbür adamın ilişkisi yok dergi ile. Bekler üç ay,

beş ay, bir sene. Bekler o. Ama diğer adam doçent olacak, acil puan lazım... Hemen yayınlatabiliyor. Yani burada bir rant var. Bunu kim kontrol ediyor, etmiyor mu? Niye etmiyor? İlginç bir durumdayız. Bu bence büyük bir sorun...".

Tartışma ve Sonuç

Turizmin bir bilim dalı olup olmadığı tartışılmaya devam ederken alan ile ilgili Türkçe ve yabancı literatürde pek çok çalışma yerini almaya devam etmektedir. Yürütülen sayısız bilimsel çalışmanın arka planında araştırmacıların yaşadığı zorlukların ve karşılaştıkları engellerin tespit edilerek bunlarla ilgili düzeltici önlemlerin alınması alana önemli katkı sağlayacaktır. Nitekim bu araştırmanın amacı da turizm akademisyenlerinin bilimsel araştırma sürecinde karşılaştıkları engelleri ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda turizm alanından akademisyenlerle görüşmeler gerçekleştirilmiş ve dokuz tema altında toplanan araştırma engelleri tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan turizm akademisyenleri genellikle ilgi alanlarına yönelik özgün konular üzerinde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç Savcı vd. (2021)'nin elde ettiği sonuçlarla örtüşmektedir. Ek olarak turizm akademisyenlerinin hissettiği kariyer baskısının ve çalışmalardan puan alma kaygısının da araştırma konusu seçmelerine ve yürütmelerine etki ettiği belirlenmiştir. Bu durum akademisyenlerin motivasyonunu düşürebildiği gibi etik olmayan davranışlar sergilemelerine neden olabilmektedir. Bununla birlikte, Savcı vd. (2021)'in araştırmasına katılan hemşirlerin görüşlerine benzer şekilde turizm akademisyenlerine göre de araştırma bütçelerinin düşük olması, teknoloji ve altyapı yetersizliği bilimsel araştırmaların önündeki en büyük engellerdir. Turizm alanında çok farklı araştırma yöntemlerinin denenmemesinin altında bu yetersizliklerin olup olmadığı gözden geçirilmelidir.

Üniversitelerdeki kütüphanelerin kaynaklarının sınırlı olması, farklı analiz programlarına erişim sorunu, paralı erişilebilen veya açık erişim olmayan dergiler turizm akademisyenlerinin araştırmalarında karşılaştıkları engeller arasındadır. Savcı vd. (2021)'in de yaptığı araştırmada benzer sonuçlara ulaşılmış olması sorunun çözümlenmesinde üniversitelere önemli görevler düştüğünü ortaya koymaktadır. Üniversiteler, kütüphane bütçelerine daha fazla pay ayırarak üye oldukları veri tabanı sayısını artırabilir ve akademisyenlerin araştırmalarında kullanacakları analiz programlarını satın alarak araştırmalara daha çok destek sağlayabilir. Aksi durumda akademisyenler korsan yayınlara başvurmak zorunda kalmaktadır. Bu durum yalnızca akademisyenlerin mağdur olması anlamına değil, yayın sahibinin ya da programcıların emeklerinin savunulmaması anlamına da gelmektedir.

Akademisyenlerin karşılaştıkları zorluklardan bir diğeri üniversite destek personellerinin kendilerine

yardımcı olmamasıdır. Bu durumun destek personelinin bilgisizliğinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu noktada üniversitelere, destek personeli istihdamında liyakata önem vermeleri ve hizmet içi eğitimlerle personeli yetiştirmeleri önerilebilir. Bununla birlikte turizm akademisyenleri araştırma yaparken meslektaşları ile işbirliği sağlayamamanın zorluğunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ders yükü fazlalığı da akademisyenlerin araştırmalarına ayıracakları zamanı azaltmaktadır. Literatürdeki araştırmalar da ders yükü fazlalığının ve araştırmacılar arası işbirliğinin olmamasının araştırmacılar için engel teşkil ettiğini doğrulamaktadır (Closs vd., 2000; Bryar vd., 2003; Adamsen vd., 2003; Hutchinson & Johnston, 2004; McSherry, Artley & Holloran, 2006; Demir vd., 2012; Savcı vd., 2021). Araştırmacıların meslektaşları ile işbirliği içinde olmalarının araştırma becerilerine katkı sağlıyor olması (Broekkamp & van Hout-Wolters, 2007; Vanderlinde & van Braak, 2010), destek personelinin yardımının ve akademisyenler arası işbirliğinin önemini ortaya koymaktadır.

Savcı vd. (2021)'in çalışmasında belirlenen engellerden biri etik kurul izni alma sürecindeki engellerdir. Turizm alanında da benzer bir durum söz konusudur. İnsanlar üzerine gerçekleştirilen her araştırma için etik kurul alma zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak turizm akademisyenleri neyin etik konusu olduğunun ve neyin olmadığına çerçevesinin netleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, etik kurul kararlarının çok zaman aldığını belirtmişlerdir. Turizm alanında yapılan araştırmaların katılımcıların sağlığına zarar verici veya bedensel bütünlüğünü bozucu olmadığı açıktır ki alanda yapılan her çalışmanın etik kuruldan geçmesinin gerekliliği tartışılmalıdır. Bununla birlikte, araştırmacıları etik davranması konusunda teşvik etmesi gereken bir kurulun kendi yönetmeliğini ve yönergesini göz ardı ederek araştırmacıya etik dışı öneride bulunması, çarpıcı bulgulardan biri olmuştur.

Elde edilen bir diğer sonuca göre veri toplama sürecinde kurumların ve bireylerin araştırmaya katılma isteksizliği akademisyenlerin önündeki en büyük engellerden biridir. Bu sonuç Savcı vd. (2021)'in elde ettikleri sonuçla örtüşmektedir. Bireylerden, resmi veya özel kurumlardan veri elde etme sürecinde yaşanan problemler, ancak onların işbirliği yapmaya istekli olması ile çözülebilir. İşbirliği ise bireylere ve kurumlara bilimsel araştırmaların önemi anlatılarak ve akademi ile toplum arasındaki uçurum kapatılarak sağlanabilir. Ek olarak turizm araştırmaları için gerekli olan istatistiklere veya bilgilere erişme hususunda devlet kurumlarının araştırmacılara destek vermesi önem arz etmektedir.

Turizm akademisyenleri dergilerin makale yayımlama sürelerinin uzunluğunu ve hakemlerin nesnel olmayan yorumlarını yayın yapmadaki iki büyük engel olarak nitelendirmektedir. Yayımlama süreçlerindeki adam kayırmacılık sorunu bir denetim mekanizması

Turizm Akademisyenlerinin Bilimsel Araştırma Süreçlerinde Karşılaştıkları Engeller

geliştirilerek kontrol altına alınmaya çalışılabilir. Derginin makale yayımlama başvurusu yaptıktan sonra ne kadar sürede o yayını kabul ettiği veya red verdiği gibi yayın süreçlerinin daha şeffaf yürütülmesi için dergiler teşvik edilmelidir. Bu noktada, kişilerin öz kontrol geliştirerek bu süreçlerin şeffaflığına katkı sağlaması gerektiği de unutulmamalıdır.

Bu araştırmada turizm akademisyenlerinin karşı karşıya kaldığı araştırma engelleri ile ilgili genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Belirlenen engellerin gelecekte yapılacak farklı araştırmalarda detaylı irdelenmesi daha radikal çözüm önerileri geliştirilmesi açısından önemlidir. Üniversitelerin araştırmalara kaynak desteğini artırması, akademisyenlerin çalışma ortamlarının iyileştirilmesi ve meslektaşlar arası işbirliğinin teşvik edilmesi için kurumlara ve bireylere çok fazla görev düşmektedir. Geliştirilecek çözümlerin turizm akademisyenlerinin araştırma yapma motivasyonlarını artıracakı unutulmamalıdır.

Kaynakça

Adamsen, L., Larsen, K., Bjerregaard, L. & Madsen, J.K. (2003). Danish Research-Active Clinical Nurses Overcome Barriers in Research Utilization, *Scandinavian Journal of Caring Science*, 17: 57-65.

Baltacı, A. (2017). Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3 (1): 1-15.

Banegas, D. L. (2018). Towards Understanding EFL Teachers' Conceptions of Research: Findings From Argentina, *Profile: Issues in Teachers' Professional Development*, 20 (1): 57-72.

Bhattacharjee, A. (2012). *Social Science Research: Principles, Methods, and Practices*, Open Access Textbooks. Book 3.

Bocar, A. (2009). Difficulties Encountered by the Student - Researchers and the Effects on their Research Output, <https://ssrn.com/abstract=1612050> (Erişim Tarihi: 05.09.2023).

Bryar, R. M., Closs, S.J., Baum, G., Cooke, J., Griffiths, J., Hostick, T., Kelly, S., Knight, S., Marshall, K. & Thompson, D.R. (2003). The Yorkshire BARRIERS Project: Diagnostic Analysis of Barriers to Research Utilisation, *Int J Nurs Stud.*, 40 (1): 73-84.

Broekkamp, H. & van Hout-Wolters, B.H.A.M. (2007). The Gap Between Educational Research And Practice: A Literature Review, Symposium, And Questionnaire, *Educational Research and Evaluation*, 13 (3): 203-220.

Büyüköztürk, Ş. & Köklü, N. (1999). Eğitim Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Lisansüstü Öğrencilerinin Araştırma Yeterlikleri Konusunda Öğretim Üyelerinin Görüşleri, *Eğitim ve Bilim*, 23 (112): 18-28.

Camuzcu Aşiroğlu, S. (2016). Öğretmen Adaylarının Bilimsel Araştırmaya Yönelik Tutumları İle Bilimsel Araştırma Dersindeki Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2): 72-84.

Closs, S.J., Baum, G., Bryar, R.M., Griffiths, J. & Knight, S. (2000). Barriers to Research Implementation in Two Yorkshire Hospitals, *Clinical Effectiveness in Nursing*, 4 (1): 3-10.

Çetin, A. & Dikici, R. (2014). Eğitim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri Dersinin Etkililiği, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22 (3): 981-994.

Demir, Y., Ak, B., Çıtak Bilgin, N., Efe, H., Albayrak, E., Çelikpençe, Z. & Güneri, N. (2012). Hemşirelik Uygulamalarında Araştırma Sonuçlarının Kullanımındaki Engeller ve Kolaylaştırıcı Faktörler, *Çağdaş Tıp Dergisi*, 2 (2): 94-101.

Ekinci, N. & Ekinci, C.E. (2022). Araştırmacı Olarak Öğretmenler: Araştırma Yeterlikleri, Engelleri, Algıları Ve Araştırmadan Bekledikleri Yararlar, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 12: 477-498.

Emiroğlu, O.N., Ünlü, H., Terzioğlu, F. & Bulut, H. (2005). Hemşirelerin Araştırmalara Katılma Durumları, Araştırmaya İlişkin Görüşleri ve Bilgi Gereksinimleri, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 5 (1): 64-86.

Giorgi, A. (2008). Difficulties Encountered in the Application of the Phenomenological Method in the Social Sciences. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 8 (1): 1-9.

Hutchinson, A.M. & Johnston, L. (2004). Bridging the Divide: A Survey of Nurses' Opinions Regarding Barriers to, and Facilitators of, Research Utilization in the Practice Setting, *Journal of Clinical Nursing*, 13 (3): 269-409.

Jatin, S., Anand, S. & Ricardo, P. (2009). Scientific Writing of Novice Researchers: What Difficulties and Encouragements Do They Encounter, *Acad Med.*, 84 (4): 511-516.

Kerlinger, F. N. & Lee, H. B. (1999). *Foundations Of Behavioral Research*. New York: Harcourt College Publishers

Kutlay, N. (2013). A Survey of English Language Teachers' Views of Research, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 70: 188-206.h

Logan, F.A. (t.y.). *College Learning: Ways & Whys*, http://www.unm.edu/~quadl/college_learning/personal_problems.html, (Erişim Tarihi: 05.09.2023)

McSherry, R., Artley A. & Holloran J. (2006). Research Awareness: An Important Factor for Evidence-Based Practice?, *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 3 (3): 93-135.

Mertens, D.M. (2014). *Research and Evaluation in Education And Psychology: Integrating Diversity with Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods.*, New York: Sage.

Morales, M.P.E. (2016). Participatory Action Research (PAR) Cum Action Research (AR) in Teacher Professional Development: A Literature Review, *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 2 (1): 156-165.

Norasmah, O. & Chia, S.Y. (2016). The Challenges of Action Research Implementation in Malaysian Schools, *Pertanika Journal of Social Science and Humanities*, 24 (1): 43-52.

Özdemir, M. (1994). Bilimsel Turizm Araştırmaları Sürecinde Konu Seçimi, *Anatolia*: 24-29.

Özhan Çaparlar, C. & Dönmez, A. (2016). Bilimsel Araştırma Nedir, Nasıl Yapılır?, *Türk J Anaesthesiol Reanim*, 44: 212-218.

Picciotto, M. (1997). Investigating the College: Teaching the Research Process, *College Teaching*, 45 (1): 19-21.

Platin N. (2000). Kanıta Dayalı Hemşirelik Ülkemizde Uygulanamaz. Neden?, I. Uluslararası ve VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi.

Potter, G. (2001). Facilitating Critical Reflection on Practice Through Collaborative Research, *The Australian Educational Researcher*, 28 (3): 117-139

Rose, S.D. (1988). Practice Experiments for Doctoral Dissertations: Research Training and Knowledge Building, *Journal of Social Work Education*, 2: 115-22.

Saracaloğlu, A.S. (2008). Lisansüstü Öğrencilerin Akademik Güdülenme Düzeyleri, Araştırma Kaygıları Ve Tutumları İle Araştırma Yeterlikleri Arasındaki İlişki, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2): 179-208.

Savcı, C., Şerbetçi, G. & Özel, H. (2021). Hemşirelerin Bilimsel Araştırma Sürecine İlişkin Deneyimleri Vve Karşılaştıkları Engeller, *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9 (2): 694-705.

Schreier, M. (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice*. Londra: Sage Publications.

Schumm, W.R. & Crawford, D.W. (2023). Difficulties With Methodology in Social Science Research With Controversial Issues Regarding Human Sexuality, *The Linacre Quarterly*, 90 (2): 194-216.

Usta, A. (2012). Sorunsaldan Sonuçlara Bilimsel Araştırma Süreci: Bir Araştırma Raporu Model Örneği. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 3 (5): 135-161.

Vanderlinde, R. & van Braak, J. (2010) The Gap Between Educational Research And Practice: Views Of Teachers, School Leaders, Intermediaries And Researchers, *British Educational Research Journal*, 36 (2): 299-316.

Turizm Akademisyenlerinin Bilimsel Araştırma Süreçlerinde Karşılaştıkları Engeller

Yıldırım, A., İlhan, N., Şekerci, A. R., & Sözbilir, M. (2014). Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Eğitim Araştırmalarını Takip Etme, Anlama ve Uygulamalarda Kullanma Düzeyleri: Erzurum ve Erzincan Örneği, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22 (1): 81-100.

Zukauskas, P., Vveinhardt J. & Andriukaitiene, R. (2018). Philosophy and Paradigm of Scientific Research, Zukauskas, P., Vveinhardt J. & Andriukaitiene, R., *Management Culture and Corporate Social Responsibility*, Birleşik Krallık: IntechOpen.

Bir Akıllı Sistem Tasarımının Eve Monte Edilerek Güvenliğin Sağlanması

Providing Security by Setting Up a Smart System Design into Home

Ali Ersoy Çeçil

Sultanbeyli Sabiha Gökçen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi,
ersa1905@hotmail.com

Özet

Son yıllarda ev teknolojilerinde meydana gelen değişikliklerin temeli yorucu işlerin hafifletilerek insan verimliliğinin artırılmasına ve yapılan işlerde zaman ile enerji tasarrufu sağlanmasına dayanmaktadır. Ev teknolojisinde meydana gelen değişikliklerden biri de; akıllı konut teknolojileridir. Akıllı konut teknolojileri insanların hayatını kolaylaştırmak, enerji tasarrufu sağlamak ve güvenliği arttırmak için tasarlanmışlardır. Bu çalışmada, akıllı konut teknolojilerinin irdelenmesi amaçlanmıştır.

Sadece güvenlik amaçlı kullanılan proje, birkaç değişiklik ile engelli insanların günlük hayatlarını kolaylaştırmak için de kullanılabilir. Bu çalışmada ise evde olumsuz bir durum oluştuğunda kullanıcı bilgilendirilecek ve tehlike bertaraf edilecektir.

Sistem, donanım ve yazılım olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Devrenin bir kısmı sensörler ile algılayıcı devrelerin ışığında işlem yapan PİC 18F4520 uygulama devresi ve Siemens TC – 35 Modülünden faydalanılarak yapılmıştır. Bu uygulama devreleri ışığında gerçekleşen sistemler otomatik kapı kontrol sistemi, gaz kaçağı algılama sistemi, hareket algılama sistemi ve eklenebilecek güvenlik devrelerinden oluşabilmektedir.

Bu çalışmada, GSM tabanlı akıllı ev uygulaması geliştirilmiştir. Kullanıcılar cep telefonu ile GSM üzerinden evlerini uzaktan kontrol edebilmekte veya istenmeyen bir durum oluştuğunda otomatik olarak uyarı alabilmektedir. Yine evin içerisinde gaz kaçağı ya da hareket algılandığında ev sahibi kısa mesaj ile bilgilendirilir ve önlem alınması sağlanır. Sonuç olarak bu çalışmada evin uzaktan kontrolü sağlanmış ve gerekli güvenlik önlemleri alınmıştır.

Anahatar Kelimeler: Akıllı Sistem, Akıllı Ev, Ev Teknolojisi

Abstract

In recent years, the basic reason of changes in home technologies has been to increase human productivity and to provide time and energy saving by reducing the fag. One of the changes in home technology is smart home technologies. Smart home technologies have been designed for facilitating human life, providing energy conservation and increasing security. In this study, it is aimed to analyse smart home technologies.

The project used only for a security reason can also be used with some changes for the disabled people to facilitate their daily life. When a negative situation appears, the home owner will be informed and the possible danger will be prevented thanks to this developed system in this study.

The system consists of two parts; as hardware and software. One part of the circuit has been done through the application circuit PIC 18F4520 operating among sensors, detectors and the module Siemens TC–35. The systems operated through these application circuits may include automatic door control systems, gas leak detector systems, motion sensing systems and other security circuits.

In this study, GSM based smart home application was developed. Users are able to control their homes with their mobile phones or receive a warning in case of any emergency. Also, if there is a gas leak problem or any movement is detected, the home owner is warned with a SMS so that the precaution can be taken. Consequently, remote control of the house is done and necessary security precautions are taken thanks to this system.

Keywords: Smart system, Smart home, Home technology

Giriş

Akıllı ev, bir merkezden kontrol edilebilen, birbirleriyle haberleşebilen, ilişki kurabilen ve bütün bu teknolojiler sayesinde ev sakinlerine, daha tasarruflu, daha güvenli, daha konforlu, ihtiyaçlara cevap verebilen ve hayatı kolaylaştıran bir yaşam sunan evler olarak tanımlanabilir. Akıllı ev, en anlaşılır tanımıyla içinde yaşayan insanlarla sürekli etkileşim içinde olan ve verilen emirler doğrultusunda görevlerini yerine getiren evdir. Bilgisayarın hayatımıza girmesinden sonra gelişen teknolojiye ayak uydurmanın adeta imkânsızlaştığı dünyamızda gelişen bu teknolojiden evler de kendi payına düşeni almıştır. Kısa bir zaman öncesine kadar hayal olarak nitelendirilen akıllı evler günümüzde gerçeğe dönüşmüştür. Akıllı ev sistemlerinde ev sakinlerinin daha rahat, huzurlu ve sağlıklı bir hayat sürdürebilmelerine yardımcı olmak için yaşam mekânlarında kontrol edilebilen bazı parametreler şunlardır;

- Ortam Sıcaklığı
- Ortam Işık Şiddeti
- Ortam Güvenliği (Gaz kaçağı, yangın, su baskını)

Bu sistem ile evin içerisinde olan gaz kaçağı, su baskını, yangın gibi herhangi bir olumsuz durumda GSM tabanlı cihaz sayesinde ev sahibine mesaj gönderilecek ve mesajı alan ev sahibi gerekli kişileri yönlendirecek ya da uzaktan kontrol ile evin kapısını açarak güvenlik ekibinin içeri girmesini sağlayacaktır.

Akıllı ev tasarımı tanımına ve uygulama aşamasına geçmeden önce akıllı evin kısa tarihçesi hakkında bilgi vermek faydalı olacaktır.

1. Akıllı Evin Kısa Tarihçesi

“Akıllı Ev” fikri ilk olarak 1980’lerin başında ortaya çıkmıştır. İlk uygulamalarda, sıradan herhangi bir fiziksel engeli olmayan insanların ev konforu düşünülmüştür. Üreticiler, bir sistemi bütününe entegre etmeyi amaçlasalar da bireysel olarak kontrol edilebilecek birçok ürün çeşidi ortaya çıkmıştır (enerji kontrol ünitesi, güvenlik sistemi, ışık kontrolcüler, v.s.) (Douligeris, 1993).

Günümüzde ise, ev teknolojileri, bizlerin hiç de yabancı olmadığı bir konu haline gelmiştir. Mikserler, kahve makineleri ve mutfak robotları, televizyonlar, müzik setleri, DVD oynatıcılar, videolar; buzdolapları, çamaşır ve bulaşık makineleri, otomatik garaj kapıları, ışık seviyesi ayarlanabilir lambalar, telsiz telefonlar, elektrik süpürgeleri ve daha bunlar gibi birçok cihaz ile hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Daha sonraları bu cihazlar, yine gelişen teknolojiyle hayatlarımızı kolaylaştırmak için birçok değişim geçirmiştir. (örn. televizyonlar, müzik setleri ve hatta garaj kapıları için uzaktan kumandalar; kahve makineleri için zamanlayıcılar, kullanıcıya birçok seçenek sunan çamaşır ve bulaşık makineleri, buzdolapları gibi). Bu sürecin bir sonraki adımı, tüm evin tek bir

noktadan kontrol edilmesine imkân veren ve programlama imkânlarıyla bu kontrolü kendiliğinden sağlayan ev otomasyon teknolojilerini tüketicilerin hizmetine sunmaktır (<http://www.gurselgunacar.com/akilli-evler-ve-ev-otomasyonu/>).

Tablo 1: Akıllı Evin Tarihçesi

Tarih	Açıklama	Kaynak
1993	Akıllı Ev Sistemleri: Bu çalışmada, ev otomasyonu ürünleri sınıflandırılmıştır. CEBus nokta mimarisi verilmiş ve bunun detaylı açıklaması yapılmıştır.	(Douligeris, 1993)
1995	Telefon Hatlarını Kullanarak Araçların Uzaktan PC İle Kontrolü: Bu çalışmada, telefon kabloları ve bir PC kullanarak ev otomasyonu fikri gösterilmiştir. Sistem, bir PC ile birçok aracın açıp kapanmasını bir kablo yoluyla gönderilen DTMF sinyalleri ile yapıyor. Sistemin donanım ve yazılımı telefon standartlarına dayanıyor. Sistemin donanım kısmında DTMF alıcısı, on/off Hook algılayıcısı, zil algılayıcısı ve bir giriş/çıkış PC ara yüz kartından oluşuyor. Çalışmada bir aracın kontrolü örneklendirilmiştir. Yazılım kontrol programı kısmı ise Turbo Basic ile yazılmış ve akış çizelgeleri gösterilmiştir.	(Koyuncu, 1995)
1998	Ofis ve Ev için Telefonla Uzaktan Kontrol: Bu çalışmada, ofis ve ev için bir uzaktan kontrol sistemi telefon kullanarak tasarlanmış ve uygulanmıştır. Uzaktan kontrolün fonksiyonu, uzaktaki bir yere sağlanan gücü telefon kablosuyla kontrol etmektir. Sistem DTMF telefon sistemine dayalı çalışmaktadır. Sistem telefon tuş takımını, veri ve yorumların girildiği girdi aleti olarak kullanıyor.	(Coşkun ve Hamid, 1998)
2004	DTMF Alıcısının Hızlı Fourier Transform İle Analizi ve Sinyal Algılaması: Bu çalışmada, performans değerlendirmesi ve DTMF alıcısının analizi için hızlı fourier transform algoritması kullanarak, yeni bir metod düşünülmüştür.	(Park, Lee ve Yoon, 2004)

Bir Akıllı Sistem Tasarımının Eve Monte Edilerek Güvenliğin Sağlanması

2004	Akıllı Ev Araştırması: Bu çalışmada akıllı evin bir tanımı yapılmış ve daha sonra akıllı evin elementleri, araştırma projeleri, akıllı ev network durumu, akıllı ev uygulamaları ve son olarak da doğruluğu açıklanmıştır.	(Jiang, Liu ve Yang, 2004)
2004	Yaşlı ve Fiziksel Engelli İnsanlar İçin Akıllı Ev: Akıllı ev, yaşlı ve engelli insanlar için iyi bir alternatif olarak düşünülmüştür. Bu sayede, hem hareket kolaylığı sağlanmakta hem de 24 saat sağlık kontrolü yapılabilmektedir.	Stefanov, Bien ve Bang, 2004)
2007	Vücut Hareketlerini Kullanarak Akıllı Ev Kontrolü: Bu çalışma, akıllı evdeki ışık ve perde gibi nesnelerin vücut hareketleri ile kontrolünü önermektedir.	Daehwan, Jinyoung ve Daijin, 2007)

2. Akıllı Ev Tasarımı

Akıllı ev, ev teknolojileri endüstrinin birçok alanında kullanılan kontrol sistemlerinin gündelik hayata uyarlanması; ev otomasyonu da, bu teknolojilerin kişiye özel ihtiyaç ve isteklerine uygulanmasıdır. Akıllı ev tanımı, bütün bu teknolojiler sayesinde ev sakinlerinin ihtiyaçlarına cevap verebilen, onların hayatlarını kolaylaştıran ve daha güvenli daha konforlu ve daha tasarruflu bir yaşam sunan evler için kullanılmaktadır. Akıllı evler, otomatik fonksiyonları ve sistemleri kullanıcı tarafından uzaktan kontrol edilebilen cihazları içerirler (Stefanov, Bien ve Bang, 2004).

3. Akıllı Evin Avantajları Ve Dezavantajları

Avantajları

- Güvenlik sağlar.
- Konfor sağlar.
- Zaman ve enerji tasarrufu sağlar.
- Fiziksel veya zihinsel rahatsızlık yaşayan insanların hayatını kolaylaştırır.
- Sorumlulukları azaltır.

Dezavantajları

- Uzaktan erişimle sisteme dâhil olunma ihtimali, bizim kontrolümüzde olan evimizin kontrolünün, başkalarına geçmesine sebep olabilir.
- Sistemin kontrolünde oluşabilecek aksaklıklar beklenmedik sonuçlar doğurabilir. Örneğin, nem sensörünün hasar görmesi ile bahçeniz gereğinden fazla sulanabilir ya da susuz kalabilir.
- İnsanı tembelleğe itip daha monoton bir hayat yaşamasına sebep olabilir. Sorumlulukları azaltır.

ken insanı düşünmemeye itebilir.

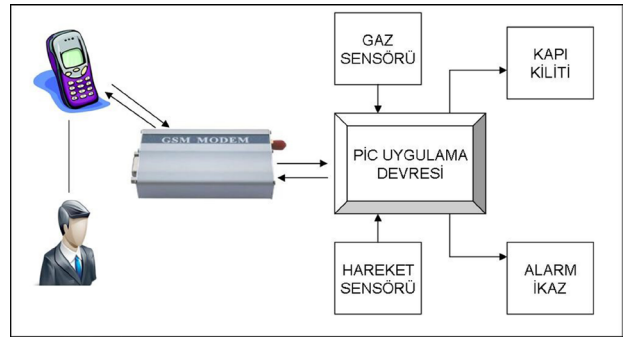
- Sesle verilen komutlarda aksaklıklar oluşabilir. Örneğin, el çırparak perdeleri açan bir ev sistemin, televizyondaki bir sestene ya da müzikten etkilenebilir ve ev sahibinin isteği dışında perdeler açılabilir.
- İnsanın mekanikleşmesine sebep olabilir.

4. Akıllı Evlerden Beklentiler

Genel olarak akıllı evlerdeki sistemlerden beklentiler beş ana başlık altında toplanabilir.

- Güvenlik ve emniyetin artırılmasına yönelik olması,
- Konfora yönelik olması,
- Basitlik ve kullanım kolaylığı olması,
- Enerji tasarrufuna yönelik sistemler olması ve
- Fiziksel engelli insanlara yönelik sistemler olması beklenmektedir (<http://bilgicagi.com/mobile/Blog.aspx?ID=168>).

5. Geliştirilen Akıllı Sistem Tasarımı

Şekil 1. Proje Blok Diyagramı

Yapılan çalışma ile GSM tabanlı akıllı bir ev uygulaması geliştirilmiştir. Ev sahipleri cep telefonu ile GSM üzerinden evlerini uzaktan kontrol edebilmekte veya istenmeyen bir durum olduğunda otomatik olarak uyarı alabilmektedir. Ev içerisindeki farklı elektronik cihazların kontrolünün yanı sıra, ev içindeki hareketler otomatik olarak algılanmakta ve algılanan tehlikenin çeşidine göre cep telefonuna iletilmektedir. C programlama dili ile platform bağımsız olarak tasarlanan ve gerçekleştirilen bu uygulama, akıllı ev uygulamaları için etkin bir çözüm ortaya koymaktadır.

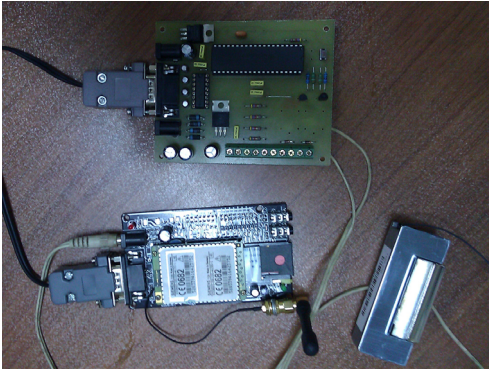
6. Geliştirilen Akıllı Sistem Tasarımının Uygulanması

Projede kullanılacak ev için her şey düşünülerek tasarlandı. Akıllı sistemin eve uyarlanması için açılır tavan yapılmasının yanı sıra kapı girişi elektronik kilide uygun olacak şekilde kesildi.

Şekil 2. Ev Tasarımının Oluşturulması

Evin içerisine yerleştirilecek ilk ve en önemli devre Pic 18F4520 entegresinden oluşan programlama devresidir. Bu devre ile Siemens TC 35 Modemine sinyal gönderilecek (Gaz algılandı, su algılandı v.s.) ve kullanıcıdan gelen cevaba göre devrenin çıkışındaki roleler aktif hale getirilecek ve evin güvenliğinin sağlanması için önlem alınacaktır. Rolelere bağlanan kapı elektronik kilidi, alarm gibi sistemler devreye sokularak sorun görevliler tarafından giderilecek ve ev güvenliği sağlanmış olacaktır.

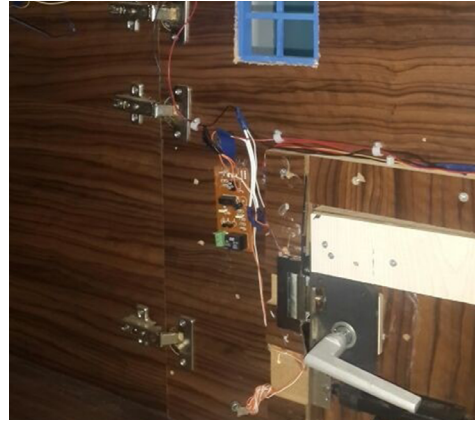
Şekil 3. Uygulama Devrelerinin Bağlantılarının Yapılması

Hazır alınan Siemens TC-35 Modem ve Pic 18F4520 programlama devresi bağlantıları yapılmıştır ve evin içine monte edilmiştir. Çıkışa bağlanan roleler ile de kullanıcının emirlerini uygulamak için bağlantılar yapılmıştır. Projede 4 adet role kullanılmış ve dört farklı nokta (Elektronik kapı kilit, alarm sistemi v.s) kontrol altına alınabilecektir. Evin içerisine hırsız ya da başka bir hareketli cisim girdiğinde "Hareket Algılandı" diyerek Siemens TC-35'in mesaj göndermesi için kullanılan hareket sensörlü devre aşağıda görülmektedir.

Şekil 4. Hareket Sensörü Uygulama Devresi

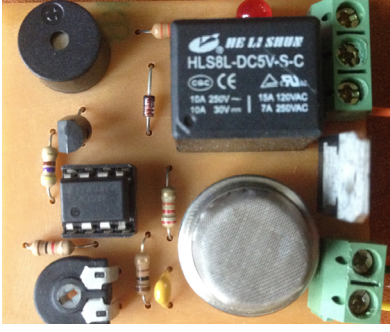
Bir diğer devre ise gaz sensörü devresidir ki bu devre evin içerisinde gaz algıladığı anda ev sahibine "Gaz Algılandı" mesajı gönderecek ve ev sahibinin önlem alması sağlanacaktır. Projede kullanılacak sensör devreleri yapıldıktan sonra evin uygun yerine montaj edilmiştir. Ev kapısına yerleştirilen elektronik kilit sayesinde evde çıkabilecek yangın, su baskını, gaz kaçağı gibi durumlarda ev sahibi uzaktan kontrol ile kapıyı açabilecek ve yardım ekibi bu sayede eve girecektir. Sensör algıladığı bilgiyi Pic 18F4520 devresine gönderecek ve programlama devresi aldığı bilgiyi TC-35 Modemine gönderecek son olarak ise modem bilgiyi kısa mesaj yolu ile programlamada belirtilen cep telefonuna gönderecek ve kullanıcı önlemini alacaktır.

Şekil 5. Devre Bağlantılarının Ve Kapı Kilidinin Görüntüsü

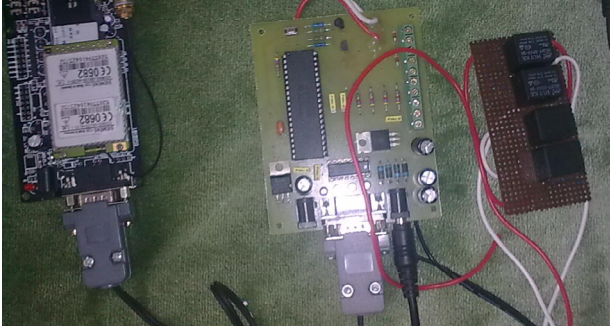
Eve bağlanacak olan gaz sensör devresi sayesinde evde gaz kaçağı olduğu zaman ev sahibi mesaj ile bilgilendirilecek ve kaçak için önlem alabilecektir. Ev maket olduğu için doğalgaz veya mutfak tüpünün olduğu yere bağlanacak şekilde tasarlanmıştır. Gaz kaçağı olduğu anda kullanıcıya mesaj göndermenin yanı sıra alarm ile de uyaracaktır. Uyku anında gelen mesaj değerlendirilemeyeceği için alarm sistemi düşünülmüştür (http://sebtronik.com/eng/Gas_Leak).

Bir Akıllı Sistem Tasarımının Eve Monte Edilerek Güvenliğin Sağlanması

Şekil 6. Gaz Sensörü Uygulama Devresi

Ev istenildiğinde hayal edildiği gibi üstten açılabilir ve dış mekân seyredilebilecek şekilde planlanmıştır. Akıllı bir sistem olarak tasarlanan evde ayrıca kapı girişine şerit led bağlanmış ve kapı girişine geldiğinde otomatik yanacak şekilde hareket sensörü bağlanmıştır. Evin tasarımında kullanılan projeler ile ev daha kullanışlı ve güvenli hale getirilmiştir. Pic programlama devresine bağlanan 4 adet roleden ikisi kullanılmıştır. Bir tanesi gaz algılama diğeri hareket algılama devreleridir. Bu sayı artırılabilir ve daha fazla birim kontrolü sağlanabilir.

Şekil 7. Rolelerin Bağlantısının ve Tüm Sistemin Görüntüsü

İçeriden gelebilecek tehlikeleri haber vermesi şeklinde planlanan projede istenirse dışarıdan gelebilecek tehlikeler de önlenir. Gerekli kamera bağlantıları ile ev daha güvenli ve huzurlu hale getirilebilir.

Projede kullanılan tüm sistemler uygun yerlere monte edilerek ev daha güvenli ve kullanılabilir hale getirilmiştir. Eve bağlanan şifreli ya da kartlı kapı sistemi ile eve giriş sağlanmış bunun yanı sıra eve üstü açılır tavan eklenerek evde oturanların hava güzel olduğunda kullanabileceği şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 8. Projenin Tamamlanmış Hali

Sonuç ve Öneriler

Günümüzde konfor ve güvenlik en önemli faktörlerin başında gelmektedir. Teknolojinin ve otomasyonun her geçen gün gelişmesi bizleri hayal gücümüzün sınırlarını zorlamamıza sebep olmaktadır. Akıllı ev, hem dünyada hem de Türkiye özelinde yaygın değildir. Bunun sebebi ise ilgili sistemlerin çok yüksek mali değere sahip olmasıdır. Düşük maliyetle yapılan bu proje birçok ihtiyaca cevap vermekte ve yaşayanların hayatını kolaylaştırmaktadır.

Bu çalışmada, Pic 18F4520, Siemens TC-45 Modem kullanarak uzaktan kontrollü bir akıllı ev tasarlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Yukarıda anlatılan sensör devrelerinin yanı sıra, Gaz kaçağı algılandığında ya da hareket algılandığında devreye alınabilecek bir alarm sistemi de eve bağlanmıştır. Yine kapıya bağlanan şerit led sayesinde hareket algılandığında kapı çevresinin aydınlanması sağlanmıştır. Bunlara ek olarak kapıya bağlanan şifreli kilit sistemi ve kartlı giriş sistemi ev sakinlerinin yaşamını kolaylaştırmak amacıyla geliştirilmiştir.

Akıllı ev tasarlanırken, ev sakinlerinin hayatını kolaylaştırmak için farklı yapıdaki sensörlerle ve mikro işlemciler kullanılmıştır. Bu sensörleri uzaktan kontrol etmek için, telefonda gelen frekansları algılayan ve bunları geçerli kodlara dönüştüren TC-35 Modem cihazı kullanılmıştır. Pic 18F4520 programlama devresi ile çıkıştaki röleler ayrı ayrı görevlendirilmiş ve her biri farklı amaçlar için kullanılmıştır. Ayrıca, LDR (foto direnç) yardımıyla bahçe ışıkları hava karardığında kendiliğinden yakılmak üzere tasarlanabilir. Bu çalışmanın devamında; perdeler, mutfak aletleri, beyaz eşyalar ve hırsız alarmı gibi farklı cihazların da kontrolü yapılarak, evdeki konfor ve vakit kazancı artırılabilir. Ayrıca, uzaktan kontrol internet üzerinden görsel bir şekilde yapılarak, güvenlik artırılabilir.

Bütün bu yapılanlar dışında uzaktan kumanda devreleri kullanarak aydınlatma sistemleri, elektronik eşyalar oturduğu yerden açıp kapatılabilir. Evin için kameralarla izlenebilmesiyle, hem evin güvenliği artırılabilir hem de evdeki çocukların durumları gözlenebilir. Ayrıca evin dış kapısına parmak izi ile ev sa-

hibini tanıyan bir sistem yerleştirerek hırsızlık olayları da büyük ölçüde engellenebilir. Ev tasarımı olduğu için bütün bu söylenenler yapılmamıştır. Sonuç olarak evin içerisinde yaşayanların hayatını kolaylaştıran ve onları her türlü tehlikeye karşı koruyacak ve önlem almasını sağlayacak bir proje planlanmış ve geliştirilmiştir.

Kaynakça

Coşkun, İ., Ardam, H. (1998). A Remote Controller For Home And Office Appliances By Telephone, IEEE Transactions on Consumer Electronics, 44 (4): 1291-1297.

Daehwan, K., Jinyoung, S. and Daijin, K. (2007). Simultaneous Gesture Segmentation And Recognition Based On Forward Spotting Accumulative. HMMs, Pattern Recognition, Vol. 40, pp. 3012 – 3026.

Douligeris, C, (1993). Intelligent Home Systems, IEEE Communications Magazine, 52-61.

Jiang, L., Liu, D. Y., Yang, B. (2004). "Smart Home Research, Proceedings of the Third International Conference on Machine Learning and Cybernetics, Shanghai, 659-663.

Koyuncu, B. (1995). PC Remote Kontrol Of Appliances By Using Telephone Lines, IEEE Transactions on Consumer Electronics, 41 (1): 201-209

Park, M. J., Lee, S. J., Yoon, D. H. (2004). Signal Detection And Analysis Of DTMF Receiver With Quick Fourier Transform, The 30th Annual Conference of the IEEE Industrial Electronics Society, Korea, 2058 – 2064.

Stefanov, D. H., Bien, Z., Chul Bang, W. (2004). The Smart House For Older Persons And Persons With Physical Disabilities, IEEE Transactions on Neural Systems and Rehabilitation Engineering, 12 (2): 228-250.

İnternet: "Akıllı Evin Tarihçesi" <http://www.gurselgunacar.com/akilli-evler-ve-ev-otomasyonu/>

İnternet: "Akıllı Ev Sistemleri" <http://bilgicagi.com/mobile/Blog.aspx?ID=168>

İnternet: " Gaz Kaçağı Devresi" http://sebtronik.com/eng/Gas_Leak_Detector_Circuit.html

Determination of Thermal Tourism Facility Selection Criteria Weights by the BWM Method, One of the Multi-Criteria Decision Making Techniques

Çok Kriterli Karar Verme Tekniklerinden Bwm Yöntemi İle Termal Turizm Tesisleri Seçim Kriter Ağırlıklarının Belirlenmesi

Müjde Aksoy / Dr. Öğr. Üyesi

Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi/Manyas MYO,
maksoy@bandirma.edu.tr

Abstract

Thermal tourism is a type of tourism carried out under natural conditions that provides treatment services with mineral-rich underground waters that come out of the ground at a certain temperature, as well as food and beverage, transportation, entertainment, and hospitality services in a way that meets the expectations and needs of consumers. Due to its geopolitical position, Turkey is in high demand in the international arena in terms of thermal health tourism within the framework of rapid transformation and development in the health sector in recent years, especially with its natural spas and thermal treatment opportunities. Thermal health tourism is of great importance for a country with great potential in terms of thermal tourism, such as Turkey, which ranks first in Europe and seventh in the world with its thermal resources, in terms of increasing tourism revenues and gaining global competitiveness. In this study, it is aimed at determining the criteria that will affect the preference of thermal tourism facilities by tourists and the weights of these criteria using the BWM Method, which is one of the multi-criteria decision-making techniques. In this context, the findings obtained as a result of the study will contribute to both the literature and the thermal health tourism sector in terms of determining the criteria for the thermal facility preferences of tourists.

Keywords: Health Tourism, Thermal Tourism, Multi-Criteria Decision-Making Techniques, BWM Method

Jel Codes: L22, L83, M31, D81

Özet

Termal turizm; tüketicilerin beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeme-içme, ulaşım, eğlence ve konaklama hizmetlerinin yanı sıra, yer altından be-

lirli bir sıcaklıkta çıkan ve mineral yönünden zengin yeraltı suları ile tedavi hizmetlerinin de sunulmasını sağlayan ve doğal şartlar altında gerçekleştirilen bir turizm türüdür. Türkiye jeopolitik konumu nedeni ile sahip olduğu özellikle doğal kaplıcaları ve termal tedavi imkanları ile son yıllarda sağlık sektöründe yaşanan hızlı dönüşüm ve gelişim çerçevesinde, termal sağlık turizmi açısından uluslararası alanda yoğun talep görmektedir. Sahip olduğu termal kaynakları ile Avrupa'da birinci, dünyada ise yedinci sırada yer alan Türkiye gibi termal turizm açısından büyük potansiyele sahip bir ülke için turizm gelirlerin artırılarak küresel rekabet gücü kazanılabilmesi açısından termal sağlık turizmi büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada termal turizm tesislerinin turistler tarafından tercih edilmesini etkileyecek olan kriterlerin ve bu kriterlere ilişkin ağırlıkların çok kriterli karar verme tekniklerinden BWM Yöntemi ile belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda çalışma sonucunda elde edilen bulgular, turistlerin termal tesis tercihlerindeki kriterlerin tespit edilebilmesi açısından hem literatüre hem de termal sağlık turizm sektörüne katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizmi Termal Turizm, Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri, BWM Yöntemi

Jel Kodu: L22, L83, M31, D81

Introduction

The rapid increase in demand, changes in customer expectations and needs, and the negative consequences of mass tourism activities based on the sea-sand-sun trio in recent years in the tourism sector, which is the largest industry in the world and developed rapidly throughout the 20th century, necessitated diversification in touristic products. The concept of alternative tourism, which has emerged in this context, has become increasingly important. Impro-

vement of living standards, incomes, and social rights of individuals: factors such as distress and stress brought by urbanization and business life cause people to prefer to have different touristic experiences instead of performing tourism activities that only cover summer periods. In this context, alternative tourism refers to tourism that is based on ecological, economic, and socio-cultural sustainability, is compatible with natural, social, and cultural values, and offers a variety of products to meet the expectations and needs of consumers who are in search of something different from coastal tourism activities.

The goal of alternative tourism is to meet changing tourist demands, provide customer satisfaction, and establish a competitive advantage in this field by preventing the destruction of natural and cultural values brought about by mass tourism. In this context, while there are many alternative tourism types created in line with different requests and needs, the common feature of all these types is to make the social, cultural, historical, and natural assets of a region more accessible to tourists. Mass tourism consisting of the sea-sand-sun trio is a necessity. In order to expand the tourism market and increase its contribution to the economy with the income obtained, it is of great importance to develop alternative tourism within the framework of the tourism resources owned. According to this study, the goal is to find the factors that people will choose between thermal tourism facilities, which are looked at as an alternative type of tourism, and how important these factors are using the BWM Method, a multi-criteria decision-making tool.

Health tourism, which has been practiced since ancient times, is defined as the travel of people to another region or country due to the health problems they experience, including thermal health tourism, medical tourism, and elderly tourism. Within the framework of the rapid transformation and development experienced, it is in high demand in terms of health tourism in the international arena. Thermal health tourism is of great importance for a country with great potential in terms of thermal tourism, such as Turkey, which ranks first in Europe and seventh in the world in terms of thermal resources, in terms of gaining competitive power by increasing the revenues obtained from the tourism sector. In this study, it is aimed at determining the criteria that will affect the preference of thermal tourism facilities by tourists and the weights of these criteria using the BWM Method, which is one of the multi-criteria decision-making techniques. In the study, nine criteria and sub-criteria that will be effective in the thermal tourism facility selection of tourists were determined as a result of a literature review and interviews with three academicians who are experts in their fields, and a decision-making criteria system was created. In this context, the findings obtained as a result of the study will contribute to both the literature and

the thermal health tourism sector in terms of determining the criteria for the thermal facility preferences of tourists.

Literature Review

1. Health Tourism as an Alternative Tourism Type

The philosophy of sustainability, which aims to use resources sustainably to meet the needs of future generations and ensure environmental, social, and economic balance, is increasing its importance day by day in terms of protecting both the scarce resources in nature and the welfare levels of societies (Sachs, 2015; Fan et al., 2023). The basis of the concept of sustainability is the idea of meeting people's current needs as well as minimizing environmental, social, and economic damages by using scarce resources in a correct and balanced way and leaving a livable ecosystem to future generations that will meet their needs (Isaac and Eid, 2019; Moyer and Hedden, 2020). In this context, the concept of sustainability, which has become an important target and competitive element for all sectors, has also created significant effects on tourism, which is the largest industry in the world (Oriade and Evans, 2011). Sustainability in tourism means the balanced management of environmental, social, and economic factors and the provision of healthy food for future generations. Protecting cultural heritage by minimizing the negative effects of tourism, such as environmental pollution, natural resource depletion, and cultural homogenization, ensuring the participation of local people in tourism activities, and sustainable tourism for local economic development have led to the need for new alternatives in touristic products (Dorin-Paul, 2013; Stănciulescu and Diaconescu, 2015). In addition to sustainability, the concept of alternative tourism has emerged with the influence of the search for different experiences in touristic demands as a result of the saturation of mass tourism as the sea-sand-sun trio (Theng et al., 2015; Jovicic, 2016).

Alternative tourism focuses on natural, cultural, or adventure-based destinations that are different from typical tourist routes and activities. It gives people a chance to have unique experiences in a world where consumer needs and expectations are changing, and small-scale recreational activities are held to lessen the negative effects of mass tourism (Narvaez, 2014; Theng et al., 2015; Yldza and Gürha, 2016). Alternative tourism is gaining prominence in the tourism industry, with new market segments created by its types, which include nature tourism, cultural tourism, adventure tourism, gastronomy tourism, religious tourism, and sports tourism (Bac, 2014; Koliouška and Andreopoulos, 2023). Health tourism is another alternative tourism variety that stands out and accounts for a sizeable portion of the market.

(Ozsar and Karatana, 2013; Hritz et al., 2014; Sun et al., 2022) Health tourism is defined as the mobility of individuals between geographical locations in order to receive protective, therapeutic, rehabilitative, or health-promoting services while utilizing all elements of tourism (travel agencies, airlines, hotels, etc.). According to a different definition, health tourism is defined as individuals traveling to a different region or country due to their health problems, with ancient examples including thermal tourism, spa tourism, and medical tourism (Draghic et al., 2016; Nadezhda, 2022). Health tourism is generally preferred by people seeking better quality, faster access, or more affordable health services in a country (Smith and Puczkó, 2015; Ozkan, 2019).

The fact that tourists participating in thermal health tourism, medical tourism, elderly tourism, disabled tourism, and health tourism mobility have treatment purposes as well as holiday purposes increases the quality expectations of the service offered and also increases the added value they create (Hall, 2011; Faroldi et al., 2019). As a consequence of the demand for diagnosis, treatment, and rehabilitation services, health tourism has emerged as a type of tourism that enables the expansion of health institutions by utilizing the growing international patient potential (Lunt et al., 2011; Gümüş and Polat, 2012; Shaygani et al., 2023). Health tourism seeks to provide patients and their families with medical service options that will ensure their comfort. Since health tourism has a structure that corresponds to all seasons, it is designed to make more efficient use of facilities, distinguishing it from "seasonal" tourism activities. Since there is no season for maladies and treatment-seeking, if health tourism activities are determined accurately and implemented with proper planning, countries can realize enormous economic benefits from their unique tourism potential (Kaygısız, 2021). Health tourism also aids in the treatment of a variety of ailments. It contributes to the total national wealth by promoting domestic and international tourism and generating a variety of added values. The significance of health tourism is directly related to human health (Bulut and Şengül, 2019; Gümüş and Polat, 2012). As a consequence of the high level of education and welfare in developed nations, the health of the population is dependent on numerous factors, such as the high wages of the health workforce. Providing services is an expensive endeavor. In nations where the health of an aging population has improved, the need for health expenditures and the proportion of health expenditures are rising daily (Henama, 2014; Göçer and Aydn, 2016). In addition to the rising costs of these social security institutions, social security institutions and private insurance institutions are preparing package agreements with health tourism companies in countries with high-quality medical services in order to address these issues. By entering into ag-

reements, efforts are being made to procure health services at a reduced cost (Lee and Kim, 2015).

2. Thermal Tourism

Thermal tourism, which is considered within the scope of health tourism, is travel to thermal spas for health and healing purposes, whose origins date back to the Ancient Greeks and Romans (Talesca et al., 2015; Brandão et al., 2021). According to World Tourism Organization data, thermal tourism has become a subject of increasing interest as one of the most important alternative tourism types of the 21st century (Tuna, 2019). Thermal tourism brings together natural thermal resources and health services to meet people's needs for both holidaying and improving their health. While people's living standards change as a result of environmental, economic, social, and cultural developments, more efficient use of natural resources has become an important element in protecting human health in line with sustainable goals. Thermal tourism helps people treat health problems through spas and health facilities visited for health and rehabilitation purposes, while also focusing on mental and emotional health. It offers solutions to people's increasing health problems due to their busy work schedules and stressful lifestyles. The minerals, natural heat, and hydrotherapy methods contained in thermal waters provide a number of benefits, such as reducing stress, relaxation, improving skin health, and treating muscle-joint disorders. While the natural environment and peaceful atmosphere offer tourists the opportunity to relax and renew, spa services offered in thermal facilities provide mental and emotional relaxation with activities such as massage, meditation, and yoga (Smith and Puczkó, 2015; Pereira et al., 2023).

Thermal tourism is a process in which thermal waters are used for entertainment and recreation purposes, as well as various methods such as thermomineral water baths, drinking, inhalation, and mud baths, as well as cure (treatment) practices by combining supportive treatments such as climate cure, physical therapy, rehabilitation, exercise, psychotherapy, and diet. It is a type of alternative tourism (www.kulturturizm.gov.tr). While thermal tourism serves both health tourism and rest and relaxation tourism, it also appeals to different tourist groups, increasing the diversity of destinations and positively affecting the local economy. Thermal health tourism helps local businesses grow and increase employment through the expenditures brought by tourists to the region (Çağlar and Bulgan, 2016; Dini and Pencarelli, 2022). At the same time, protecting the natural and cultural heritage in thermal regions and promoting sustainable tourism practices is also an important factor (Zengin and Eker, 2016; Fertas et al., 2022). Another factor underlying the development of thermal tourism is the move away from chemical treatment

methods in modern medicine due to the increase in people's consciousness levels. In particular, the spread of thermal tourism over twelve seasons and the length of the thermal treatment period increase the demand for the sector (Özdipçiner, 2018). As a result, the benefits of thermal tourism to the sector in terms of competitive advantage are that it eliminates the seasonality of tourism, provides high occupancy rates in hospitality establishments, diversifies tourism and enters different target markets, creates opportunities for regions with touristic development potential, and contributes to employment (UNWTO, 2018; Gonçalves and Guerra, 2019).

Mineral waters, rich in minerals, are used for relaxation, staying fit, healing, etc. Thermal tourism, as a set of relationships resulting from its use for various purposes (Şahin and Tuzlukaya, 2017), is gaining value and increasing its capacity day by day. However, since the existence of thermal tourism in a country depends on having a natural infrastructure, not every country can benefit from the competitive advantages created by thermal tourism in the field of alternative tourism (İlban and Kaşli, 2009; Siner and Torun, 2020). Germany, Italy, France, Austria, Hungary, and Turkey, which have rich thermal resources from which healing water, steam, and mud with beneficial minerals come to the surface at a certain temperature, are the most visited thermal tourism destinations in the world (Rodnic et al., 2009). Another important element of being successful in thermal tourism is that, in addition to having natural thermal resources, the facilities where thermal tourism services will be offered must provide quality service to meet the expectations and needs of tourists. Thermal facilities: these are the facilities where, in addition to the hospitality, entertainment, food, and beverage services offered to customers in tourism facilities, underground and aboveground treatment elements are offered in treatment and recreation units in spas, springs, and cure centers (Mutlu and Kabakulak, 2018). The features of thermal facilities can be listed as follows (Aslan, 1992; Gençay, 2010; İlker, 2012; Mrčela et al., 2015; Ayaz and Dağ, 2017; Baytok and Soybalı, 2018; Özdipçiner, 2018; Çilgınoğlu and Aytuğar, 2021):

- The location of the establishment is geographically different.
- These are businesses that should have rich recreational aspects.
- These are businesses that are in harmony with medical institutions and organizations and require expertise.
- They are businesses that combine treatment and holiday concepts.
- There is a perception of attractive investment with high profitability in thermal tourism.
- They are businesses with high customer diversity,

- They are businesses that can be compatible with other types of tourism.
- Hospitality rooms are businesses with various features.

Methodology

In this research, it is aimed to determine the criteria that will affect the preference of thermal tourism facilities, which are evaluated within the scope of health tourism as an alternative tourism type, and the weights of these criteria by the BWM Method, which is one of the multi-criteria decision-making techniques. Decision-making, which aims to permanently allocate scarce resources for the solution of problems encountered in daily life, refers to the process of determining and choosing an alternative among many alternatives (Demir and Gümüšoğlu, 2009; Çakır and Can, 2019). Criteria, which may vary depending on the situation, play an important role in the decision-making process, where individuals aim to choose the most rational way to be followed in order to maximize the benefit (Chatterjee and Chakraborty, 2012; Dalbudak and Rençber, 2022). In this context, multi-criteria decision-making methods are used in the evaluation of criteria in the decision-making process (Koca and Akçakaya, 2021).

Decision-making methods express a process in which values are assigned to alternatives in order to choose the most rational choice among more than one alternative at the same time. Multi-criteria decision-making methods have found a wide application area among the decision-making techniques due to their strong logic structure (Güneş and Umarusman, 2003; Meltem Karaatlı et al., 2015). In the application of multi-criteria decision-making techniques, first of all, the relevant criteria and alternatives, which are defined as the rules, measures, and standards that guide decision-making, are determined. After the numerical measurements of the relative importance of the effects of the relevant criteria on the alternatives are determined, the numerical evaluation process is carried out in order to determine the order of the alternatives at the last stage (Mulliner et al., 2013; Aslan, 2017).

The selection of weights and the appropriate model, as well as the degree of importance given to the criteria, are of great importance in the multi-criteria decision-making process (Demir and Bircan, 2020). Although there are many methods for weight calculation of criteria, analytical hierarchy process (AHP) (Çakırlı and Ulu, 2023; Sivakumar et al., 2022), analytical network process (ANP) (Gür and Eren, 2016; Cheng et al., 2020), The Decision Making Trial and Evaluation Laboratory (DEMATEL) (Birgün and Ulu 2021; Ulu and Şahin 2021) criteria determination of importance of criteria through correlations (CRITIC) (Peng et al., 2021; Ersoy, 2022), step-by-step weight

Determination of Thermal Tourism Facility Selection Criteria Weights by the BWM Method, One of the Multi-Criteria Decision Making Techniques

evaluation ratio analysis (SWARA) (Hashemkhani Zolfani et al., 2018; Ulu et al., 2022), and full consistency method (FUCOM) (Badi et al., 2022) are among the commonly used multi-criteria decision-making methods. In this study, the Best-Worst Method (BWM) (Ulu et al., 2022) was used as a fairly new multi-criteria decision-making method in the literature.

Best Worst Method (BWM)

The basis of the BWM method proposed by Rezaei in 2015 is based on the systematic comparison of two criteria with each other (Rezaei, 2016; Moslem et al., 2020). Although the BWM method is similar to the AHP method, fewer pairwise comparisons compared to AHP ensure that reliable results can be obtained with higher consistency in these pairwise. In fact, in the BWM method, which was made to get rid of the differences in consistency ratios caused by the Analytical Hierarchy Process (AHP) method's many pairwise comparisons, pairwise comparisons are made after decision makers choose the best and worst criteria (Mou et al., 2016; Mi and Liao, 2019; Tanriverdi et al., 2022). Pairwise comparisons (Rezaei, 2015; Yucasan et al., 2019; Çalık, 2021). These pairwise comparisons are: pairwise comparisons between the best criterion and other criteria; and pairwise comparisons between the worst criterion and other criteria. Then, the decision problem, formulated as a constrained objective optimization problem, is solved to determine the weights of the different criteria. The weights of the alternatives according to different criteria are also found in the same way (Rezaei, 2015; Ecer, 2020; Ulu et al., 2022; Karakiş, 2022; Aghaloo et al., 2023). The application steps of the BWM method are listed below (Rezaei, 2015; Ulu et al., 2022):

Step 1: According to the research topic, a reasonable decision-making criteria system should be established that can reflect the performance of different alternatives. Let's say that if there are n criteria in the decision-making criteria system, $\{C_1, C_2, \dots, C_n\}$ is determined.

Step 2: The best criterion and the worst criterion are determined.

Step 3: Using the 1–9 scale, choose the best criterion based on all criteria. A scale of 1–9 indicates the importance of the best criterion over other criteria. If the best criterion is as important as the selected criterion, the preference of the best criterion according to this chosen criterion is given a value of 1. If the best criterion is absolutely important to the chosen criterion, it should be assigned a 9 according to the chosen criterion. The superiority vector (AB) of the best criterion over other criteria is formed as in Equation 1.

$$AB = (aB_1, aB_2, \dots, aB_n) \quad (1)$$

Step 4: Determine the preference of all criteria over the worst criterion using a scale of 1–9. It should be done like step 3. The superiority vector (AW) of the worst criterion over other criteria is created as in Equation 2.

$$AW = (a_1w, a_2w, \dots, a_nw) \quad (2)$$

Step 5: In determining the optimal weights for the criteria, the maximum absolute difference for all J_s should be minimized. Therefore, at first $|w_B - aB_jw_j|$ and $|w_j - a_jw_w|$. A linear programming model that maximizes and minimizes the differences should be created. To create the linear programming model, the problem is first represented as a min-max model as shown in Equations (3–5).

$$\min \max_j \{|w_B - aB_jw_j|, |w_j - a_jw_w|\} \quad (3)$$

$$\sum_j w_j = 1 \quad (4)$$

$$w_j \geq 0 \quad \text{for all } j's \quad (5)$$

The min-max model obtained is converted into a linear programming model as given in Equations (6–10).

$$\min \xi \quad (6)$$

$$|w_B - aB_jw_j| \leq \xi \quad \text{for all } j's \quad (7)$$

$$|w_j - a_jw_w| \leq \xi \quad \text{for all } j \quad (8)$$

$$\sum_j w_j = 1 \quad (9)$$

$$w_j \geq 1 \quad \text{for all } j's \quad (10)$$

By solving the linear programming model in Equation (6–10), the optimal criterion weights (w_1, w_2, \dots, w_n) and the ξ value used to calculate the consistency ratio are reached.

Step 6: It is calculated to check whether the results are reliable and the consistency of comparisons. The consistency index is given in Table 1.

Table 1. Consistency Index Values for BWM

aBW	1	2	3	4	5
TE	0,00	0,44	1,00	1,63	2,30
aBW	6	7	8	9	
TE	3,00	3,73	4,47	5,23	

$$\text{Consistency Ratio} = \xi / \text{Consistency Index Value} \quad (11)$$

As the consistency ratio approaches one, the consistency decreases, and as it approaches zero, the consistency increases.

Application

In the study, the BWM method was chosen especially to evaluate the factors affecting the choice of a thermal facility. The steps in choosing the BWM method are based on a simple algorithm, and it is a powerful criterion weighting method. The BWM method has a subjective effect on the value of the

final weights according to the decision-makers best and worst criteria. It makes comparisons where n is the number of criteria (2n-3) and uses a 1–9 pairwise comparison scale. Reliability confirmation of the weight vector obtained by calculating the consistency ratio is done.

In this case, the study used a literature review and interviews with three academics who are experts in their fields to come up with nine criteria and sub-criteria that will help tourists choose a thermal tourism facility (Step 1). The criteria were determined in line with the relevant literature review and the opinions of expert academicians (Table 2). Quality of hospitality service at the thermal facility, Quality of Health Services at the Thermal Facility, Geographical Features of the Region Where the Thermal Facility is Loca-

ted Cultural and historical attractions of the region where the thermal facility is located, Opportunities for the Auxiliary Services of the Region where the Thermal Facility is Located Price for the service received from the thermal facility, The Region and the Facility Transportation Facilities for the Thermal Facility are in the form of Perception of Security for the Region Where the Thermal Facility is Located and Touristic Activities in the Region of the Thermal Facility (Parasuraman et al., 1985; Parasuraman, 1998; Buhalis, 2000; Sandıkçı and Gürpınar, 2008; Koroma, 2011; Payam, 2015; Mrčela et al., 2015; Ayaz and Dağ, 2017; Timur, 2018; Republic of Turkey Ministry of Health, 2018; Ceylan, 2019; Kılıcı et al., 2020; Çılgınoğlu and Aytuğar, 2021; Yalman, 2021; Ön Esen and Bahar, 2021; Çapar et al., 2021).

Table 2. Main Criteria And Their Explanations

No	Main Criteria	Explanations (Sub-Criteria)
1	Quality of Hospitality Service of Thermal Facility (C1)	Quality of Hospitality Service of Thermal Facility
		Reliability
		Responsiveness
		Assurance
		Empathy
2	Quality of Health Services of Thermal Facility (C2)	Sufficient physical infrastructure
		Chemical and physical properties of thermal water
		Protection of environmental factors
		Provision of specialist physicians, physical therapists, and nurses
		Using modern medical technologies
		Ensuring ethical values and data privacy
		Providing easily accessible health services
		Providing different health services for thermal tourism (such as climate therapy, hydrotherapy, diet therapy, mud therapy, and inhalation therapy) in facilities
		Involving sports and physical activities
		Providing basic conventional diagnostic facilities
		There is a natural thermal pool at the facility
		Use of technology in service delivery
		Finding treatment protocols in accordance with international standards and providing patients with adequate information about these protocols
		Making the necessary agreements in order to meet the country-specific expectations of overseas health insurance
3	Geographical Features of the Region where the Thermal Facility is Located (C3)	Climate
		Lakes, Rivers, Seas
		Mountainous Areas

Determination of Thermal Tourism Facility Selection Criteria Weights by the BWM Method, One of the Multi-Criteria Decision Making Techniques

4	Cultural and Historical Attractions of the Region where the Thermal Facility is Located (C4)	The attractiveness of cultural riches,
		Attractiveness of historical riches
5	Auxiliary Services Opportunities in the Region Where the Thermal Facility is Located (C5)	Banks,
		Telecommunications services
		Postal,newsagents,
		Hospitals, etc., healthcare organizations
6	Price for the service received from the thermal facility (C6)	Price for Hospitality Service
		Price for thermal services
7	Transportation Opportunities for the Region and the Facility of the Thermal Facility (C7)	All transportation systems consisting of airlines, maritime roads
		Terminals and tools
8	Security Perception of the Region Where the Thermal Facility is Located (C8)	Crime
		Terrorism
		War and political instability,
		Health concerns,
		Natural disasters.
9	Touristic Activities in the Region of the Thermal Facility (C9)	Entertainment Centers
		Shopping malls
		Festivals, Events,
		Recreation Facilities

Reference: Prepared by the author

In order to calculate the weights of these determined criteria within the framework of the BMW method, interviews were held with 8 decision makers who are experts in the field of thermal health tourism (Step 2, Step 3, Step 4).

Findings and Interpretation

The criteria were determined and presented in Table 2. Then, the worst (least important or least desirable) criterion and the best (most important or most desired) criterion were determined by expert opinion and presented in Table 3.

Tablo 3. Best And Worst Criteria

Best Criterion	C2
Worst Criterion	C3

It is presented in Table 4. using a pairwise comparison scale between 1 and 9 to determine the priority of the best and worst criteria.

Table 4. Pairwise Comparison

Prioritization of other criteria over the worst criteria	C2	Prioritization of other criteria over the worst criteria	C3
C2	1	C2	8
C1	1	C1	7
C7	2	C7	5
C6	3	C6	4
C5	3	C5	4
C9	5	C9	3
C8	5	C8	3
C4	6	C4	2
C3	8	C3	1

To determine the optimal weights for the criteria, the maximum absolute difference for all j's should be minimized. For this reason, first of all $|w_B - aBjw_j|$

and $|w_j - a_j|W_{ww}$ A linear programming model that minimizes the maximum of differences should be created. This model was obtained using Excel SOLVER and presented in Figure 1.

Figure 1. BWM Excel Solver Solution

Select the Best	2								
Select the Worst	3								
Best to Others	2	1	7	6	5	9	8	4	3
2	1	1	2	3	3	5	5	6	8
Others to the Worst	3								
2	8								
1	7								
7	5								
6	4								
5	4								
9	3								
8	3								
4	2								
3	1								
Weights									
	0,254717	0,2264151	0,1415094	0,0943396	0,0943396	0,0566038	0,0566038	0,0471698	0,0283019
Ksi*	0,0283019								

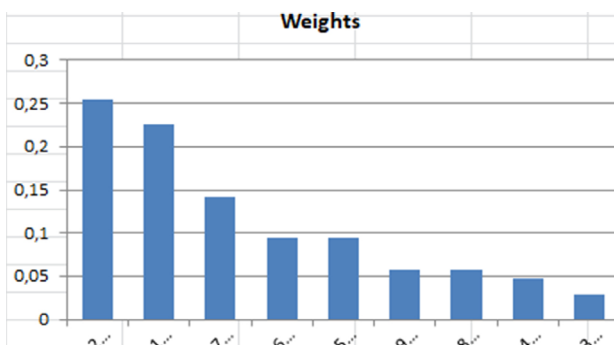
Thermal facility criterion weights are given in Table 5.

Table 5. Criterion Weights

Criterion	Weight
C2	0,255
C1	0,227
C7	0,142
C6	0,095
C5	0,095
C9	0,057
C8	0,057
C4	0,048
C3	0,029

The appearance of the weights is presented in Figure 2.

Figure 2. Criterion Weights

For thermal facility criterion weights, 9 criteria were used and 15 comparisons from $(2n-3)$ were made, and each of them was included in the model as linear programming constraints. The consistency ratio was calculated with the help of the formula in equation 11 and found to be 0.019. Since this value is $0.028 < 0.1$, it can be interpreted that the results are reliable and the comparisons are consistent.

In the multi-expert view, the above procedures are performed for each expert. The net weights of the criteria are found by taking the average of the weights found by each expert.

Conclusion and Recommendations

Thermal tourism, which emerged as a result of tourists moving to thermal resources to get treatment, benefit from cure activities, have fun, and participate in recreational activities, is considered the use of underground mineral waters with special characteristics for drinking and bathing purposes (Şimşek, 2003: 2) and the touristic activity at the facilities for the use of these waters. Thermal tourism involves the establishment of new friendships between people, the development of destinations for developing inter-regional relations, and providing healthy life services to people. It includes many gains (Karabacak, 2019). In the 2023 Action Plan, thermal development of tourism, efficient use of the country's resources, and thermal objectives such as increasing the facilities and increasing the bed capacity to 500 thousand were determined. (<https://yigm.ktb.gov.tr>). Increasing investments in thermal tourism around the world will ensure a high share in the field. Only the sun,

Determination of Thermal Tourism Facility Selection Criteria Weights by the BWM Method, One of the Multi-Criteria Decision Making Techniques

sand, and sea The fact that it does not remain sterile with its trilogy, which gives the opportunity to make alternative tourism types in our country, The existence of areas leads the operators to have different thoughts and pursuits (Amenguel et al., 2012). For this purpose, regions with thermal tourism potential should increase the demand by twelve months. With the idea of spreading the word, tourism activities in the country will gain significant momentum (Sandıkçı, 2008). It is known that thermal spring waters have many health benefits (Boyras and Cetin, 2019). These springs, which are popularly called "healing waters", can be drunk. Drinking or non-drinking for those who can use it, and for those that can be used externally: "Kaynarca, hamam, hot spring, entrance, llisu, Names such as "cermik" are given. In the tourism literature, "thermal center" or "spacenter" (Karademir et al., 2019).

Goods in thermal tourism enterprises and ensuring the satisfaction of the customers who purchase the services are proportional. Customer satisfaction is the effect after the use of the good or service. (Cadotte et al., 1987; Tam, 2011). For this reason, knowing customer expectations is of great importance in terms of ensuring satisfaction (Burucuoğlu, 2011). To satisfy the customer and meet their expectations, today's technology requires the hotels to work much more devotedly (Sandıkçı, 2008). Thermal tourism-oriented hotels, determining the needs, expectations, and wishes of the customers and meeting their satisfaction resulting from it by increasing the profitability rates of the hotels and contributing to the country's economy. national and international tourism in hotels that will provide added value as well as thermal springs. It will allow it to be alive throughout (Olçay and Giritlioğlu, 2014).

In the study, the BWM method was chosen especially to evaluate the factors affecting the choice of a thermal facility. The steps in choosing the BWM method are based on a simple algorithm, and it is a powerful criterion weighting method. The BWM method has a subjective effect on the value of the final weights according to the decision-makers best and worst criteria. It makes comparisons where n is the number of criteria ($2n-3$) and uses a 1–9 pairwise comparison scale. The reliability confirmation of the weight vector obtained by calculating the consistency ratio is done.

In this case, the study used a literature review and interviews with three academics who are experts in their fields to come up with nine criteria and sub-criteria that will help tourists choose a thermal tourism facility. The criteria were determined in line with the relevant literature review and the opinions of expert academicians. These criteria are: quality of hospitality service at the thermal facility; quality of health services at the thermal facility; geographical features of the region where the thermal facility is located

cultural and historical attractions of the region where the thermal facility is located, opportunities for the auxiliary services of the region where the thermal facility is located price for the service received from the thermal facility, the region and the facility transportation facilities for the thermal facility are in the form of perception of security for the region where the thermal facility is located and touristic activities in the region of the thermal facility (Parasuraman et al., 1985; Parasuraman, 1998; Buhalis, 2000; Sandıkçı and Gürpınar; 2008; Koroma, 2011; Payam, 2015; Mrčela et al., 2015; Ayaz and Dağ, 2017; Timur, 2018; Republic of Turkey Ministry of Health, 2018; Ceylan, 2019; Kılıcı et al., 2020; Çilginoğlu and Aytuğar, 2021; Yalman, 2021; Ön Esen and Bahar, 2021; Çapar et al., 2021). In multi-criteria decision models, problem-solving approaches can be designed according to different purposes, such as sorting, selection, and grading. In this context, it is of great importance to choose the appropriate methods for the problem. As a result of the BWM method in the study, an order was obtained as $C2 > C1 > C7 > C6 > C5 > C9 > C8 > C4 > C3$ among the criteria.

According to the research findings, the most important criterion in choosing a thermal tourism facility is the quality of the facility's health services. One of the most important features of thermal facilities is that they have natural thermal resources. These springs are water resources with rich mineral content and suitable temperature and thermal properties. Facilities must provide sufficient and continuous water from these sources. Considering that thermal facilities are focused on health tourism, it is important that they offer spa and health services. Expert and qualified personnel must offer services like massage, skin care, hydrotherapy, saunas, and Turkish baths. These services should help guests relax and improve their health. The criterion of secondary importance is the hospitality service quality of the thermal facility. Comfortable and spacious hospitality units should be offered to guests in thermal facilities. Rooms should be equipped with modern and comfortable furniture, meet cleanliness standards, and offer a comfortable hospitality experience. It is vital to comply with hygiene and safety standards in thermal facilities. Facilities should regularly implement cleaning and disinfection measures and take necessary precautions for health and safety. The health and safety of guests should always be a priority. According to the research results, the third most important criterion in choosing a thermal tourism facility is the region where the facility is located and the transportation opportunities to the facility. Thermal facilities should be easy to access. It should be located in a location that guests can easily reach, and transportation options should be provided. It is also preferred that they be close to airports, bus stations, or train stations. Touristic activities in the region where the thermal facility is located are another important criterion in

choosing a thermal facility. Thermal facilities should offer guests various recreation and activity opportunities. Having facilities such as swimming pools, gyms, nature walking areas, restaurants, and cafes allows guests to spend time with different activities. Additionally, thermal facilities must demonstrate environmental and cultural sensitivity. The cultural and historical attractions of the region where the thermal facility is located are another important criterion affecting facility selection. It is important to protect the natural environment, support local culture, and comply with sustainable tourism practices. Attention should be paid to issues such as environmentally friendly practices, waste management, and energy efficiency.

The World Trade Organization classifies health tourism under the subheading "services requiring expertise" under the header "Professional Services". As is the case with the vast majority of occupations requiring specialized knowledge, multi-stakeholder collaboration is essential in health tourism. Despite the fact that each stakeholder operates at a distinct level, the efficiency of each is essential for a robust sector structure. The study's findings serve as a resource for those working in practice and academia regarding the factors that must be considered from the selection of the site for the thermal facility's establishment to its design and service delivery. In this way, it is anticipated that the research will cover a gap in the relevant literature and illuminate future studies.

Reference

Aghaloo, K., Ali, T., Chiu, Y. R., and Sharifi, A. (2023). Optimal site selection for the solar-wind hybrid renewable energy systems in Bangladesh using an integrated GIS-based BWM-fuzzy logic method. *Energy Conversion and Management*, 283, 116899.

Amengual, A., Homar, V., Romero, R., Alonso, S., and Ramis, C. (2012). Projections of the climate potential for tourism at local scales: Application to Platja de Palma, Spain. *International journal of climatology*, 32(14), 2095-2107.

Aslan, H. M. (2017). "Determination of Optimal Vehicle Selection of Logistics Companies with AHP-ARAS Hybrid Method". *The Journal of Operations Research, Statistics, Econometrics and Management Information Systems*, 5(2), 272-282.

Aslan, Z. (1992). Termal Turizm işletmelerinde Hizmet Standartlarının Geliştirilmesi ve Pazarlama Faaliyetine Etkisi-Balçova Termal Merkezi Uygulaması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bâc, D. P. (2014). The emergence of sustainable tourism-A literature review. *QUAESTUS Multidisciplinary Research Journal*, 4, 131-140.

Badi, I., Muhammad, L. J., Abubakar, M., and Bakır, M. (2022). Measuring sustainability performance indicators using FUCOM-MARCOS methods. *Operational Research in Engineering Sciences: Theory and Applications*, 5(2), 99-116.

Bayat, M., and Yalman, F. (2020). Determining the competitiveness level and competitiveness factors of the thermal health tourism sector of South Egean Thermal Tourism Development region. *Business and Management Studies: An International Journal*, 8(4), 551-578.

Birgün, S., and Ulu, M. (2021). Site selection for a training centre focused on industry 4.0 by using DEMATEL and COPRAS. In

Digital Conversion on the Way to Industry 4.0: Selected Papers from ISPR2020, September 24-26, 2020 Online-Turkey (pp. 37-50). Springer International Publishing.

Boyras, M., and Çetin, A. (2018). TERMAL OTEL İŞLETMELE- RİNDE JEOTERMAL KAYNAK KULLANIMININ YÖNETİCİ BAKIŞ AÇISIYLA DEĞERLENDİRİLMESİ: DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 10(23), 84-98.

Brandão, F., Liberato, D., Teixeira, A. S., and Liberato, P. (2021). Motives for thermal tourism: An application to north and central Portugal. *Sustainability*, 13(22). <https://doi.org/10.3390/su132212688>

Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism management*, 21(1), 97-116.

Bulut, A., and Şengül, H. (2019). Dünyada ve Türkiye'de sağlık turizmi. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*.

Burucuoğlu, M. (2011). Müşteri memnuniyeti ve sadakatini arttırmada müşteri şikayetleri yönetiminin etkinliği: Bir örnek olay incelemesi (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Cadotte, E. R., Woodruff, R. B., and Jenkins, R. L. (1987). Expectations and norms in models of consumer satisfaction. *Journal of marketing Research*, 24(3), 305-314.

Chatterjee, P., and Chakraborty, S. (2012). Material selection using preferential ranking methods. *Materials and Design*, 35, 384-393.

Cheng, L. H., Cao, D. Q., ve Guo, H. M. (2020). Analysis of coal mine occupational disease hazard evaluation index based on AHP-DEMATEL. *Archives of Environmental and Occupational Health*, 1-13.

Çakır, E., and Melih, C. A. N. (2019). Best-worst yöntemine dayalı ARAS yöntemi ile dış kaynak kullanım tercihinin belirlenmesi: Turizm sektöründe bir uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(3), 1273-1300.

Çakırlı, M. Y., and Ulu, M. (2023). Çok ölçütlü karar verme yöntemleri ile kobilerde kurumsal kaynak planlama yazılımı seçimi ve değerlendirilmesi. B. Yaprak (Eds.) *Tüketim, Yönetim ve Kalkınma Bağlamında Sürdürülebilirlik-II*, 145-166, Gazi Kitabevi, Ankara

Çalık, A. (2021). Grup Karar Verme Yöntemlerini Kullanarak Yeşil Tedarikçi Seçimi: Gıda Endüstrisinden Bir Örnek Olay Çalışması. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(1), 1-16.

Çapar, H., Ulu, M., and Çelik, H. (2021). İşletmelerin kriz yönetimi ve stratejileri: sağlık işletmelerinde bir uygulama, S. Birgün (Eds.) *Akıllı Dönüşüme Yolculuk*, 870-889, Akademi, İstanbul

Dağ, H. (2020) Termal Turizmde Seyahat Nedenlerinin Alt Boyutlarının Belirlenmesi: Haymana Saha Araştırması. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(19), 82-92.

Dalbudak, E., and Rençber, Ö. F. (2022). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri Üzerine Literatür İncelemesi. *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1-17.

Demir, G., and Bircan, H. (2020). Kriter Ağırlıklandırma Yöntemlerinden BWM ve FUCOM Yöntemlerinin Karşılaştırılması ve Bir Uygulama. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(2), 170-185.

Demir, M. H. and Gümüşoğlu, Ş. (2009). Üretim Yönetimi (İşlemler Yönetimi). İstanbul: Beta Yayın Dağıtım.

Dini, M., and Pencarelli, T. (2022). Wellness tourism and the components of its offer system: a holistic perspective. *Tourism Review*, 77(2), 394-412. <https://doi.org/10.1108/TR-08-2020-0373>

Dorin-Paul, B. (2013). Sustainable tourism and its forms—A theoretical approach. *Annals of Faculty of Economics*, 1(1), 759-767.

Ecer, F. (2020). Multi-criteria decision making for green supplier selection using interval type-2 fuzzy AHP: a case study of a home appliance manufacturer. *Operational Research*, 1-35.

Ersoy, N. (2022). Kriter ağırlıklandırma yöntemlerinin ÇKKV sonuçları üzerindeki etkisine yönelik gerçek bir hayat uygulaması. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(4), 1449-1463.

Fan, S., Huang, H., Mbanyele, W., Guo, Z., and Zhang, C. (2023). Inclusive green growth for sustainable development of cities in China: spatiotemporal differences and influencing factors. *Envi-*

Determination of Thermal Tourism Facility Selection Criteria Weights by the BWM Method, One of the Multi-Criteria Decision Making Techniques

ronmental Science and Pollution Research, 30(4), 11025-11045.

Faroldi, E., Fabi, V., Vettori, M. P., Gola, M., Brambilla, A., and Capolongo, S. (2019). Health tourism and thermal heritage: assessing Italian spas with innovative multidisciplinary tools. *Tourism Analysis*, 24(3), 405-419.

Fertas, L., Alouat, M., and Benmahamed, H. (2022). Thermal tourism as a driver of local development, an illustration of opportunities and constraints. case study of hammam-guergour in the province of sétif, Algeria. *Geo Journal of Tourism and Geosites*, 40(1), 136-143.

Fertas, L., Alouat, M., and Benmahamed, H. (2022). Thermal tourism as a driver of local development, an illustration of opportunities and constraints. case study of hammam-guergour in the province of sétif, Algeria. *Geo Journal of Tourism and Geosites*, 40(1), 136-143.

Gonçalves, E. C., and Guerra, R. J. da C. (2019). O turismo de saúde e bem-estar como fator de desenvolvimento local: uma análise à oferta termal portuguesa. *PASOS. Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 17(2), 453-472. <https://doi.org/10.25145/j.pasos.2019.17.030>

Göçer, İ., and Aydin, N. (2016). Türkiye’de Sağlık Değişkenlerinin Turizm Gelirine Etkisi: Çoklu Yapısal Kırılmalı Bir Analiz. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 777-800.

Gümüş, S. ve Polat, N. (2012). Sağlık turizminde pazarlama değişkenlerine bir bakış ve İstanbul örneği. *Hiperlink yayınları*. Yayın No:47, İstanbul.

Güneş, M. and Umurusman, N. (2003). “Bir Karar Destek Aracı Bulanık Hedef Programlama Yerel Yönetimlerde Vergi Optimizasyonu Uygulaması”, *Rewiev of Social Economic and Business Studies*, 2: 242- 255.

Gür, Ş. and Eren, T. (2016). Analitik Ağ Süreci Yöntemi İle İşletmelerin Performanslarına Etki Eden Faktörlerin Değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 5(2), 76-93.

Hall, C. M. (2011). Health and medical tourism: a kill or cure for global public health?. *Tourism review*, 66(1/2), 4-15.

Hashemkhani Zolfani, S., Yazdani, M., and Zavadskas, E. K. (2018). An extended stepwise weight assessment ratio analysis (SWARA) method for improving criteria prioritization process. *Soft Computing*, 22(22), 7399-7405.

Henama, U. S. (2014). Health tourism in South Africa: opportunities and possibilities. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 3(1), 1-8.

Hritz, N. M., Sidman, C. L., and D’Abundo, M. (2014). Segmenting the college educated generation Y health and wellness traveler. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 31(1), 132-145.

Isaac, R. K., and Eid, T. A. (2019). Tourists’ destination image: an exploratory study of alternative tourism in Palestine. *Current Issues in Tourism*, 22(12), 1499-1522.

Jovicic, D. (2016). Cultural tourism in the context of relations between mass and alternative tourism. *Current Issues in Tourism*, 19(6), 605-612.

Karaatli, M., Ömürbek, N., Budak, İ., and Okan, D. A. G. (2015). Çok kriterli karar verme yöntemleri ile yaşanabilir illerin sıralanması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 215-228.

Karabacak, M. (2019). Termal turizm işletmelerinde hizmet kalitesi ölçümü üzerine bir araştırma (Master’s thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Karademir, N., Sandal, E. K., and Bilinir, Ş. (2019). Döngüle Kaplıcası (Kahramanmaraş)’nın termal turizm potansiyeli ve sosyo-ekonomik katkıları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 640-670.

Karakış, E. (2022). Bwm Ve Bulanık Todım Yöntemleri İle Perakende Sektöründe Tedarikçi Seçiminin Gerçekleştirilmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (34), 37-60.

Kaygısız, N. Ç. (2021). Sağlık turizmi yetki belgesi bulunan seya-

hat acentelerinin web sitelerinin değerlendirilmesi. *TÜRK TURİZM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ*, 5(1), 152-163.

Koca G., and Akçakaya, E. D. U. (2021). Giyilebilir Teknolojik Ürünlerin Tasarımında Etkili Olan Faktörlerin Best-Worst Metodu (BWM) İle Değerlendirilmesi. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 8(1), 136-150.

Koliouka, C., and Andreopoulou, Z. (2023). E-Tourism for Sustainable Development through Alternative Tourism Activities. *Sustainability*, 15(11), 8485.

Lee, J., and Kim, H. B. (2015). Success factors of health tourism: cases of Asian tourism cities. *International Journal of Tourism Cities*, 1(3), 216-233.

Lunt, N., Smith, R. D., Exworthy, M., Green, S. T., Horsfall, D. G., and Mannion, R. (2011). Medical tourism: treatments, markets and health system implications: a scoping review.

Mi, X., and Liao, H. (2019). An integrated approach to multiple criteria decision making based on the average solution and normalized weights of criteria deduced by the hesitant fuzzy best worst method. *Computers and Industrial Engineering*, 133, 83-94.

Moslem, S., Farooq, D., Ghorbanzadeh, O., and Blaschke, T. (2020). Application of the AHP-BWM model for evaluating driver behavior factors related to road safety: A case study for Budapest. *Symmetry*, 12 (2), 243.

Mou, Q., Xu, Z. and Liao, H. (2016). “An Intuitionistic Fuzzy Multiplicative Best-Worst Method for Multi-Criteria Group Decision Making”. *Information Sciences*, 374, 224-239.

Moyer, J. D., and Hedden, S. (2020). Are we on the right path to achieve the sustainable development goals?. *World Development*, 127, 104749.

Mulliner, E., Smallbone, K., Maliene, V., 2013. An assessment of sustainable housing affordability using a multiple criteria decision making method. *Omega* 41, 270- 279.

Nadezhda, K. (2022). World trends in the development of health tourism. *Псковский регионологический журнал*, 18(2), 126-138.

Olçay, A., and Giritlioğlu, İ. (2014). Gaziantep bölgesinde şehir turizmine hizmet veren otellerde müşteri memnuniyeti üzerine bir araştırma. *Elektronik sosyal bilimler dergisi*, 13(50), 1-22.

Oriade, A., and Evans, M. (2011). Sustainable and alternative tourism. In *Research themes for tourism* (pp. 69-86). Wallingford UK: CABI.

Özkan, M. E. (2019). Sağlık Turizmi Kapsamında Türkiye’nin Medikal Turizm Potansiyeline Yönelik Bir Değerlendirme. *Turizm Ekonomisi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 50-64.

Özsarı, S. H., and Karatana, Ö. (2013). Sağlık Turizmi Açısından Türkiye’nin Durumu. *Journal of Kartal Training and Research Hospital/Kartal Eğitim ve Arastırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 24(2).

Parasuraman, A. (1998). Customer service in business-to-business markets: an agenda for research. *Journal of business and industrial marketing*, 13(4/5), 309-321.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., and Berry, L. L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of marketing*, 49(4), 41-50.

Peng, X., Krishankumar, R., ve Ravichandran, K. S. (2021). A novel interval-valued fuzzy soft decision-making method based on coso and CRITIC for intelligent healthcare management evaluation. *Soft Computing*, 25(6), 4213-4241.

Pereira, R., Costa, V., and Gomes, H. (2023). Health and Wellness Tourism: An Overview of Thermal Tourism in Portugal. *Journal of Tourism, Sustainability and Well-being*, 11(3), 136-147.

Rezaei, J. (2015). Best-worst multi-criteria decision-making method. *Omega*, 53, 49-57. <https://doi.org/10.1016/J.OMEGA.2014.11.009>

Rezaei, J. (2016). Best-worst multi-criteria decision-making method: Some properties and a linear model. *Omega*, 64, 126-130.

Rodnic, A. R., Gracan, D., Fister, M. (2009). Repositioning of ThermalSpaTourism of Nort-West Croatia in AccordanceWiththeEuropeanThermalSpaTorismTrends. *TourismandHospitality Management an International Journal of MultidisciplinaryResearc*, Vienna

Sachs, J. D. (2015). *The age of sustainable development*. Columbia University Press.

Sandıkçı, M. (2008). *Health Expectations and Customer Satisfaction in Thermal Tourism Enterprises*. Unpublished PhD (Doctorate) Thesis, Afyon Kocatepe University/Institute of Social Sciences, Afyonkarahisar.

Sandıkçı, M., and Gürpınar, K. (2008). Termal Turizm İşletmelerinde Kür Hizmetlerinin Algılanan Önemi: Ege Bölgesi'nde Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 103-121.

Shaygani, F., Ahmadi Marzaleh, M., and Gheibi, Z. (2023). Knowledge and attitude of students of medical sciences universities regarding health tourism: A cross-sectional study. *Health Science Reports*, 6(9), e1580.

SİNER, G., and TORUN, N. (2020). Sağlık turizminde termal turizm ve Spa-Wellness turizminin yeri ve önemi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 517-533.

Sivakumar, V. L., Krishnappa, R. R., ve Nallanathel, M. (2021). Drought vulnerability assessment and mapping using Multi-Criteria decision making (MCDM) and application of Analytic Hierarchy process (AHP) for Namakkal District, Tamilnadu, India. *Materials Today: Proceedings*, 43, 1592-1599

Smith, M., and Puczko, L. (2015). More than a special interest: Defining and determining the demand for health tourism. *Tourism recreation research*, 40(2), 205-219.

Stănculescu, G. C., and Diaconescu, G. N. (2015). Models and Alternative Strategies in the Context of Sustainable Development. *Alternative Tourism. International Journal of Economic Practices and Theories*, 5(3).

Talesca vd., "Assessment of the Conditions for the Development of Spa Tourism in the Republic of Macedonia", *International Scientific Conference GEOBALCANICA 2015*, s.487.

Tam, J. L. M. (2011). The moderating effects of purchase importance in customer satisfaction process: An empirical investigation. *Journal of Consumer Behaviour*, 10(4), 205-215.

Tanrıverdi, G., Ecer, F., and Durak, M. Ş. (2022). Exploring factors affecting airport selection during the COVID-19 pandemic from air cargo carriers' perspective through the triangular fuzzy Dombi-Bonferroni BWM methodology. *Journal of Air Transport Management*, 105, 102302.

Theng, S., Qiong, X., and Tatar, C. (2015). Mass tourism vs alternative tourism? Challenges and new positionings. *Études caribéennes*, (31-32).

Ulu, M., and Şahin, H. (2021). An integrated approach for fire extinguishers selection with DEMATEL and TODIM methods. *Business and Management Studies: An International Journal*, 9(4), 1696-1707.

Ulu, M., Türkan, Y. S., and Mengüç, K. (2022). Trafik kazalarını etkileyen faktörlerin ağırlıklarının BWM ve SWARA yöntemleri ile belirlenmesi. *Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(2), 227-238.

World Tourism Organization (UNWTO). (2018). *Exploring Health Tourism – Executive Summary*. Exploring Health Tourism – Executive Summary. <https://doi.org/10.18111/9789284420308>

Yazdani, M., Wen, Z., Liao, H., Banaitis, A., and Turskis, Z. (2019). A grey combined compromise solution (cocoso-G) method for supplier selection in construction management. *Journal of Civil Engineering and Management*, 25(8), 858-874.

Yıldıza, Ü., and Gürhan, N. (2020). The Effects of Alternative Tourism Activities on Sustainable Tourism Potential and Employment. *Revista Argentina de Clínica Psicológica*, 29(5), 1567-1581.

Yucesan, M., Mete, S., Serin, F., Celik, E., and Gül, M. (2019). An Integrated Best-Worst and Interval Type-2 Fuzzy TOPSIS Methodology for Green Supplier Selection. *Mathematics*, 7(2), 182. <https://doi.org/10.3390/math7020182>